

**ANKARA’DA BULUNAN ÇOBAN MEKTEBİ İÇİN KORUMA,
RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME ÖNERİSİ**

Maide Ebru SEVİMLİ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OCAK 2023

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Maide Ebru SEVİMLİ

03/02/2023

ANKARA’DA BULUNAN ÇOBAN MEKTEBİ İÇİN KORUMA, RESTORASYON VE YENİDEN İŞLEVLENDİRME ÖNERİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Maide Ebru SEVİMLİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ocak 2023

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Ankara ili Keçiören ilçesinde bulunan özgün, nitelikli Çoban Mektebinin değerlendirilmesidir. Çalışmanın amacı Çoban Mektebi’nin mevcut durumunun detaylı biçimde belgelenmesi, korumaya yönelik restorasyon ve yeni işlev önerisi getirilmesi ile kültürel mirasın korunarak gelecek nesillere aktarılmasıdır. Bu çalışma kapsamında yapının mevcut durumu ve yapının süreç içerisinde geçirdiği değişimler belgelenmiştir. Benzer dönemde yapılmış olan eğitim yapılarının karşılaştırmalı çalışması yapılmış ve yapının özgün durumu bu veriler doğrultusunda tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda ulaşılabilecek bilgiler analiz edilerek yapılacak olan fiziksel ve kimyasal müdahaleler tespit edilmiş, yapının potansiyelleri değerlendirilmiştir. Yapının korunarak yaşatılması için Ziraat Müzesi olarak işlevlendirilmesi sağlayacak restorasyon ve yeniden işlevlendirme önerisi geliştirilmiştir.

Bilim Kodu : 80106
Anahtar Kelimeler : Geç Osmanlı mimarisi, Çoban Mektebi, Yeniden işlevlendirme
Sayfa Adedi : 188
Danışman : Prof. Dr. Özlem SAGIROĞLU DEMİRCİ
İkinci Danışman : Doç.Dr. Üyesi Can GÜNGÖR

PROPOSAL FOR CONSERVATION, RESTORATION AND RE-FUNCTIONING FOR
THE COBAN SCHOOL IN ANKARA

(M.Sc. Thesis)

Maide Ebru SEVİMLİ

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

January 2023

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate the unique and qualified Shepherd's School located in Keçiören district of Ankara province. The aim of the study is to document the current state of the building, to propose a restoration for conservation, and to transfer the cultural heritage to future generations by re-functioning. Within the scope of the study, the current state of the building and the changes it underwent were documented, the immediate surroundings of the building were researched, a comparative study of similar educational buildings in Ankara was made and the original state of the building was determined. As a result of the study, the data collected were evaluated and a restoration and re-functioning proposal which enable the building to function as an Agricultural Museum with the determined physical interventions was prepared.

Science Code : 80106
Key Words : Late Ottoman architecture, Çoban School, reuse
Page Number : 188
Supervisor : Prof. Dr. Özlem SAGIROĞLU DEMİRCİ
Co-Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Can GÜNGÖR

TEŞEKKÜR

Çoban Mektebi için koruma, restorasyon ve yeniden işlevlendirme proje önerisi üzerine hazırlamış olduğum tez çalışması süresince bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren, yardımlarını esirgemeyen ve beni yönlendirerek yanımda olan tez danışmanlarım Prof. Dr. Özlem SAĞIROĞLU'na ve Doç Dr. Can GÜNGÖR'e, tez sürecinde bana gösterdikleri anlayış ve destek için Ankara Büyükşehir Belediyesindeki yöneticilerime ve çalışma arkadaşlarıma, bu zorlu süreçte ve eğitim hayatım boyunca yanımda olan annem Nihal ERDEM'e, babam Davut ERDEM'e, kardeşim Ebrar ERDEM'e ve eşim Rasim Akın SEVİMLİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xi
RESİMLERİN LİSTESİ	xii
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xvii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xviii
1. GİRİŞ	1
2. ANKARA İLİ’NİN FİZİKSEL, SOSYAL VE TARİHİ ÖZELLİKLERİ.....	3
2.1. Coğrafi Konum.....	3
2.2. İklim ve Bitki Örtüsü	4
2.3. Sosyal ve Ekonomik Durum	4
2.4. Kentin ve Keçiören İlçesinin Tarihsel Gelişimi	5
2.5. Eğitim Durumu.....	10
3. ÇOBAN MEKTEBİ VE ZİRAAT MEKTEPLERİ HAKKINDA GENEL VE TARİHİ ARAŞTIRMA	13
3.1. Ziraat Mektepleri ve Dönemin Ziraat Eğitimi Anlayışı	13
3.2. Çoban Mektebi Hakkında Tarihi Araştırma ve Konumu	15
3.3. Çoban Mektebi Mülkiyet ve Tescil Durumu	22
4. YAPININ MEVCUT DURUM TESPİTİ.....	25
4.1. Çoban Mektebinin Tanımlanması ve Tespiti	25
4.1.1. Yöntem.....	25

	Sayfa
4.1.2. Rölöve	25
4.2. Yapının Tanımlaması	26
4.2.1. Genel	26
4.2.2. Dış tanımlama	27
4.2.3. İç tanımlama.....	34
4.2.4. Yapısal ve mimari elemanların tanımlanması.....	66
5. RESTİTÜSYON.....	69
5.1. Restitüsyon Kavramı	69
5.2. Yöntem.....	69
5.3. Kaynak Kullanımı	69
5.4. Güvenilirlik Analizi	71
5.5. Karşılaştırmalı Çalışma.....	72
5.5.1. Yöntem.....	72
5.5.2. Dönemim mimari anlayışı.....	72
5.5.3. Çoban Mektebinin karşılaştırmalı çalışma kapsamında değerlendirilmesi.....	74
5.6. Çoban Mektebi Restitüsyon Analizi	85
6. RESTORASYON.....	89
6.1. Yapının Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi	89
6.1.1. Mimari özellikler.....	89
6.1.2. Yapısal durum	89
6.1.3. Tarihsel faktörler.....	90
6.1.4. Sosyal faktörler	90
6.2. Restorasyon Projesinin Amacı ve Yaklaşımı	90
6.3. Yeni İşlev	91
6.4. Restorasyonda Müdahale Biçimleri ve Teknikleri.....	95

	Sayfa
6.4.1. Temizleme.....	95
6.4.2. Tamamlama.....	96
6.4.3. Yenileme	97
6.4.4. Sağlamaştırma.....	97
6.4.5. Çağdaş ek	97
6.5. Restorasyon Projesi Uygulama Aşaması	108
7. SONUÇ VE ÖNERİLER	111
KAYNAKLAR	115
EKLER.....	119
ÖZGEÇMİŞ	188

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. Resim 3.1 in bölümleri.....	17
Çizelge 5.1. Benzer yapıların karşılaştırılması.....	84
Çizelge 6.1. Yeni işlev önerisi çizelgesi-1.....	94
Çizelge 6.2. Yeni işlev önerisi çizelgesi-2.....	94
Çizelge 6.3. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-1.....	99
Çizelge 6.4. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-2.....	100
Çizelge 6.5. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-3.....	101
Çizelge 6.6. Restorasyon müdahale kararları-4.....	102
Çizelge 6.7. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-5.....	103
Çizelge 6.8. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-6.....	104
Çizelge 6.9. Restorasyon müdahale kararları-7.....	105
Çizelge 6.10. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-8.....	106
Çizelge 6.11. Restorasyon müdahale kararları-9.....	107
Çizelge 6.12. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-10.....	108

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Jansen Planında Çoban Mektebi ve Keçiören bağları.....	10
Şekil 2.2. Jansen Planında Çoban Mektebi ve çevresi.....	10
Şekil 3.1. Koruma amaçlı imar planı.....	22

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Hamidiye Sanayi Mektebi.....	7
Resim 2.2. Darülmuallimin Maarif Vekâleti.....	8
Resim 2.3. Keçiören bağları.....	9
Resim 3.1. Çoban Mektebi ve Numune Tarlası.....	17
Resim 3.2. Çoban Mektebi ve Alman uzmanların kaldığı yapı.....	18
Resim 3.3. Çoban Mektebi ve Numune Tarlası (1929).....	18
Resim 3.4. 1920’li yıllarda Çoban Mektebi.....	18
Resim 3.5. Ankara vilayetinde kurulan numune çiftlik ile Dağlı ve Çoban mektebinin temel atma merasimi.....	19
Resim 3.6. Ankara’da tiftik keçilerinin ıslahı için çoban mektebi ve nümune ağılıyla beraber nümune tarlasının tesisi için mübayaasına lüzum görülen arazi (Orman, Maadin ve Ziraat 1).....	19
Resim 3.7. 1928 yılı Çoban Mektebi ve çevresi.....	20
Resim 3.8. 1934 yılı Çoban Mektebi ve çevresi.....	20
Resim 3.9. 1953 yılı Çoban Mektebi ve çevresi.....	21
Resim 3.10. 1970 yılı Çoban Mektebi ve çevresi	21
Resim 3.11. Günümüzde Çoban Mektebi ve çevresi.....	21
Resim 4.1. Güney Cephesi.....	28
Resim 4.2. Güney Cephe Müştemilat girişi.....	28
Resim 4.3. Güney Cephe Müştemilat girişi.....	28
Resim 4.4. Çıkma balkon ve konstrüksiyonu.....	29
Resim 4.5. Kuzey Cephe.....	30
Resim 4.6. Kuzey Cephe genel görünüm.....	30
Resim 4.7. Kuzey Cephe Müştemilat.....	31
Resim 4.8. Bodrum kat giriş merdivenleri.....	31
Resim 4.9. Bodrum kat giriş kapısı.....	31

Resim	Sayfa
Resim 4.10. Doğu Cephesi Genel görünüm.	32
Resim 4.11. Doğu Görünüm.....	32
Resim 4.12. Batı Cephesi.....	33
Resim 4.13. Batı Cephesi bozulmalar.....	34
Resim 4.14. Batı Cephesi Müştemilat yapısı.....	34
Resim 4.15. Giriş kapısı.....	35
Resim 4.16. Orta Mekan ve merdivenler.....	35
Resim 4.17. Ana merdivenler.....	35
Resim 4.18. Muhdes kontrplak duvar.....	35
Resim 4.19. Z01 giriş holü tavan.....	36
Resim 4.20. Z01 batı duvarı.....	36
Resim 4.21. Z02Güney duvarı.....	37
Resim 4.22. Z02 Kuzey duvarı.....	37
Resim 4.23. K02 kapısı.....	38
Resim 4.24. Z02 Tavan döşemesi.....	38
Resim 4.25. Z03 Güney duvarı.....	38
Resim 4.26. Z04 Doğu duvarı ve metal raflar.....	39
Resim 4.27. Z04 Genel görünüm.....	39
Resim 4.28. Z05 Kuzey duvarı ve P02 penceresi.....	40
Resim 4.29. Z05 P02 penceresi.....	40
Resim 4.30. Z05 Güney duvarı ve K04 kapısı.....	40
Resim 4.31. Z06 Kuzey duvarı ve P02 penceresi.....	41
Resim 4.32. Z06 Güney duvarı.....	42
Resim 4.33. K05 kapısı.....	42
Resim 4.34. Z06 tavanı.....	42
Resim 4.35. Z07 Kuzey duvarı ve P02 penceresi.....	43

Resim	Sayfa
Resim 4.36. Z07 Güney duvarı ve K07 kapısı.....	43
Resim 4.37. Z08 Genel görünüm.....	44
Resim 4.38. Z09 batı duvarı muhdes bölme duvar.....	45
Resim 4.39. Z09 doğu yönü.....	45
Resim 4.40. Z10 Güney ve doğu duvarları, kontrplak döşeme kaplaması ve P02 pencereleri.....	46
Resim 4.41. Z10 Kuzey ve batı duvarları, tavan ve K06 kapısı.....	46
Resim 4.42. Özgün Müştemilat penceresi.....	47
Resim 4.43. Müştemilatta bulunan muhdes bölücü duvarlar.....	48
Resim 4.44. Z13 P03 özgün penceresi.....	48
Resim 4.45. P02 özgün penceresi.....	48
Resim 4.46. K10 kapısı.....	49
Resim 4.47. Batı müştemilat ana giriş kapısı.....	49
Resim 4.48. 101 koridor K14 ve K12 kapıları.....	50
Resim 4.49. 101 koridor.....	50
Resim 4.50. Batı duvarı ve muhdes duvar.....	51
Resim 4.51. 102 Kuzey duvarı.....	51
Resim 4.52. 103 Doğu duvarı.....	52
Resim 4.53. 103 Muhdes duvar.....	53
Resim 4.54. Malzeme kaybı olan döşeme.....	53
Resim 4.55. Yangında deforme olan döşeme.....	53
Resim 4.56. 104 nolu mahal güney duvarı ve balkon kapısı.....	54
Resim 4.57. 104 tavan.....	55
Resim 4.58. 104 Kuzey duvarı, K11 ve K17 kapısı.....	55
Resim 4.59. 105 Güney duvarı ve pencereler.....	56
Resim 4.60. 105 Doğu duvarı ve kapatılmış pencere.....	56
Resim 4.61. 105 Batı duvarı.....	56

Resim	Sayfa
Resim 4.62. 106 Muhdes duvar.....	57
Resim 4.63. 106 Doğu duvarı ve P02 penceresi.....	57
Resim 4.64. 106 Muhdes bölücü duvarlar.....	57
Resim 4.65. 107 Pencere.....	58
Resim 4.66. 107 Kuzey duvarı ve muhdes tezgâh.....	58
Resim 4.67. Bodrum kat bağlantısı.....	59
Resim 4.68. B01 Mahalinin B02 ve B04 ile bağlantı kapıları.....	60
Resim 4.69. B02 muhdes seramik ve mermer kaplama duvarlar.....	60
Resim 4.70. B02 genel.....	61
Resim 4.71. B03 duvar.....	61
Resim 4.72. B04 Güney duvar ve pencereler.....	62
Resim 4.73. B05 kuzey duvarı ve mihrap.....	63
Resim 4.74. B05 kontrplak kaplama tavan.....	63
Resim 4.75. B05 genel görünüm.....	64
Resim 4.76. B06 Kuzey duvarı ve mihrap.....	64
Resim 4.77. B06 Kırılmış döşeme.....	64
Resim 4.78. Mihrap ve sonradan kapatılmış pencere.....	65
Resim 4.79. B07 doğu duvarı.....	65
Resim 4.80. B07 genel görünüm.....	66
Resim 5.1. Bursa Hüdavendigâr Ziraat ve Ameliyat Mektebi zemin kat planı.....	74
Resim 5.2. Bursa Hüdavendigâr Ziraat ve Ameliyat Mektebi üst kat planları.....	75
Resim 5.3. Haymana Taş Mektep planı.....	75
Resim 5.4. Ş.koçhisar mektep planı.....	75
Resim 5.5. Halkalı Ziraat Mektebi Güncel Planı.....	76
Resim 5.6. Halkalı Ziraat Mektebi Vaziyet Planı ve Planları.....	76
Resim 5.7. Halkalı Ziraat Mektebi Orta Hol ve arka bahçeye açılan kapı.....	77

Resim	Sayfa
Resim 5.8. Bursa Ziraat Mektebi Orta Hol.....	78
Resim 5.9. Çoban Mektebi Orta Hol.....	78
Resim 5.10. Bursa Ziraat Mektebi.....	78
Resim 5.11. Konya Ziraat Mektebi.....	78
Resim 5.12. Bursa Hüdavendigâr Ziraat ve Ameliyat Mektebi.....	79
Resim 5.13. Selanik Ziraat Mektebi.....	79
Resim 5.14. Halkalı Ziraat Mektebi.....	79
Resim 5.15. Ankara Ziraat Mektebi.....	79
Resim 5.16. Bursa Ziraat Mektebi ve Numune Tarlası.....	80
Resim 5.17. Edirne Ziraat Mektebi.....	80
Resim 5.18. Şereflikoçhisar Lisesi.....	82
Resim 5.19. Haymana Taş Mektep.....	82
Resim 5.20. Balıkesir Kepsut Ziraat Mektebi.....	82
Resim 5.21. Halkalı Ziraat Mektebi girişi.....	82
Resim 5.22. Ankara Ziraat Mektebi girişi.....	82
Resim 5.23. Bursa Ziraat Mektebi girişi.....	82
Resim 5.24. Sivri kemerli söveli pencere.....	83
Resim 5.25. Sivri kemerli söveli pencere.....	83
Resim 5.26. Basık kemerli söveli pencere.....	83
Resim 5.27. Halkalı Ziraat Mektebi basık kemerli pencereler.....	83

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 2.1. Ankara ili idari haritası.....	3
Harita 2.2. 19.yy sonu Ankara’da yerleşim.....	8

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklamalar

°C

Santigrat

cm

Santimetre

m

Metre

m²

Metrekare

m

Metre

cm

Santimetre

Kısaltmalar

Açıklamalar

ÇŞB

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

KUDEM

Koruma Uygulama ve Denetleme Müdürlüğü

AKVKBK

Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

TC

Türkiye Cumhuriyeti

İ.Ü.

İstanbul Üniversitesi

1. GİRİŞ

Ankara hem korunaklı konumu hem de limanlar ve kıtalar arasında geçiş yolları üzerinde bulunması sebebi ile geçmişte pek çok medeniyetin yerleşimine konu olmuş olup bu medeniyetlerin izlerini halen bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle Roma, Selçuklu ve Osmanlı dönemi yapıları ve kalıntıları, kentte koruma altına alınmış sit alanlarında ve tekil yapılar olarak halen daha oldukça net bir şekilde izlenebilmektedir. Özellikle geç Osmanlı döneminde inşa edilmiş; dönemin mimari üslubunu özgün bir şekilde yansıtan anıtsal yapılar çağdaş yaşam içinde kendilerine yer bulmuş olup, genel olarak kullanımdadırlar. Bu yapıların önemli örneklerinden bir kısmını ise Tanzimat dönemi ve sonrasında inşa edilmiş olan eğitim yapıları oluşturmakta olup; eğitim ve öğretim seferberliğinin mimari yansıması olarak inşa edilmişlerdir.

Araştırmaya konu olan yapı 19. yüzyılın son döneminde yapımına başlanmış ve 1908 yılında eğitim öğretime başlamış olan; Sultan II. Abdülhamit Döneminde tarımsal faaliyetlerin geliştirilmesi amacı ile Çubuk Çayı etrafına kurulmuş olan Çoban Mektebi'dir. İnşa edildiği dönemde birbiri ile ilişkili olarak tasarlanmış bulunan Numune Tarlaları ve Çoban Mektebi yapılarından günümüzde yalnızca Çoban Mektebi ve iki adet müstemilat yapısı ulaşmıştır. Yapı, karargâh binası olarak kullanıldığı Milli Mücadele dönemine tanıklık eden bir mekân olması sebebiyle de önem arz etmekte olup 2018 yılında geçirdiği yangın sebebi ile atıl halde bulunan yapının restorasyonuna yönelik çalışmalara başlanmıştır. Yapının geç Osmanlı döneminin mimari anlayış ve teknolojisini tüm özelliklerini barındırması, Padişah 2. Abdülhamit tarafından Eğitim seferberliği adı altında başlatılan ve çağdaş eğitimin ülkenin her tarafına götürülmesinin amaçlandığı hareketin önemli yapılarından biri olmasının yanı sıra Kurtuluş Savaşında bir karargâh olarak kullanılması sebebi ile önemi, yapının çalışma kapsamında seçiminde etkili olmuştur.

Çalışmanın amacı, Çoban mektebinin belgeler ve literatür kapsamında araştırmasının yapılması ve yerinde belgelemesinin tamamlanmasının akabinde sorun ve problemlerinin tespitine yönelik çözüm önerilerini barındıran bir restorasyon önerisi hazırlanmasıdır. Bu kapsamda yapıya yönelik araştırmalar tamamlanmış; yerine geleneksel yöntemle rölöve alınarak görsel ve vektörel belgelemesine yönelik veriler oluşturulmuş; elde edilen veriler bilgisayar ortamında rölöve çizimlerine dönüştürülerek; bu çizimler üzerinde restorasyon çalışmaları tamamlanmıştır. Restorasyon kapsamında ise restitüsyona yönelik kaynaklar

araştırılıp karşılaştırmalı çalışma yapılmış, yapının problemlerine yönelik müdahale kararları verilmiş ve yapıya ilişkin özgün detaylar ve yapım tekniklerinin korunduğu, özgün malzeme ve yapım tekniğine uygun bir restorasyon önerisi geliştirilmiştir.

Tüm bu çalışma, tez kapsamında 7 bölümde, aşağıdaki sıra ile sunulmaktadır.

İlk bölümde tezin konusu, kapsamı, amacı ve yöntemi belirtilmiştir.

İkinci bölümde, Ankara ili ve Keçiören ilçesinin özelliklerini belirlemek amacıyla sosyokültürel, coğrafi, kentsel ve tarihsel gelişimine ilişkin araştırmalar yapılmış ve kaynaklar incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Çoban Mektebi ve bu dönemde yapılmış eğitim işlevinde kullanılan yapılar hakkında genel ve tarihi araştırma sunulmaktadır.

Dördüncü bölümde, yapının günümüzdeki durumunun tespiti için, yerinde yapılan ölçüm, saha çalışmaları ve görsel veriler doğrultusunda belgeleme yapılmıştır. Yapının mekân ve mimari elemanları incelenmiş, değişme ve bozulmalar belgelenmiştir.

Beşinci bölümde, çoğunlukla yapıdan gelen izlerden elde edilen, bunlara ek olarak benzer dönem yapıları ile karşılaştırmalı çalışma sonucunda elde edilmiş olan veriler ile beraber restitüsyon çalışması sunulmaktadır.

Altıncı bölümde, elde edilen tüm veriler ışığında restorasyona ilişkin fiziksel ve kimyasal müdahale kararları belirlenmiştir.

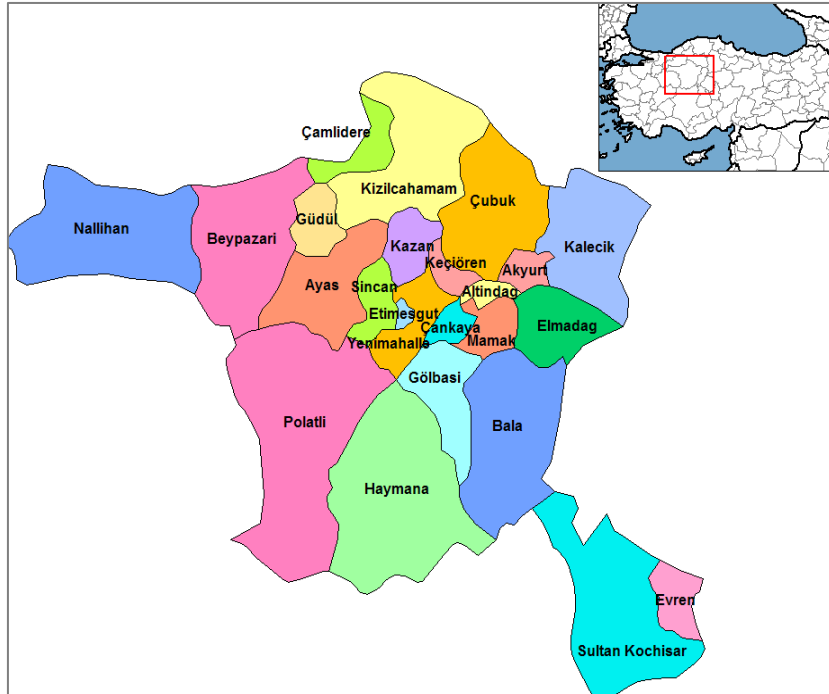
Son bölümde ise, tez çalışması kapsamında elde edilen sonuçların değerlendirilmesi yapılarak çalışma özetlenmiştir.

2. ANKARA İLİ'NİN FİZİKSEL, SOSYAL VE TARİHİ ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde Ankara ilinin Coğrafi konumu, İklim ve bitki örtüsü, Sosyal ve ekonomik durumu ve Ankara kenti ve Keçiören ilçesinin tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Coğrafi Konum

Ankara, İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya bölümünde bulunmaktadır. 26.897 km² alana sahip, konum olarak 39°5' kuzey enlemi ile 32°53' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 890 m'dir. Platolar ve dağlar Ankara yüzölçümünün yaklaşık %80'ini oluşturmakta ve ovaların oranı ise %15 civarındadır (Coğrafya Dünyası, 2022). Ankara kuzeyinde Çankırı ve Bolu, güneyinde Aksaray ve Konya, doğusunda Kırıkkale ve Kırşehir batısında Eskişehir illeri yer almaktadır. Keçiören ise; Ankara'da yer alan bir ilçe olup, yüzölçümü 156 km²'dir. Keçiören ilçesi Ankara'nın kuzeyinde yer alan merkeze 13 km. uzaklıkta, yükseklik olarak 1075 rakıma sahip bir bölgedir (Wikipedia, 2022).

Harita 2.1. Ankara ili idari haritası (türkiyeharitasi.gen.tr)

2.2. İklim ve Bitki Örtüsü

Ankara'nın sert bir karasal iklime sahip olmasının yanı sıra farklı iklim tiplerine de rastlanabilmektedir. İl, Orta Anadolu'ya özgü güney bozkır iklimi ile kuzeyde kışları çok soğuk ve yazları çok sıcak olan daha yumuşak, yağışlı Karadeniz bölgesi iklim özelliklerine sahiptir. Ortalama kar yağışlı gün sayısı bir ayı geçmez. Hâkim rüzgar yönü kuzeydoğudur. Denizden uzak ve dağlarla çevrili olduğu için gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkı fazladır. Meteorolojik verilere göre Ocak ayı ortalama 0,°C sıcaklıkla en soğuk aydır. 23.3 °C ortalama sıcaklıkla Ağustos yılın en sıcak ayıdır. 59 yıllık gözlemin ardından şimdiye kadar ölçülen en yüksek sıcaklık 27 Temmuz 2012'de 1.0 °C, en düşük sıcaklık ise 25 Ocak 1954'te -21.°C'dir. Kentin bozkır bitki örtüsünün çoğuna ek olarak, iklim nedeniyle kuzey ve kuzeybatı yoğun ormanlıktır. Ormanlar, meralar, meralar ve çoğunlukla tahıl kaplı tarım arazileri ile kaplıdır (Genel İklim Durumu , 2022).

2.3. Sosyal ve Ekonomik Durum

Ankara'nın ülkenin başkenti olması sosyo-ekonomik yapısındaki en temel belirleyicidir. Bu sebeple kamu hizmetleri sektörü şehrin ekonomik ve sosyal hayatında önemli yer edinmektedir. Aktif nüfusun yaklaşık olarak yüzde yetmiş beşi kamu hizmetleri sektörü, haberleşme, ticaret, ulaşım gibi faaliyetleri kapsayan geniş anlamda hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Başkent olmasından sonra Ankara hızla gelişmiştir. Buna paralel olarak da günümüzde Türkiye'nin ikinci en kalabalık şehridir. Ankara topraklarının yarısı hâlâ tarım amaçlı kullanılsa da, nüfusunun yalnızca % 3'ü köylerde, % 70'i ise il merkezinde yaşar. Ankara'nın ekonomisi büyük oranda sanayi ile ticarete dayalıdır, hayvancılık ve tarımın etkisi ise her geçen gün daha da azalmaktadır. Ankara ve civarındaki yatırımlar, başka illerden büyük oranda nüfus göçüne sebebiyet vermiştir (Ankara Valiliği, 2022).

2022 yılı “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi” sonuçlarına göre Ankara'nın nüfusu, 5.747.325 kişidir. Ülkenin en kalabalık ikinci şehri olan Ankara'nın nüfusu, ülke nüfusunun %6,79'unu oluşturmaktadır. Nüfus artış hızı %1,84, nüfus yoğunluğu (kilometrekare başına düşen kişi sayısı) ise 214/km²'dir (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021 , 2022).

2.4. Kentin ve Keçiören İlçesinin Tarihsel Gelişimi

Kentin günümüzdeki sınırları dahilinde ve yakın çevresinde, tarih öncesi dönemlere kadar uzanan birçok yerleşimler bulunmaktadır. Ankara ve çevresi Hitit Çağında yerleşmelere tanık olmuş fakat bu yerleşimlere ait yapı kalıntılarına günümüzde henüz rastlanılmamıştır (Akurgal, 1992).

Antik dönemde Ankara'daki en önemli yerleşimler Hitit ve Frig döneminde gerçekleşmiştir. Frigler'den sonra, M.Ö. 3.yy'ın ikinci yarısından itibaren Ankara, Galatların egemenliği altına girmiştir. İmparator Augustos'un Ankara'yı almasından sonra Ankara bir kent olarak gelişmiş; ibadet mekânları, ticaret mekânları, yollar ve su yolları yapılmıştır. İmparator Augustus, M.Ö.25'de Galatia'yı Roma İmparatorluğu'na dahil etmiştir. Roma Dönemine ait olan Ankara'da günümüze ulaşan eserler, Roma İmparatoru Caracalla tarafından Sağlık Tanrısı Asklepios adına 3.yy'da yaptırılan Roma Hamamı, 362 yılında Roma İmparatoru Julian'ın Ankara ziyareti sebebiyle dikilen Jülian Sütunu, Roma Tiyatrosu ve Augustus Tapınağıdır. Sonrasında ise Ankara, 1147'de Selçuklu hâkimiyetine geçmiş, 1413 yılında Osmanlı egemenliği altına girmiştir. Selçuklu döneminden günümüze ulaşan eserler, I. Alaeddin Keykubad zamanında yaptırılan Akköprü, Alâeddin Camii ve Arslanhane (Ahi Şerafettin) Cami'dir (Akurgal, 1992; Tarihçe, 2022).

Ankara antik çağlardan beri volkanik yüksek bir tepeden çevresindeki ovayı seyreden bir kale kenttir. Şehir; Hatip Suyu, İncesu ve Çubuk suyunun birleştiği noktaya yerleşmiştir. Ankara Osmanlı devrinde iki surla çevrilmiş olup, hisarı kuşatan ilk sur Bizans döneminden beri mevcuttur. Bu sur duvarının dışında bulunan ikinci ise Celali isyanlarına karşı yapılmış olup Osmanlı döneminden kalmadır. İkinci sur Tanzimat döneminde yıkılmıştır. Ankara ve çevresinde bulunan tarım alanları kısıtlıdır ve iklim koşullarının da her zaman elverişli olmaması nedeniyle tarımsal faaliyetler kentte 19. Yüzyıla kadar artı bir değer oluşturmamıştır (Georgeon, 1999) .

Ankara ilk çağlardan beri kervan yollarının uğrağıdır. Antalya'dan İskenderiye deniz yoluna bağlanan aks, Bursa'dan Tebriz'e uzanan İpek yolu, Halep'e kadar uzanan ve Anadolu'yu boydan boya geçen bir başka ticaret yolu ile Ankara'nın ticaret yollarının kesişiminde olduğunu ve transit ticaret açısından önemini ortaya koymaktadır (Ergenç, 1980). Arşiv kayıtları incelendiğinde Ankara'da oldukça yoğun bir nüfusun yaşadığını söylemek

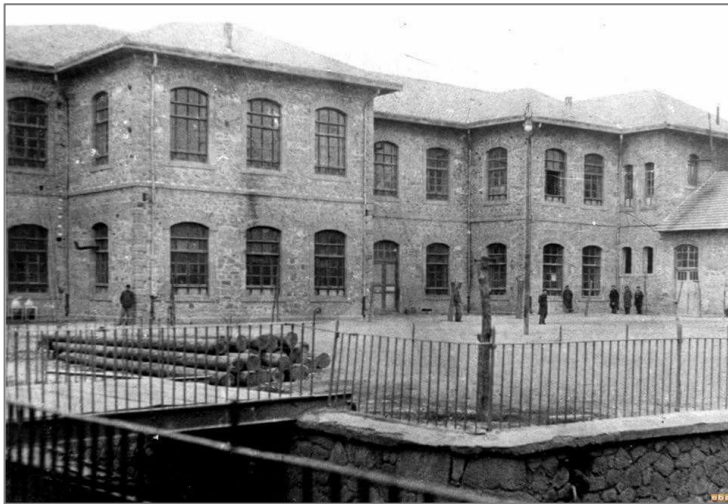
mümkündür. Tarımsal üretim ve tüketim miktarları da bunun bir göstergesidir. 17. Yy başlarında 25.000 olduğu tahmin edilen nüfus 18. Yy da 20.000 civarına gerilemiştir. Bu düşüşün en önemli etkeninin Celali İsyânlarının şehirde oluşturduğu tahribat olduğu, isyanlardan sonra şehirden göçün arttığı, tarımsal üretimin azaldığı ve kıtlık olduğu bilinmektedir (Ergenç, 1980; Akdağ, 2019).

Ankara 17.yy da Ankara sof ticareti ve üretimi yapılabilmesi sayesinde önemli bir ticaret merkezidir. Ankara bu sebeple de çok eski zamanlardan beri ticaret yollarının güzergâhında bulunmaktadır (Tunçer, 2001). Adını kentten alan Angora keçisinin tiftiğinin işlenmesi ile elde edilen Sof o günün şartlarında şehrin ekonomik ve sosyal yaşamında önemli bir role sahiptir. Ankara’da sof üretimi ve sof üretimine dayalı ticaret şehrin gelişimini, ticari faaliyetlerini ve nüfus yoğunluğunu arttıran en önemli etkenlerden birisidir. Kentte üretilen bu ürün Osmanlı İmparatorluğu’nun diğer kentlerine ve diğer ülkelere ihraç edilmiştir (Georgeon, 1999). Evliya Çelebi Seyahatnamesinde ise softan ve Ankara keçisinden şu şekilde bahsetmektedir. “Süt gibi beyaz olup onun gibi beyaz mahlûk yoktur. Sof ipliği bunların yününden meydana gelir. Bu keçilerin tüyünü makasla kırparlar, lifi sertçe olur ama yolunursa Eyüp peygamber ipeği gibi yumuşak olur.” Sof kumaşı hakkında da; “Bu kumaş Ankara’ya özgüdür, dünyanın hiçbir yerinde üretme olanağı yoktur. Kadın erkek herkesin işi tiftikten kumaş dokumaktır. Hatta Ankara’dan eğrilmiş iplik alalım, Fransa’ya götürelim, tiftik kumaşı üretelim dediler, ama dokudukları şey yine sof olmadı” şeklinde ifade etmiştir (Çelebi, 2008). Her ne kadar Sof ticaretinin önemi anlamışmış ve 19.yy sonlarında yapılan eğitim reformları doğrultusunda Tiftik keçisi yetiştirilmesi için çobanların eğitileceği bir okul açılmış olsa da; Sanayi devrimi ve sonrasında İngilizlerin dokuma sektöründe lider konumuna gelmesi, sömürgecilikle yönettiği Afrika ülkelerinde keçi ve sof hammaddesi üretimi ile daha ucuza hammadde ve sof kumaşı üretilmesi Ankara’da sof üretimi yok denilecek seviyeye getirmiştir. 1590 yılında Ankara’daki sof dokuma tezgâhı 621 iken 1827 de bu 546 ya düşmüştür (Quataert, 2008; Kaya, 2021). Sof üretimini ve ticaretini azaltan diğer faktörler ise Mısırın Fransızlar tarafından işgali sonrasında sof ticaretinin sekteye uğraması ve bent deresine pisliklerin dökülmesidir (Tunçer, 2001).

1838 yılında yapılan Osmanlı-İngiliz antlaşması sonrasında Osmanlı pazarının Avrupa ürünlerine açılması, kentteki zanaat ve sanayi faaliyetlerin azalmasına neden olmuştur. Ardından kentin başlıca gelir kaynağını oluşturan sof dokumasının yerini, ham yün ihracatı almıştır (Aktüre, 2000).

Ankara'daki ekonomik zayıflık ve nüfustaki azalmaya rağmen Tanzimat'ın ardından II.Mahmud tarafından redif askeri örgütü kurulurken eyalet merkezi ilan edilmiştir.1864 tarihli Vilayet Nizamnamesine göre Ankara üç sancak(Ankara, Kayseri, Bozok) ve on kazadan oluşmaktadır. Bu durum 20.yy ın başlarına kadar devam etmiş, Ankara'daki kamu hizmetleri ve bürokrasi daha da güçlenmiştir (Çaldırcı, 1984).

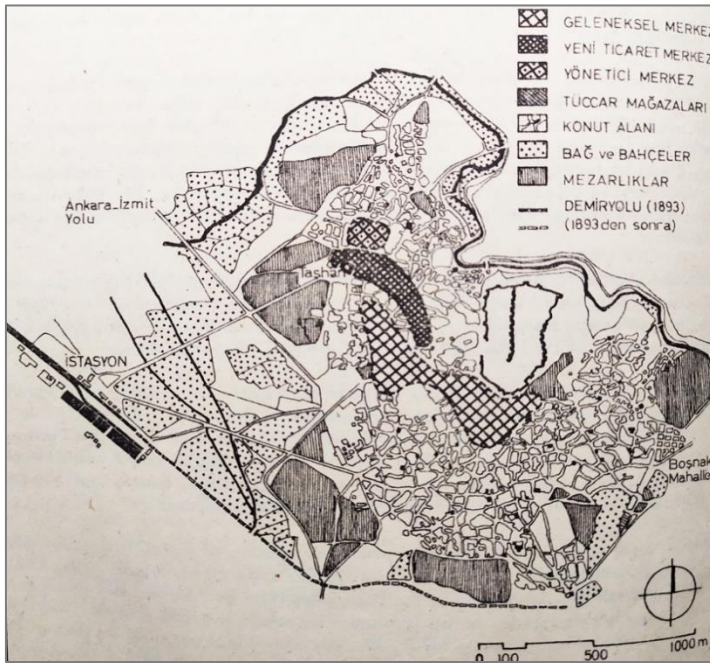
19. yy sonlarında şehre demiryolu gelmesi sonrasında tarıma açılan arazilerde artış olmuş, ekonomi tarım ağırlıklı biçimde güçlenmiştir. Ekonomideki bu iyileşme nüfus dağılımını da etkilemiştir. Demir yolu hattı boyunca balkanlardan göç edenlerin yerleştiği görülmektedir. Bunların yanı sıra demiryolunun son noktasının Ankara olması buranın bir toplama noktası olmasına sebep olmuştur (Ortaylı, 2000, s. 208). 19.yy sonlarına gelindiğinde Ankara Hükümet Konağı inşa edilmiş ve Abdülhamit'in 1897 yılındaki cülus töreninde açılmıştır. İki katlı simetrik bir düzene sahip olan yapıya önündeki meydana bakan kısımdan girilir ve üç kollu anıtsal merdiven ile yukarı ulaşılır. Cephesinde ise orta aks ve köşeler dışa taşırılarak yapıya hareket kazandırılmıştır. Belediye Binası, Millet Bahçesi, Hisar kalesi önünde yer alan saat kulesi (1302) de Yine Tanzimat döneminde inşa edilen diğer yapılar arasındadır. Tanzimat döneminde yapılan idari binaların dışında eğitim ve kamu sağlığı için de yeni yapılar inşa edilmiştir.1809 yılında Darülmuallimin, 1887 de Taş Mektep, 1895 de İnas Mektebi, 1888 yılında Gureba Hastanesi, 1900 yılında Hamidiye Sanayi Mektebi, 1908 yılında Çoban Mektebidir.

Resim 2.1. Hamidiye Sanayi Mektebi(kültürenvanteri.gov.tr)

Resim 2.2. Darülmualimin Maarif Vekâleti (Metin A.Kansu Arşivi)

Harita 2.2. 19.yy sonu Ankara'da yerleşim (Aktüre, 1978)

Yirminci yüzyılda Ankara, “Osmanlı dönemi geleneksel kasabası iken, Kurtuluş Savaşı sonunda kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin başkenti ilan edilmiş ve şehre yüklenmiş olan bu yeni işlev bağlamında çağdaş ve modern Türkiye Cumhuriyeti’nin bu niteliklerinin sembolleştiği bir kent olma çabası ile yeniden tasarlanmıştır.” (Özgönül & Gökçe, 1998).

Çalışmanın konusunu oluşturan mektep yapısı da Ankara’nın kırsal ve yazlık yerleşim alanlarını oluşturan Keçiören Etlik bölgesinde bulunmaktadır. Keçiören’in ismi üzerinde çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Ankara keçisine gönderme yaparak “keçi” ve “ören” kelimelerinden türetilmiş olması ihtimallerden biridir. Bir başka rivayete göre ise İpek ve

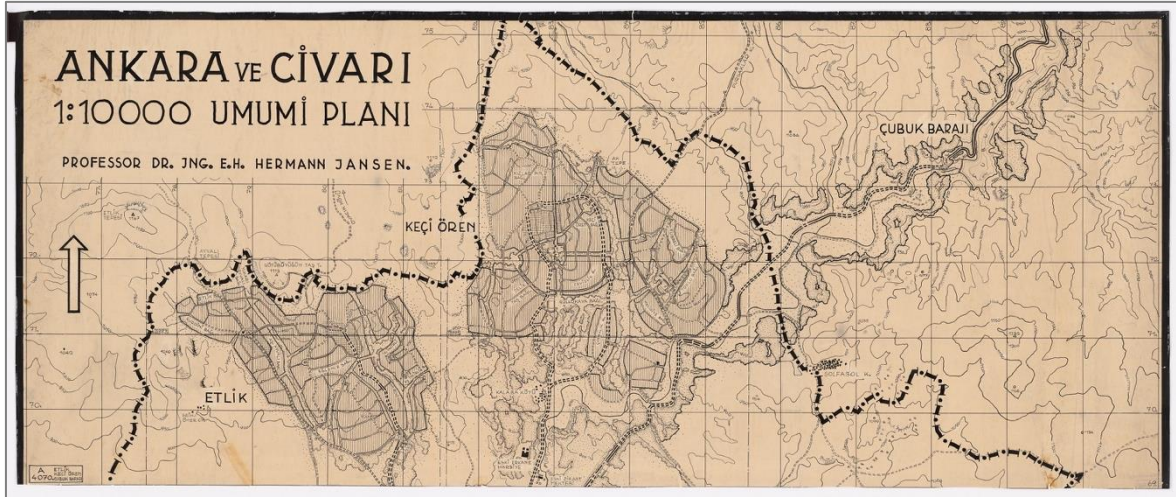
Kral yolları üzerinde bulunması sebebiyle “geçiveren” kelimesi everilerek Keçiören’e dönüşmüştür. Keçiören Bağlarında üzümlerin geç olgunlaşması sebebiyle geçiveren kelimesinden everilmesi de başla bir rivayettir. Keçiören uzun yıllar boyunca kışın Kale bölgesinde yaşayan halk için sayfiye yeri olarak kullanılmıştır. Vehbi Koçun anılarında şu şekilde aktarılmaktadır;

(...) Ankara’da yazlığa çıkmak âdeti vardı. Ayrıca sıtma hastalığı çoktu. Onun için yazları orta halliler ve zenginler bağlara giderdi. Bağa çıkanların zenginlik derecesine göre çift ya da tek atlı arabaları, bir atı ya da eşiği bulunurdu. Ankara’da havası ve suyu iyi olan yazlık üç semt vardı: Keçiören, Etlik, Çankaya. (...) Bizim bağımız Keçiören’in altında Çoraklık semtinde idi. Eş, dost, akraba hepimiz bu semtte oturduk. Çoraklık ’ta hep bizim gibi Müslümanlar otururdu. Biraz ilerimizdeki Keçiören’de en çok Katolik ve Emeniler otururlardı. Onların bağlarının bakımı, güzel binaları, bahçeleri hemen dikkat çekerdi. Bu Hristiyanların büyük bölümü Ankara’yı terk ettikten sonra evleri satıldı. Keçiören’in havası itibariyle Ankara’nın en güzel yazlıklarından birisi idi. Atatürk Köşkü şimdiki hastanenin yerinde yapılacaktı. Her nedense vazgeçildi, Çankaya’da yapıldı (Koç, 1973).

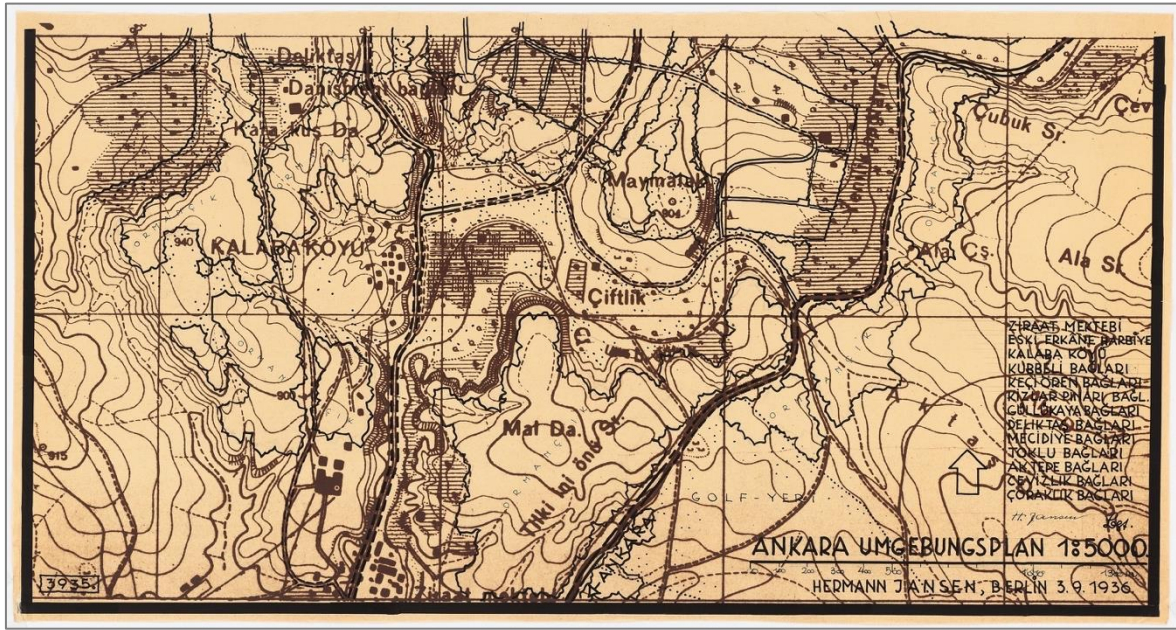
1927 yılında Macar meteorolog Prof. Antal Rehly tarafından Atatürk’ün isteği ile Ankara’nın hava kirlilik raporu hazırlanmış ve havası en temiz yerin Keçiören Etlik olduğu tespit edilmiştir. Alman şehirci Hermann Jansen de planlarını hazırlarken bu rapordan faydalanmış ve planlarda Keçiören, Etlik ve Dikmen semtlerinde bağ dokusunu koruyacak bahçeli evler önermiştir (Özkan T, 2014).

Resim 2.3. Keçiören bağları (Yıldız Fotoğraf Koleksiyonu, 1895)

Şekil 2.1. Jansen Planında Çoban Mektebi ve Keçiören bağları (1/10000) (Ankara Büyükşehir Belediyesi KUDEM Arşivi)

Şekil 2.2. Jansen Planında Çoban Mektebi ve çevresi (1/5000) (Ankara Büyükşehir Belediyesi KUDEM Arşivi)

2.5. Eğitim Durumu

Ankara’da 6 yaş üzeri okur-yazar olmayan nüfus, toplam nüfusun %2,3’ü olup, okullaşma oranı ise, ortaokul için %97,32, ortaöğretim için %88,83 ilkokul için ise %99,76dır. Ankara Türkiye’nin en eğitilmiş kentidir. Üniversite mezunları bütün Ankara nüfusunun % 11,7’sini, 22 yaş üstü nüfusun ise yaklaşık %17’sini oluşturmaktadır (Ankara Nazım İmar Planı Açıklama Raporu, 2006: 207-210).

Ankara’da 2014 itibariyle, 283 adet anaokulu, 814 adet ilkokul, 636 adet ortaokul, 517 adet ortaöğretim okulu bulunmakta, toplamda 2250 okul bulunmaktadır (Valilik, 2018). 2018 itibariyle il genelinde, 7 adet devlet üniversitesi, 12 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 19 üniversite bulunmaktadır (Yükseköğretim Kurulu YÖK, 2022).

3. ÇOBAN MEKTEBİ VE ZİRAAT MEKTEPLERİ HAKKINDA GENEL VE TARİHİ ARAŞTIRMA

Bu bölümde Dönemin Eğitim ve Ziraat eğitimi anlayışı ile açılan ziraat okulları ile Çoban Mektebi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Ziraat Mektepleri ve Dönemin Ziraat Eğitimi Anlayışı

Osmanlı Devleti'nde ise eğitim 19. yy in ikinci yarısına kadar medrese ve sıbyan mekteplerinde gerçekleşmiştir. Tanzimat dönemi ile eğitimde reformlar yapılmış ve iptidai, rüştiye mektepleri ve idadilerde yüksek eğitim vermeye başlanmıştır. Tanzimat sonrasında Rüştiyelerin sayısında bir hayli artış olarak bu okullarda dini olmayan konularda da eğitim vermeye başlanmıştır. Ayrıca Rüştiyeler kız öğrencilere eğitim veren ilk Müslüman okullarıdır (Kuban, 2021, p. 662). II. Abdülhamid dönemiyle beraber ise Tanzimat'tan itibaren oluşan eksiklikler giderilmeye çalışılmış ve birçok alanda eğitimde reformlar yapılmaya devam etmiştir. Bu eğitim reformları ile eğitim sisteminde daha önce karşılaşılmayan mektep türleri ortaya çıkmıştır. Eğitim reformları, ilk olarak Askeri alanda Avrupa'daki modern askeri eğitim veren okullardan ilham alınarak askeri okul açma girişimleri ile gerçekleşmiştir. III. Selim döneminde tıbbın modernleşmesi amacıyla yürürlüğe giren Bahriye Kanunnamesi kapsamında İstanbul tersanesi içinde Tıp mektebi açılmıştır (Gencer, 1978). II. Mahmud devrinde 1827 yılında Tersane Tıbbhanesi kurulmuş, 1839 yılında ise Mektep-i Rüştiye Nezareti kurularak Rüştiyelerin idaresi tek bir merkezde toplanmıştır (Lewis, 1961). 1946 yılında ülke genelinde rüştiyeler açılmaya başlanmış, 1947 yılında sıbyan mektebi eğitim programına yenilikler getirilmiş ve bununla beraber Rüştiye eğitimi de zorunlu kılınmıştır. Yeni açılan rüştiyeler ve zorunlu eğitimin uzaması öğretmen ihtiyacını doğurmuş, bunun bir sonucu olarak da 1848 yılında İstanbul'da "Darülmuallimin" adı ile öğretmen okulları açılmıştır. Bununla birlikte 1876 yılında ilk kız öğretmen okulu olan "Darül Muallimat" adı altında bir okul açılmıştır (Akyüz, 1994; Özkan R. , 2018). Bu dönemde diğer dönemlerden farklı olarak kız çocuklarının eğitimi konusunda girişimlerde bulunulmuştur. 1859 yılında ilk kız rüştiyesi olan "Cevri Kalfa İnas Rüştiyesi" kurulmuştur.

Osmanlı Devleti oldukça geniş topraklara sahip olmasına rağmen zirai eğitimi teşebbüsleri Tanzimat döneminde gündeme gelmiştir. Bu kapsamda halka tarım konusundaki modern gelişmeler hakkında eğitim vermek üzere ziraat mektepleri açılmıştır. İstanbul ve çevre

şehirlerde eğitim veren okullar dışında bölgenin çok özel özelliklerine uygun özel amaçlı ziraat eğitimi veren okullar da açılmıştır (Quataert, 2008).

Ziraat Osmanlı Devletinde önemli geçim kaynaklarından biri olmasına rağmen 19. yy ın sonlarına kadar bu konuda herhangi bir reform yapılmamıştır. 19. Yy'a kadar Ziraat yöntemi babadan oğula geçen bilgiler doğrultusunda yapılmaktadır. Bu bağlamda toprakta tek tip ürün yetiştirilmekte, modern anlamda gübreleme teknikleri bilinmemekteydi. Bu sebeple topraklar iki yıl üst üste ekildikten sonra bir yıl nadasa bırakılmakta ve alınan verim düşmekte idi. Bu dönemde modern tarım aletleri ve yöntemlerinin kullanılmayışı, işgücünün yetersiz gelmesi, verimli toprakların boş otlaklara bırakılması gibi sebeplerle tarımın gelişmesi engellenmiştir (Ubicini, 1977; Kurdoğlu, 1938, s. 100-106).

İlk açılan Ziraat Okulu 1847 yılında Yeşilköy Ayamama Çiftliğinde açılan Ziraat talimhanesidir. Okulun kurulmasındaki asıl amaç o dönemde yeni kurulmuş olan Bez fabrikası için kaliteli pamuk üretimini sağlamak ve hammadde üretimini güçlendirmektir. Bu dönemde pamuk tarımı hakkında Amerikalı uzmanlardan destek alınmıştır. Ziraat kavramı o günün şartlarında daha kapsamlı olduğundan okulda ayrıca tarım, hayvancılık, bağcılık, köprü yapımı ve yol yapımı gibi konularda da eğitim verilmekteydi. Bu okul kısa bir süre sonra 1851 de tamamen kapatılmış, Ardından 1891 yılında Halkalı Ziraat Mektebi Alisi açılmıştır. Ziraat Mektebi olarak kurulması planlanan okul Baytar Mektebi ile birleştirilerek sonrasında Ziraat ve Baytar Mektebi adını almıştır (Talay, 1991 ; Güran, 1992, s. 219-230).

II. Abdülhamit döneminde uygulamalı tarım eğitiminin yaygınlaşması ile diğer şehirlerde de Ziraat Mektepleri kurulmuş ve Padişahın adına atıfta bulunarak Hamidiye Ziraat Ameliyat Mektebi adını almışlardır. Fakat 93 harbi ile bu okullardaki eğitim sekteye uğramıştır. 1881 yılına gelindiğinde ise Edirne Ziraat Mektebi ve Numune Çiftliği kurulmuş fakat bu okulun ömrü çok kısa olup üç yıl sonra kapatılmıştır. Bu okulun ardından 1888 yılında Selanik Ziraat Mektebi kurulmuştur. Ancak Balkan Savaşında Selanik'in kaybedilmesinden sonra bu okul da kapatılmış, öğrencileri Halkalı Ziraat mektebine aktarılmıştır. 1891'de Bursa'da Hüdavendigar Hamidiye Ziraat ve Ameliyat mektebi adıyla başka bir ziraat okulu kurulmuştur.

Bunların dışında daha özelleşmiş alanlarda eğitim veren okullar da Ziraat mektepleri kapsamında kurulmuştur. Bunların ilki 1888 de Bursa'da kurulan ipekçilik eğitimi veren Harir Darüttalimidir. 1887 yılında yayılan filoksera hastalığının önüne geçmek amacıyla İstanbul'da Amerikan Asma Fidanlığı ve Aşı Ameliyat Mektebi, 1990 yılında bağcılığın geliştirilmesi ve filokseranın önlenmesine yönelik İzmir'de Bağcılık Aşı Ameliyat Mektebi, Halede Çiftlik ve Sütçülük Mektebi, 1898 yılında Ankara'da Tiftik keçilerinin bakım ve ıslahı konusunda eğitim vermek için açılan Çoban Mektebi de bu kapsamda açılan Mekteplerdendir (Talay, 1991).

3.2. Çoban Mektebi Hakkında Tarihi Araştırma ve Konumu

Çoban Mektebi Tanzimat dönemi sonrasında meydana gelen eğitim reformları kapsamında tarımı geliştirmek amacıyla kurulmuş olan Ziraat mektepleri ve Numune Tarlalarının yurt genelindeki ilk örneklerindendir. Numune tarlaları, Modern tarım yöntemlerinin Osmanlı vilayetlerinde çiftçiye daha ucuza mal ederek daha etkili bir şekilde gösterilmesini sağlayan, bu yöntemleri uygulamalı olarak anlatabilen, gübre kullanımı, meyve ağaçlarının ıslah edilerek verimliliğini arttırması ile birlikte kaliteli tohum ekiminin desteklenmesini amaçlayan, böylece çiftçilere modern zirai tarım metotlarına teşvik etmeyi hedefleyen yapılanmalardır. Çoban mektebi yurt genelinde tiftik keçilerinin gıdalarının nasıl verileceğini, nasıl tedavi edilmesi gerektiğini ve tiftik keçilerinin türünün nasıl korunması gerekliliğini tespit etmek ve öğretmek amacı ile açılan ilk ve tek mekteptir (Kurdoğlu, 1938, s. 194).

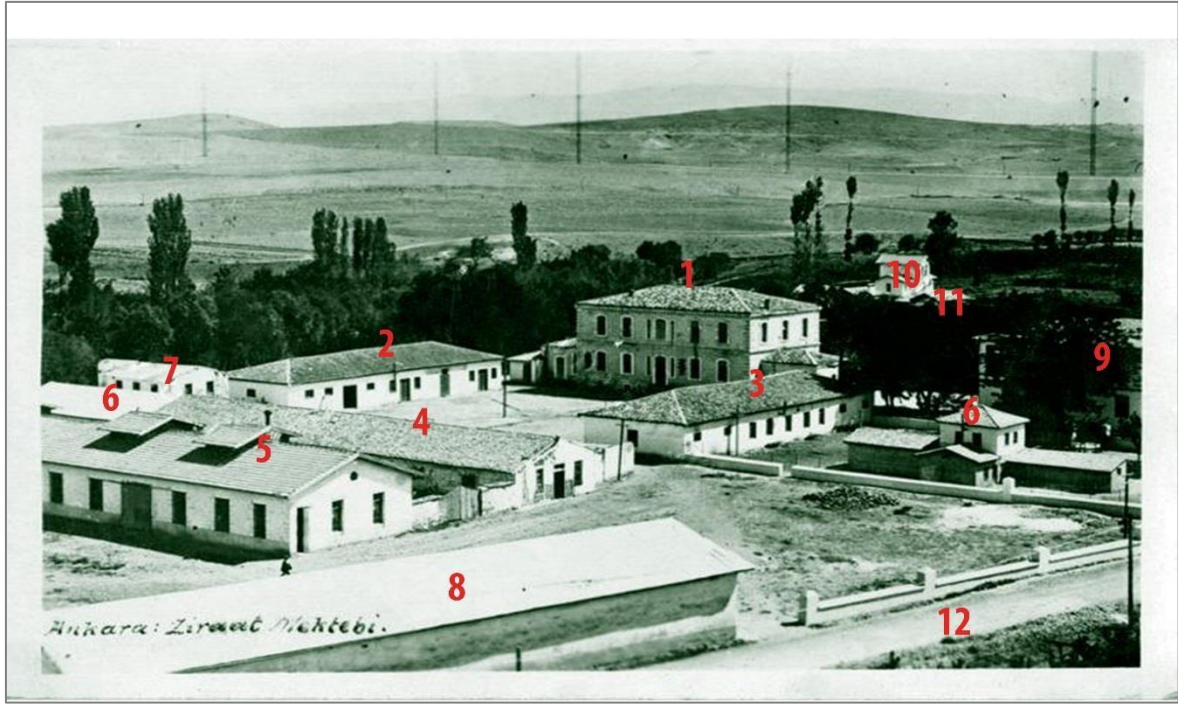
Ankara vilayetinde bulunan tiftik keçilerinin sahipleri baytarlık mesleğine vakıf olmadığı için seri hastalıklar olduğunda önü alınamıyor ve bu sebeplerden ötürü telefler oluyordu. Ümit burnuna götürülen tiftik keçileri ise keçilerden alınan yün kalitesi iklim gibi sebeplerden dolayı düşmüş ve verim azalmıştı. Bu sebeplerle tiftik keçilerinin damızlık olarak ihraç edilmesi yasaklanmıştır. Ankarada keçilerin ıslahatı için 500-600 lira kadar meblağ karşılığında 5000 dönümlük bir çiftlik arazisi alınmasına ve 1000-2000 lira masraf ile binanın inşaa edilmesi ve demirbaşının alınmasına karar verilmiştir. tiftik keçilerinin ıslahı ve ziraat usulleri gösterilecek ayrıca fenni baytari dersleri vermek üzere Çoban Mektebi tesis edilecekti. Ayrıca Ümit burnunda uygulanan yöntem gibi münasip mahallerde üretilen ürünlerin ve keçilerin sergilenmesine ve sürülerini yetiştirerek güzel keçi besleyenlere mükâfat olarak madalya ve teşvik verilmesi önerilmiştir. Çoban Mektebinin

inşa edileceği arazinin satın alınmasının ardından alınan arazinin işlev için elverişli olmadığı anlaşılmış ve arazi elden çıkarıldı. Yeni bir arazi bulmak için Ankara Ziraat müfettişi ve konu hakkında bilgili olan kişilerden oluşan bir heyet kuruldu ardından 200 liraya alınabilecek yeni bir arazi bulundu (BOA, Sadaret Mektubi Kalemi Mühimme , A.MKT.MHM).

Ziraat Hey'et-i Fenniyesi Başkanı Aram Efendinin de aralarında bulunduğu komisyonun göndermiş olduğu raporda Çoban Mektebi ve Numune Tarlası için en elverişli yerin Çubuk çayı yakınlarında bulunan 500 dönümlük tarla olduğu söylenmiştir. Eğer bu arazi alınırsa eskiden alınan 350 dönümlük arazinin dahi işe yarayacağı ve ihtiyaç olması halinde arazinin büyütülme imkanının da olacağı belirtilmiştir (BOA, Şûrâ-yı Devlet, ŞD.).

Yapının temelleri 24 Nisan 1895 yılında, Ankara valisi Memduh Paşa'nın , Orman ve Maadin Ziraat bakanı , kumandan paşalar, seçkin memurlar ve memleketin muteber kişilerinin katıldıkları bir tören ile atılmıştır (BOA, Yıldız Perakende Orman Ma'âdin ve Ziraat Nezareti Maruzat, Y.PRK.OMZ).Açılışı ise 1908 yılını bulmuştur ve dönemin Ankara Valisi Ali Münif Bey tarafından gerçekleştirilmiştir. Numune tarlası II. Meşrutiyet'in ilanından sonra ziraat ameliyat mektebine tahvil dönüştürülüp, ağıl kısmı tasfiye edilmiştir. Savaş şartları, 1914-1918 yılları arasındaki eğitime ara verilmesine neden olmuştur(Keskin, 2010). Çoban Mektebi, Atatürk ve Heyet-i Temsiliye üyelerinin Ankara'ya geldiği 27 Aralık 1919'da Ziraat Mektebi binası ile birlikte Milli Mücadele'nin karargâhı olarak kullanılmıştır (Koçak, 2013).

Çoban Mektebinin aktif olarak eğitime geçmesi ile beraber Kalaba köyü de gelişebilecekti. Mektebin yakınında bulunan Hüseyin Gazi dağı da Çoban Mektebinde ıslah edilecek olan Ankara keçilerine yaylak alan olacaktı. Burada bulunan toprak; kumlu, sulu ve kireçli gibi özelliklere sahiptir. Tabakhane deresi ve Çubuk çayının yakınından geçmesi bu toprakların sulanabilmesi açısından büyük bir olanak sağlamaktadır. Çoban Mektebinin kurulduğu alanın Ankara'nın farklı bölgelerinin kesişiminde bulunmasından dolayı burada verilen eğitimlere halk ta kolaylıkla ulaşabilecekti. Böylelikle hem zirai faaliyetler hem de tiftik keçileri ıslah edilerek sof ticareti tekrar canlandırılacaktı. Damızlıklar halka uygun fiyatlara satılacak ve böylece Mektep için gelir elde edilecekti. Çobanlara verilen eğitim ile de hayvanlarda salgın hastalıklar ve buna bağlı toplu kayıpların önüne geçilecekti (Koçak, 2013).

Resim 3.1. Çoban Mektebi ve Numune Tarlası (Ankara Büyükşehir Belediyesi KUDEM Arşivi)

Çizelge 3.1. Resim 3.1 in bölümleri

1.Müdürîyet Yapısı	7.Ambar
2.Depo ve Ahır	8.Zirai Makinaların bulunduğu Hangar
3.Mutfak ve Yemekhane	9.Alman uzmanların bulunduğu bina
4.Ahır	10.Arihane
5.Atölye(Marangozhane, demirhane vs)	11.Çiçekhane
6.Samanlık	12.Keçiören Caddesi

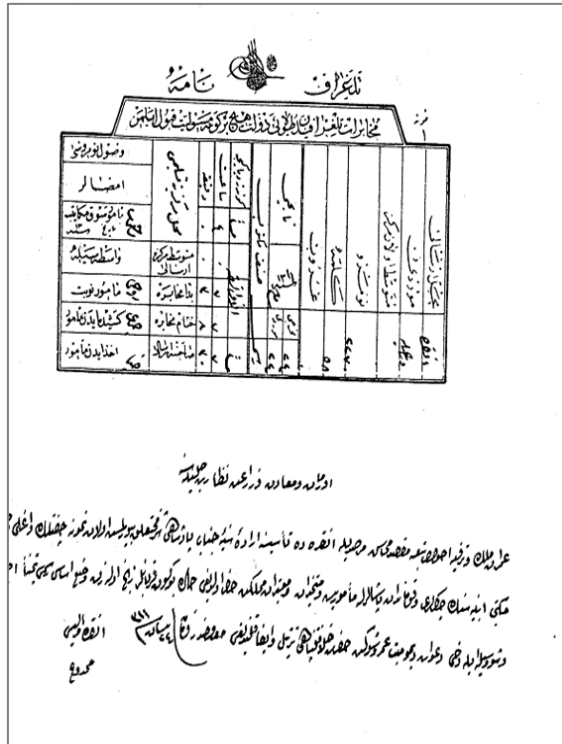
Resim 3.2. Çoban Mektebi ve Alman uzmanların kaldığı yapı (wikimapia.org)

Resim 3.3. Çoban Mektebi ve Numune Tarlası (1929)

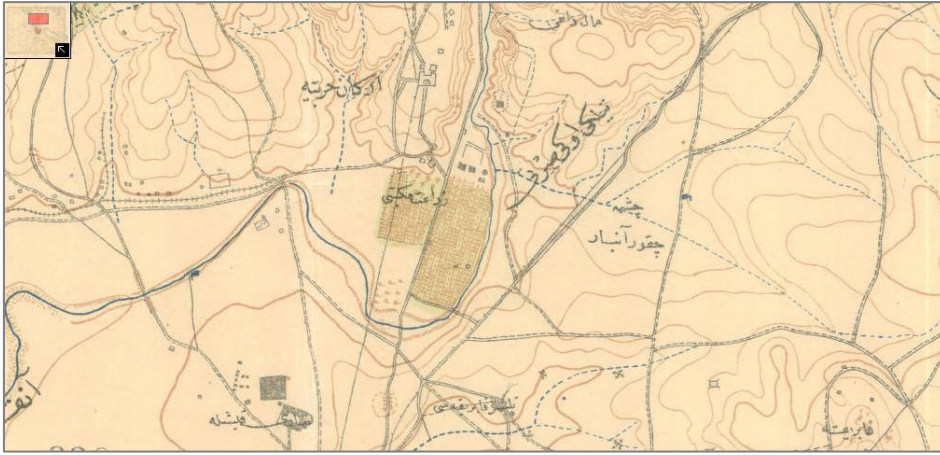
Resim 3.4. 1920'li yıllarda Çoban Mektebi (E.Tamur Koleksiyonu,Foto Celal)

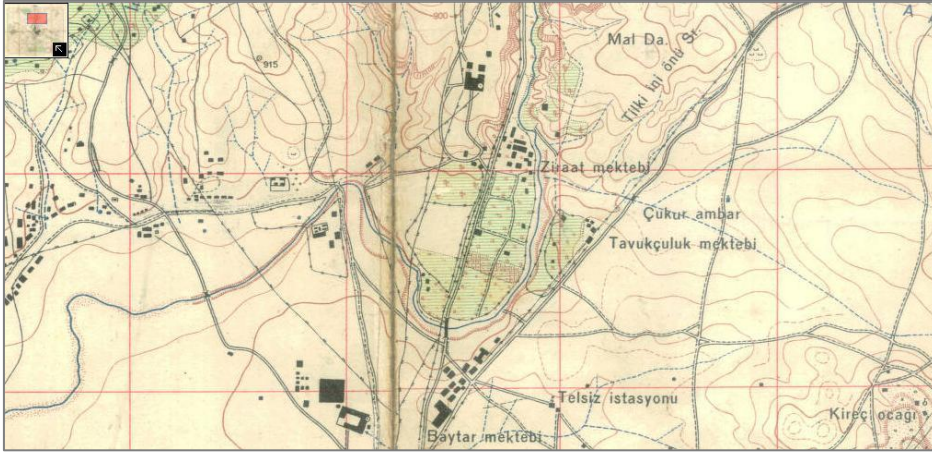
Resim 3.5. Ankara vilayetinde kurulan numune çiftlik ile Dağlı ve Çoban mektebinin temel atma merasimi (BOA, Y..PRK.OMZ. Nr.1 - 87).

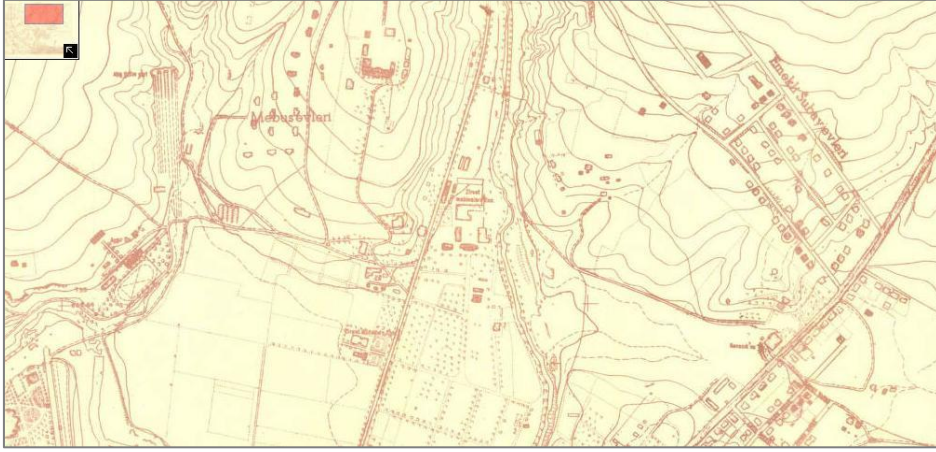
Çoban Mektebi günümüzde; Ankara İli, Keçiören İlçesi, Kavacık Subayevleri Mahallesi, 33600 ada 3 parseli içerisinde yer almaktadır. Fahrettin Altay Caddesi ve Fatih Köprüsü kesişiminde bulunmaktadır. Günümüzde terkedilmiş halde olan Çoban Mektebi, Keçiören metrosu meteoroloji durağının önünde olup yanından Çubuk çayı akmaktadır. Batısında Meteoroloji Genel Müdürlüğü Kampüsü ve kampüsün içinde Eski Ziraat Mektebi binası, güneyinde ise Ankara Üniversitesi Su ürünleri ve Ziraat Fakültesi bulunmaktadır.

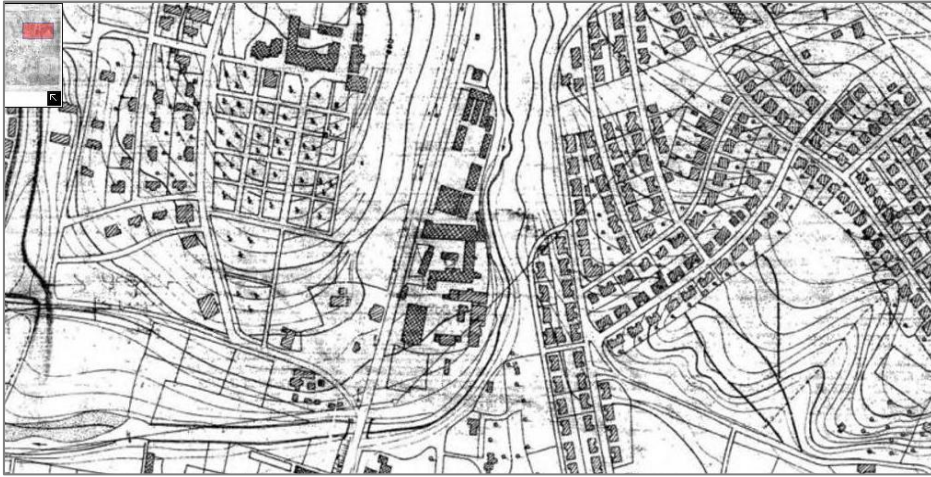
Resim 3.7. 1928 yılı Çoban Mektebi ve çevresi (Ankara Büyükşehir Belediyesi Kudem Arşivi)

Resim 3.8. 1934 yılı Çoban Mektebi ve çevresi (Ankara Büyükşehir Belediyesi Kudem Arşivi)

Resim 3.9. 1953 yılı Çoban Mektebi ve çevresi (Ankara Büyükşehir Belediyesi Kudem Arşivi)

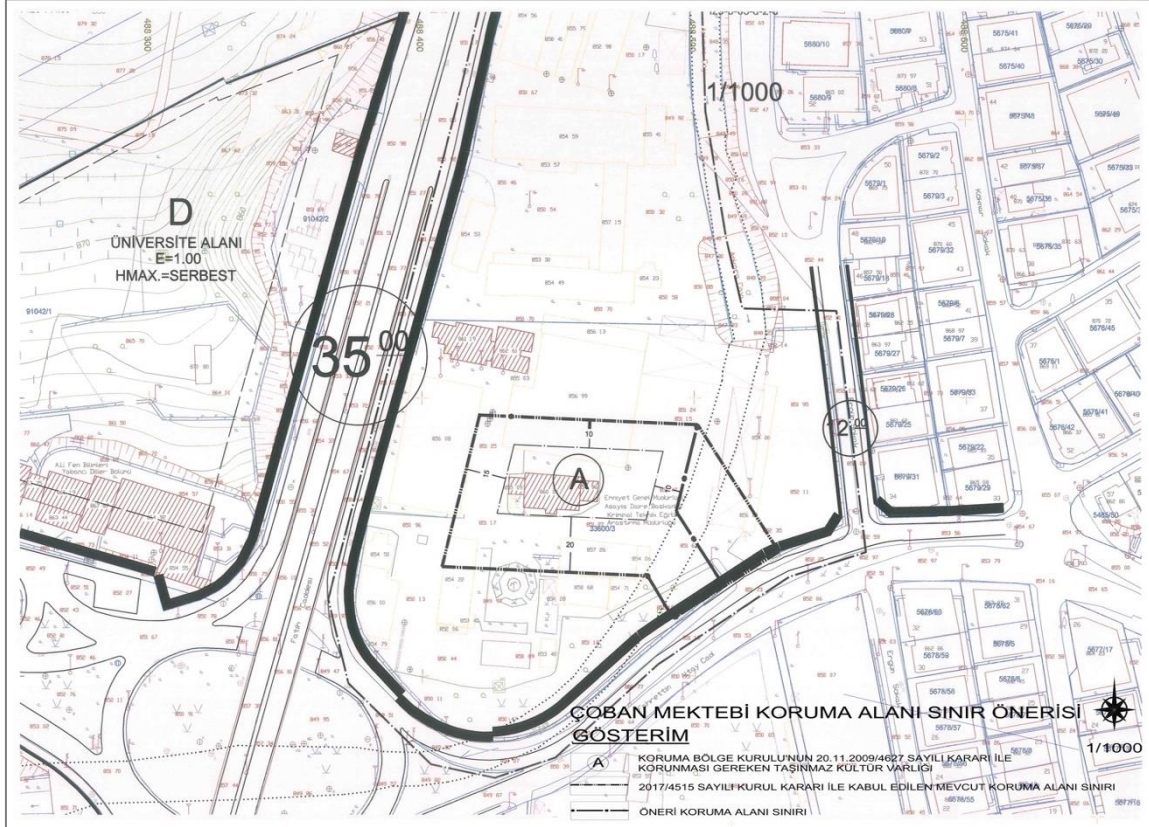
Resim 3.10. 1970 yılı Çoban Mektebi ve çevresi (Ankara Büyükşehir Belediyesi Kudem Arşivi)

Resim 3.11. Günümüzde Çoban Mektebi ve çevresi

3.3. Çoban Mektebi Mülkiyet ve Tescil Durumu

Yapı, günümüzde Keçiören Belediyesi Mülkiyetinde olup Ankara I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu' nun 06.07.2009 gün ve 4627 sayılı kararı 33KV envanter numarası ile korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenmiştir (Şekil3.2.).

Şekil 3.1. Koruma amaçlı imar planı (Ankara Büyükşehir Belediyesi Kudem Arşivi)

33

AVRUPA KONSEYİ
TÜRKİYE

İL: ANKARA İLÇE: Keçiören

SOKAK VE KAPI NO : Fatih Caddesi, No:14

MAHALLE KOY : -

KADASTRO Ada : 33600 Parsel : 3

ADN Eski Çoban Mektebi

YAPITIRAN : -

YAPIM : 19 yy. sonu

YAPAN : -

KITABE : -

ANIT ENVANTER NO : 33

HARİTA NO

KORUMA DEREJESİ

ANITSAL CEVRESEL

MIMARİ ÇAGI 19. yy.

VAKFIYE

GENEL TANIM : Zemin Üzeri iki katlı, Kuzey-Güney Yönünde Dikdörtgen Planlı.

KORUMA DURUMU

A	İYİ	TASIVICI	A	DIŞ YAPI	A	USTYAPI	A	İÇ YAPI	A	SUSLEME	A	RUTUBET	A	YOK
B	ORTA		B		B		B		B	ELEMANLARI	B		B	İHTİ VAR
C	FENİA		C		C		C		C		C		C	ÖNEMLİ

VAZİYET PLANI :

FOTOGRAF :

ÖZLEMLER: İyi Durumdadır Bakım ve Onarım Kapsamında boyalı-badana-sıva ve bozulan, çürüten ahşap kısmının onarımı yapılmıştır.

BUGÜNKÜ SAHİBİ: Emniyet Genel Müdürlüğü	BAKIMINDAN SORUMLU OLAN : Emniyet Genel Müdürlüğü	TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
			x	x	x	x

YAPILAN ONARIMLAR:

Yapının içerisinde Kullanım Koşullarına Bağlı Olarak kuzey ve güney yan kanatta ve ikinci katlarda birer pencere kapatılmış. Baş odalar da ahşap paravan ile kapatılmış ve

AYRINTILI TANIM

Söz konusu bina zemin üzeri iki katlı olarak inşa edilmiş, tuğla-taş dolgu malzemeli, köşebentleri taş sırası ile vurgulanmış enlemesine kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı bir yapıdır. Altı ve üstü simetrik baskı kemeri taş silmeli kalın bordürlü pencereleri bulunan taşınmazın kuzey ve güneyinde birer adet pencerenin sonradan kapatılıp, örtüldüğü, içte kuzey odanın ahşap paravanla kapatılıp üzerinin sıvandığı iki yan kanatta tek katlı üzeri kuma çatılı odaların dış cephesindeki pencereler boyatılmış ve kapatılmıştır. Ana giriş batı yönünde ve ası sundurmali bir balkonlu ikinci katın izleri görülmekte ancak günümüzde buraya camlı bir balkon yapıldığı tespit edilmiştir. Çatı sağak hatlı kartuş dizileri ile vurgulanmıştır. İçte girişten hemen sonra iki yönlü dönel sarmal merdiven ile arada geçiş katında trabzanlı korkuluklu üçüncü pencere sistemi görülür. Pencerelerin orta kısmında bulunan daha geniş iki yandakiler ise ince uzun tutulmuştur. Köşe odaların tavanları esası kare kesimli ve uzatılmış üçgen formlu tavan ile süslü köşelerinde ise rozet çiçekler bulunmaktadır. Diğer odalarda da ince çizgilerle yapılmış düz silmeli ahşap tavanlar ile dikkati çekmektedir. Eski Çoban Mektebi olarak geçen bina Tiflik Keçilerinin Üretimi ve Bakımı ile ilgili olarak Çobanlara Eğitim Verilen bir okul binasıdır.

HAZIRLAYANLAR : 18.11.1999
Mezîyet UĞURLUOL : Müze Araş.
(Sanat Tarihi)

H Çetin ARSLAN : Müze Araş.
(Sanat Tarihi)

KONTROL EDEN

YAYIN DİZİNİ

EKLER	
RAPOR	+
FOTOGRAF	+
BOLOVE PROJESİ	
RESTORASYON PROJESİ	
HARİTA	
KROKİ	
KITABE	
VAKFIYE	
DİĞER	

KURUL ONAYI

REVİZYON

Şekil 3.2.Çoban Mektebi Tescil Fişi (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Müdürlüğü Arşivi)

4. YAPININ MEVCUT DURUM TESPİTİ

Bu bölümde tez kapsamında çalışılan Çoban Mektebi yapısının değişimlerini ve mevcut durumu tespit edilebilmek amacı ile rölövesi hazırlanmıştır. Bu kapsamda yapının plan ve kütsel özellikleri, cephesel özellikleri, cephe elemanları ve nitelikleri, mimari yapı elemanları tanımlanmış olup bu tanımlamalar üzerinden yapıdaki hasar tespitleri yapılmış, bozulmaların nedenleri açıklanmıştır.

4.1. Çoban Mektebinin Tanımlanması ve Tespiti

4.1.1. Yöntem

Yapının Restorasyon projesinin çizilebilmesi ve yeniden işlevlendirme önerisi yapılabilmesi için öncelikli olarak yapının mevcut durumunun belgelenmesi gerekmektedir. Rölöve bir yapının o anki durumunu bilimsel yöntemler veya çeşitli araçlar kullanarak belgelenmesidir. Rölöve ölçümünde geleneksel sistem kullanılmıştır. Belgeleme aşamasında 1 adet şerit metre (20 m), bir tane lazer metre, hortum, su terazisi, çekül, ip, tebeşir, milimetrik blok not, fotoğraf makinesi kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında öncelikle yapının krokileri çıkarılmış ve fotoğraflanmıştır. Ardından çizilen krokiler üzerinden saat yönünde ölçüler alınmış ve çapraz ölçüler de eklenerek alınan ölçümler bu krokiler üzerine işlenmiştir. Kapı, pencere, dolap, pano gibi elemanlar krokiler üzerine işlenmiştir. Yapıda meydana gelen malzeme bozulmaları ve yapısal deformasyonlar krokiler üzerine not alınarak detaylı olarak fotoğraflanmıştır. Ardından düşey ölçüler- kesit, cephe ölçüleri yapıya giriş kotu 0.00 kabul edilerek 0.00 çizgisinin üstü pozitif, altı negatif olacak şekilde ölçülerek tamamlanmıştır. Elde edilen bilgiler doğrultusunda vaziyet planı, kat planları, çatı planları, kesitler ve cepheler çizilerek, yapının rölövesi hazırlanmıştır.

4.1.2. Rölöve

Elde edilen bilgiler doğrultusunda Autocad 2020 programı kullanılarak vaziyet planı, kat planları, çatı planları, döşeme planları, kesitler ve cepheler çizilerek, yapının rölövesi hazırlanmıştır(EK-1).

4.2. Yapının Tanımlaması

Yapının tanımsal analizi; genel tanımlama, iç ve dış tanımlama, taşıyıcı ve mimari elemanları ve fiziksel durum olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir. Genel tanımlama; yapının konumu ve çevresi, mevcut durumu, yapım tekniği ve yapı malzemeleri hakkında veriler içermektedir. Dış tanımlama; yapının dört cephesi ve bitişik bulunan müstemilat yapıları hakkında malzeme, boyut, mevcut durum ve bozulmalar, sonradan eklenen elemanlar, mimari elemanlar gibi veriler içermektedir. İç tanımlama ise yapının mahallerinin malzemeleri, boyutları, mevcut durumu ve bozulmaları, mahallerin birbiri ile ilişkisi ve mimari elemanları hakkında veriler içermektedir.

4.2.1. Genel

Mektebi, günümüzde Keçiören ilçe merkezine girişte, Kavacık Subayevleri Mahallesi' nede Fatih köprüsünün sağında 33600 ada 3 parselde yer almaktadır. Yapı 1898 yılında Çoban Mektebi olarak inşa edilmiştir.

Yapı 2018 yılında sebebi bilinmeyen bir yangında zarar görmüş olup atıl hale gelmiştir. Bodrum katın üzerine iki kat olarak ve 20m x 12 m ölçülerinde inşa edilmiş yapının sağında ve solunda ise tek katlı yaklaşık 6m x 6 m ebatlarında iki adet müstemilat yapısı yer almaktadır. Yapının taşıyıcı dış beden duvarları kaba yönü taş malzemedir. Yapının çatısı kırma çatı ve özgün olup, çatı kaplaması ise sonradan değişmiş olan Marsilya kiremittir. Bodrum kat yapı çevresine sonradan yapılan dolgular ile zaman içerisinde yol kotundan daha aşağıda kalmıştır.

Bodrum kat 244 m², 1. kat 244.5 m² oturma alanına sahip olup, Zemin katta yapının doğu ve batısında yer alan müstemilat yapılarının her biri 36 m² oturuma sahiptir. Zemin kat müstemilat yapıları ile birlikte 316,5 m² alan oturmuna sahiptir. Yapının Zemin kattan biri ön ve biri arka cephede olmak üzere iki ana girişi bulunmaktadır. Bodrum kata ise Kuzey cephesinden bağımsız bir giriş ile sağlanmaktadır. Bodrum kat girişine bahçeden ön basamaklı bir merdiven ile ulaşılmaktadır.

4.2.2. Dış tanımlama

Yapının dış tanımlamasında sırayla Ön (Güney) Cephesi, Arka (Kuzey) Cephesi, Sağ yan Cephesi, Sol yan Cephesi olarak ele alınmıştır.

Ön Cephe (Güney)

Yapının girişi güney cepheden verilmiş olup, giriş kapısına üç basamaklı taş bir merdivenle ulaşılır. Yapıya iki kanatlı ahşap kapı ile ulaşılmaktadır. Giriş kapısının iki yanında 35cmx 200 cm boyutlarında iki adet P01 nolu özgün pencere yer almaktadır. Yapı uzunluğu 20.17 m olan cephede balkon 140 cm çıkma yaparak konsol olarak taşınmış ve kütleyle hareketlilik sağlamıştır. Balkon üzeri üçgen alınlıklı sac kaplama malzeme ile örtülüdür. Yapının sağında ve solunda ise tek katlı yaklaşık 6,05 x6,05 ebatlarında müstemilat binaları yer alır. Giriş kapısının üstünde bulunan balkon çıkma, metalden yapılmış ve sonradan etrafı cam ile kapatılmıştır, birinci katta yer almaktadır. Yapının giriş aksı camekânlı balkon çıkması ve merdivenle ulaşılan kemerli çift kanatlı ahşap giriş kapısı ile vurgulanmıştır (Resim 4.1). Yapının güney cephesi her iki katta da simetrikidir. Cephenin ortasında bulunan basık kemerli ve söveli giriş kapısı 136x 300 cm ebatlarında olup, hemen sağında ve solunda 35x 200 cm boyutlarında P1 ve 100x210 cm boyutlarında üçer adet basık kemerli, taş söveli P2 penceresi yer almaktadır. Birinci katta balkonun her iki tarafında da üçer adet P2 penceresi zemin katta bulunan P2 pencereleri hizalarında bulunmaktadır. Bu pencereler özgünlüğünü korumakta olup ahşap doğramalarda yıpranma, parça kaybı ve renginde değişimler vardır.

Yapının bodrum kat pencerelerinin yalnızca küçük bir kısmı on cepheden görülebilmektedir. Bodrum kat pencerelerinde demir parmaklıklar vardır. Yapının köşelerinde şaşırtmalı ve dışa taşırılmış ince yonu taş köşebentler yer alır. Kat aralarında ise ince yonu taş silmeler bulunmaktadır. Kapı ve pencere çevreleri ise ince yonu taş bordürlüdür. Yapının doğusunda bulunan müstemilat yapısının solunda bir adet 80cm x 200 cm boyutlarında kapı ile giriş verilmiştir. Giriş kapısının yanında ise P3 penceresi bulunmaktadır (Resim 4.2). Yapının batısında bulunan müstemilat yapısında ise diğer müstemilat yapısında olduğu gibi bir adet boyutlarında kapı ile giriş verilmiş ve yanında P3 penceresi bulunmaktadır (Resim 4.3). Genel olarak cepheye bakıldığında çok fazla sıva çatlağı, islenme ve sıva dökülmesi bulunmaktadır.

Resim 4.1. Güney Cephesi

Resim 4.2. Güney Cephe Müştemilat girişi

Resim 4.3. Güney Cephe
Müştemilat girişi

Resim 4.4. Çıkma balkon ve konstrüksiyonu

Arka cephe (Kuzey)

Yapının kuzey cephesi de güney cephesi gibi simetriktir. Arka cephede on cephede bulunan balkon çıkış kapısı hizasında balkon bulunmamakta olup bunun yerine P02 özgün basık kemerli pencere yer almaktadır. Bu cephenin sağ ve solunda 3'er pencere yerine 2 adet basık kemerli P2 penceresi bulunmaktadır. Kuzey cephesinde de zemin katta pencereler aynı hizada devam etmekte olup dört adet P2 penceresi bulunmaktadır. Zemin kat Giriş aksında arka cephede 90cmx200 cm boyutlarında kapısı ile yapıya giriş sağlanmaktadır. Bodrum kat pencereleri de basık kemerli ve tas sövelidir. Boyutları yaklaşık 70x70 cm dir (Resim 4.5).

Yapının cephesinde geçirdiği yangından kaynaklı sıva dökülmeleri yoğun şekilde gözlemlenmektedir. Yapının sağına dayalı müştemilat yapısındaki pencerelerden birisinde söve kat boyunca devam etmekte olup bu pencerenin öncesinde kapı olduğu kanaatine varılmaktadır (Resim 4.7).

Sol tarafta bulunan müştemilat yapısında ise bir adet P03 penceresi bulunmakta olup yanında yine kat boyunca devam eden tas söve bulunmaktadır. Buradan sövenin bulunduğu yerde kapı olduğuna ve sonradan kapatıldığı anlaşılmaktadır.

Resim 4.5. Kuzey Cephe

Resim 4.6. Kuzey Cephe genel görünüm

Resim 4.7. Kuzey Cephe Müştemilat

Resim 4.8. Bodrum kat giriş merdivenleri

Resim 4.9. Bodrum kat giriş kapısı

Sağ yan (Doğu) Cephe

Yapının bu cephesine bitişik olarak inşa edilmiş olan müştemilat bölümü tek katlı olup müştemilata ait kapı ve pencerelerin zaman içerisinde değiştirildiği görülmektedir. Batı cephesinde bulunan müştemilat yapısında sonradan kapatılmış olan kapı izleri gözlenmektedir. Müştemilat yapısının sağ tarafında bir adet basık kemerli pencere bulunmaktadır. 1.katta ise aynı hizada başlayıp devam eden 3 adet basık kemerli 105cmx 210cm boyutlarında P02 kodlu pencere bulunmaktadır. Müştemilatta özgün olmayan 130

cmx110 cm boyutlarında P04 penceresi bulunmaktadır Yapının en az hasar gören cephesidir. Yer yer sıva dökülmeleri ve çatlaklar bulunmaktadır (Resim 4.10 ve Resim 4.11).

Resim 4.10. Doğu Cephesi Genel görünüm

Resim 4.11. Doğu Görünüm

Sol Yan (Batı) Cephe

Bu cephede yapıya bitişik tek katlı inşa edilmiş müştemilat yapısı bulunmaktadır. Şaşırtmalı tas köşebentler ve kat silmeleri bu cephede de devam etmektedirler. 1. katta 3 adet özgün 105cm x 210 cm boyutlarında P02 penceresi bulunmaktadır. Müştemilat yapısında sıva dökülmeleri ve yapısal çatlaklar görülmektedir (Resim 4.12). Çatı saçağında malzeme deformasyonu vardır.

Resim 4.12. Batı Cephesi

Resim 4.13. Batı Cephesi bozulmalar

Resim 4.14. Batı Cephesi Müstemilat yapısı

4.2.3. İç tanımlama

Zemin kat

Z01 giriş holü

Zemin kata ana giriş on cepheden olup üç basamaklı taş merdivenle yapıya basık kemerli 135x305 cm ölçülerinde kapıdan Z01 giriş holüne giriş sağlanmaktadır. Ana giriş kapısının her iki yanında P01 nolu 35cmx200cm ölçülerinde pencere yer almaktadır. Sofaya açılan Z01 giriş holünün hemen karşısında ahşap merdiven yer alır. Ahşap merdivenle sağlı ve sollu iki kollu olarak sahanlığa ulaşıldıktan sonra ortada tek kolda birleşerek birinci kata ulaşmaktadır (Resim 4.16 ve Resim 4.17). Zemin kotunda iki kollu merdivenin arasından on cephede bulunan giriş kapısının hizasında ise arka cepheden verilen diğer giriş bulunmaktadır. Arka cephede bulunan giriş kapısı 310x120 cm ölçülerinde basık kemerli olup Kuzey cephesinden dört basamak merdiven ile ulaşılır. Z01 mahalinin tavanı çitallı ahşap tavanıdır. Duvarları sıva üzeri boya, zemin döşemesi ise PVC kaplamadır. Giriş aksinin sağında ve solunda bulunan hollerle bağlantı sonradan eklenen ahşap plakalarla kapatılmıştır (Resim 4.18). Bu ahşap plakalar yapının geçirdiği yangında hasar görmüştür. Çatısı çitallı ahşap tavanıdır. Üzerinde sentetik beyaz yağlı boya bulunmaktadır. Tavan ahşaplarında malzeme kaybı, islenme ve kırılmalar mevcuttur (Resim 4.19).

Resim 4.15. Giriş kapısı

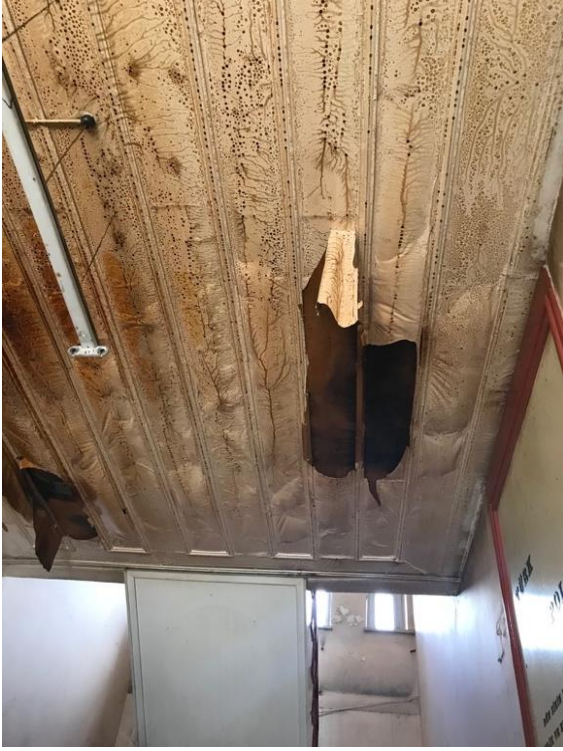
Resim 4.16. Orta Mekân ve merdivenler

Resim 4.17. Ana merdivenler

Resim 4.18. Muhdes kontrplak duvar

Resim 4.19. Z01 giriş holü tavan

Resim 4.20. Z01 batı duvarı

Z02 oda

Z02 mahalinin güney duvarında 2 adet P02 nolu 1,02 m x 2,00 m ölçülerinde ahşap pencere bulunmaktadır. Pencerelerin önünde bulunan denizlikler beton malzemeden yapılmış olup özgün değildir (Resim 4.21). Plan tipi kare olup, alanı 15.6 m² dir. Tavan yüksekliği 3.6 m dir. Duvarları sıva üzeri boya, Tavanı ahşap çitalı; zemin döşemesi ise PVC kaplamadır. Tavanında malzeme kaybı, kirlenme ve sehim gözlenmektedir (Resim 4.24). Odanın kuzey duvarında 80cmx200cm ölçülerinde K02 giriş kapısı bulunmaktadır. K02 kapısında kirlenme ve ahşap malzemede deformasyonlar vardır. Duvarlarda geçirdiği yangın nedeniyle sıva dökülmeleri, lekelenmemeleri görülmektedir (Resim 4.22 ve Resim 4.23).

Resim 4.21. Z02 Güney duvarı

Resim 4.22. Z02 Kuzey duvarı

Resim 4.23. K02 kapısı

Resim 4.24. Z02 Tavan döşemesi

Z03 oda

Z03 mahalinin güney duvarında 1 adet batı duvarında 1 adet olmak üzere toplam iki adet P02 nolu 102cm x 200 cm ölçülerinde ahşap pencere bulunmaktadır (Resim 4.25). Alanı 12.4 m2 dir. Tavan yüksekliği 360 cm dir. Duvarları sıva üzeri boya, Tavanı ahşap kaplama; zemin döşemesi ise kontrplak kaplamadır. Odanın kuzey duvarında 90cm x205cm ölçülerinde K03 giriş kapısı bulunmaktadır. Odanın doğu duvarında geçirdiği yangın nedeniyle sıva dökülmeleri, duvarda lekelenmeler daha yoğun olarak görülmektedir.

Resim 4.25. Z03 Güney duvarı

Z04 koridor

Sofanın sol tarafında bulunan Z04 koridoru sağ taraftakine göre biraz daha geniş olup bu kısımda Z02, Z03, Z05, Z06 mahal nolu dört adet oda bulunmaktadır. Duvarları sıva üzeri boyadır. Tavanı ahşap kaplama; zemin döşemesi ise özgün olmayan PVC kaplamadır. Duvarlar yangına bağlı olarak islenmeler ve yüzeysel çatlaklar görülmektedir. Duvarlarda bulunan demir raflar ve profiller yangında zarar görmüşlerdir (Resim 4.26 ve Resim 4.27). Tavanda malzeme kaybı ve renk değişimi görülmektedir. Yaklaşık 730cmx235 cm boyutlanandadır. Batı ve kuzey duvarında sıva dökülmesi, buna bağlı olarak taş duvarda yüzey kaybı vardır.

Resim 4.26. Z04 Doğu duvarı ve metal raflar

Resim 4.27. Z04 Genel görünüm

Z05 oda

Odanın güney duvarında bir adet P02 penceresi bulunmaktadır. Duvarları sıva üzeri boya, Tavanı ahşap çitallı tavan; zemin döşemesi ise kontrplak kaplamadır (Resim 4.28). Odanın alanı 11.9 m2 dir. Güney duvarında koridordan odaya giriş sağlanan kapı bulunmaktadır. Duvarlarda geçirdiği yangın nedeniyle sıva dökülmeleri, lekelenmeler yoğun olarak görülmektedir. Tavan da yangına bağlı olarak dökülmeler mevcuttur. Kapı kanadı yerinde mevcut değildir (Resim 4.30).

Resim 4.28. Z05 Kuzey duvarı ve P02 penceresi

Resim 4.29. Z05 P02 penceresi

Resim 4.30. Z05 Güney duvarı ve K04 kapısı

Z06 oda

Odanın güney duvarında bir adet özgün 105 cmx 200 cm boyutlarında P02 penceresi bulunmaktadır. Pencerenin önünde bulunan denizlik beton malzemeden yapılmış olup özgün değildir (Resim 4.31). Duvarları sıva üzeri boya, Tavanı ahşap çitallı tavan; zemin döşemesi ise kontrplak kaplamadır. Odanın alanı 11.9 m² dir. Güney duvarında koridordan odaya giriş sağlanan K05 kapısı bulunmaktadır. Duvarlarda geçirdiği yangın nedeniyle sıva dökülmeleri, sıva çatlakları, lekelenmeler yoğun olarak görülmektedir. Tavan da yangına bağlı olarak dökülmeler mevcuttur. K05 kodlu kapı kanadı yangında parça kaybına uğramıştır. Kapıda ahşap malzemede deformasyonlar ve renk değişimi görülmektedir (Resim 4.32).

Resim 4.31. Z06 Kuzey duvarı ve P02 penceresi

Resim 4.32. Z06 Güney duvarı

Resim 4.33. K05 kapısı

Resim 4.34. Z06 tavanı

Z07 oda

Odanın Kuzey duvarında dikdörtgen formlu özgün 100cmx210cm boyutlarında özgün P02 nolu pencere bulunmaktadır. Güney duvarında bulunan yapıya girişi sağlayan özgün kapı ise yangında zarar görmüş ve kanadı eksiktir (Resim 4.36). Yapının tavanı ahşap çıtalı tavanıdır. Duvarları sıva üzerine boyadır. Duvarda sıva dökülmeleri lekelenmeler görülmektedir (Resim 4.35). Alanı 19 m2dir.

Resim 4.35. Z07 Kuzey duvarı ve P02 penceresi

Resim 4.36. Z07 Güney duvarı ve K07 kapısı

Z08 oda

Odanın Kuzey duvarında önceden kapı olduğu tespit edilen sonradan bir kısmı tuğla ile örülerek kapatılmış kapı açıklığı izi bulunmakta olup günümüzde kapı yerine pencere vardır (Resim 4.37). Önceden tek bir mekân olduğu düşülen oda günümüzde bölücü tuğla duvarlarla ayrılmıştır ve kapıyla birbirine bağlanmıştır, kapının kanadı yerinde mevcut değildir.

Resim 4.37. Z08 Genel görünüm

Z09 koridor

Koridorun sonu tek katlı müstemilat yapısına bağlanmıştır. Müstemilat yapısı ile yaklaşık 60 cm kot farkı bulunduğu için bu bağlantı merdiven ile sağlanmıştır. Bu koridordan Z07, Z08, Z10 mahal numaralı odalara geçiş sağlanmaktadır. Duvarlar sıva üzerine boyadır. Tavan ahşap kaplamadır. Döşeme ise PVC kaplamadır. Batı duvarının sofaya olan bağlantısı kontrplak ile kapatılmıştır (Resim 4.38).

Resim 4.38. Z09 batı duvarı muhdes bölme duvar

Resim 4.39. Z09 doğu yönü

Z10 Oda

Z09 Koridor mahalinden K06 kapısından ulaşılmaktadır. Odanın güney duvarında üç doğu duvarında bir adet olmak üzere toplam dört adet özgün P02 penceresi bulunmaktadır. Tavan ahşap çitalı tavanıdır. Üzerinde beyaz sentetik yağlı boya vardır. Tavan üzerinde bulunan yağlı boyada kabuklanmalar meydana gelmiştir (Resim 4.41). Döşemesi muhdes kontrplak kaplamadır. Duvarlar sıva üzerine boyadır ve sıva dökülmeleri yoğunudur (Resim 4.40).

Resim 4.40. Z10 Güney ve doğu duvarları, kontrplak döşeme kaplaması P02 pencereleri

Resim 4.41. Z10 Kuzey ve batı duvarları, tavan ve K06 kapısı

Z11 müştemilat oda

Bu bölüme Z09 koridor mahalinden iki basamaklı merdiven ile ulaşılmaktadır. Oda kare plan tipine sahip olup 24.5 m2dir.Oda demir görüntü strüktürlü ahşap kontrplaklar ile bölünmüştür ve bu bölücü kontrplaklar yangında büyük ölçüde zarar görmüşler, parça kaybına uğramışlardır (Resim 4.42 ve Resim 4.43). Kuzey duvarında bir adet P03 numaralı pencere, güney duvarında ise bir adet P03 pencere ve bahçeden ulaşılan kapı bulunmaktadır. Doğu duvarında özgün olmayan P04 penceresi bulunmaktadır.

Resim 4.42. Özgün Müştemilat penceresi

Z12 müştemilat odası

Odanın batı duvarında ahşap kaplamalı niş bulunmaktadır. Güney duvarında bir adet P03, kuzey duvarında ise bir adet özgün dikdörtgen formlu P02 penceresi bulunmaktadır. Duvarları sıva üzeri boya, Tavanı ahşap; zemin döşemesi ise kontrplak kaplamadır.

Resim 4.43. Müştemilatta bulunan muhdes bölücü duvarlar

Resim 4.44. Z13 P03 özgün penceresi

Resim 4.45. P02 özgün penceresi

Z14 müştemilat hol

Z04 Koridor mahalinden dört basamak merdiven ile ulaşılır. Döşeme ve merdivenler beton kaplamadır. Batı duvarında kapı ile Z12 Müştemilat Odasına kuzey duvarından ise Z13 Müştemilat odasına ulaşılmaktadır (Resim 4.46). Güney duvarında ise bahçeden iki

basamaklı merdiven ile ulaşılan özgün kapı bulunmakta olup bu kapı yapının geçirdiği yangında büyük ölçüde malzeme kaybına uğramıştır (Resim 4.47).

Resim 4.46. K10 kapısı

Resim 4.47. Batı müştemilat ana giriş kapısı

1. kat

Birinci kata çıkış sağlanan merdiven ahşap malzeme ile yapılmıştır.

101 koridor

Odanın döşemesi PVC kaplamadır. Duvarları sıva üzerinde boyadır. Tavanı ahşap çitalı olup beyaz yağlı boya ile boyanmıştır. Tavanda yangın sebebiyle yağlı boyada kabuklanmalar ve dökülmeler ve ahşap malzemede çatlaklar vardır.

Resim 4.48. 101 koridor K14 ve K12 kapıları

Resim 4.49. 101 koridor

102 oda

108 Koridor mekânının batı duvarından tek kanatlı K16 kapısından giriş sağlanmaktadır. Alanı 38.7 m2dir. Odanın döşemesi PVC kaplamadır. Duvarları sıva üzerinde boyadır. Tavanı ahşap çitalı olup beyaz yağlı boya ile boyanmıştır. Tavanda yangın sebebiyle yağlı boyada kabuklanmalar, dökülmeler ve ahşap malzemede çatlaklar vardır. Odanın kuzey ve

batı duvarında yine yangın sebebiyle sıva dökülmeleri, islenmeler mevcuttur. Kuzey duvarında iki adet P02 penceresi bulunmaktadır (Resim 4.51). Batı duvarında bir adet P02 ve bir adette iç taraftan sonradan muhdes malzeme ile kapatılmış P02 penceresi yer almaktadır (Resim 4.50).

Resim 4.50. Batı duvarı ve muhdes duvar

Resim 4.51. 102 Kuzey duvarı

103 oda

Odaya 102 mahal kodlu odanın güney duvarından özgün olmayan ahşap K15 kodlu kapı ile geçiş sağlanmaktadır. Kapıda yangın sonrasında malzeme kaybı ve renk değişimleri görülmektedir (Resim 4.52). Batı duvarında bulunan zgn P02 kodlu pencere sonradan yapı içerisinden tuğla duvar örülerek kapatılmıştır (Resim 4.53). Güney duvarında üç adet özgün boyutlarında P02 penceresi bulunmaktadır. Tavan ahşap ıtalıdır ve üzerinde beyaz yağlı boya bulunmaktadır. Tavanın biçiminden 102 mahal numaralı oda ile tek mekân olduğu aradaki duvar ile meknın sonradan bölündüğü anlaşılmaktadır. Alanı 39 m2dir. Döşeme ahşap üzerine kontrplak kaplamadır. Yer yer malzeme kaybı, yangına bağlı islenmeler ve demede kırılmalar mevcuttur (Resim 4.54 ve Resim 4.55).

Resim 4.52. 103 Doğu duvarı

Resim 4.53. 103 Muhdes duvar

Resim 4.54. Malzeme kaybı olan döşeme

Resim 4.55. Yangında deforme olan döşeme

104 oda

Birinci katta merdiven çıkış aksında bulunan ve sonradan bölünerek odaya çevrilen aslında sofa olan 104 numaralı mahalden balkona çıkış sağlanmaktadır. Odanın batı duvarından 105 mahal numaralı odaya ahşap tek kanatlı özgün kapı ile giriş sağlanmaktadır (Resim 4.58). Odanın döşemesi PVC kaplama, duvarları sıva üzerinde boyadır. Tavanı ahşap çıtalı olup beyaz yağlı boya ile boyanmıştır (Resim 4.56). Odanın döşemesinde yer yer malzeme kaybı görülmektedir. Alanı 19 m2dir.

Resim 4.56. 104 nolu mahal güney duvarı ve balkon kapısı

Resim 4.57. 104 tavan

Resim 4.58. 104 Kuzey duvarı, K11 ve K17 kapısı

105 oda

Kuzey duvarından 108 Koridor mahalinden K12 kapısı ile ulaşım sağlanmıştır. Aynı zamanda batı duvarından K17 kapısı aracılığıyla 104 mahal kodlu oda ile bağlantısı bulunmaktadır. Tavanı ahşap çıtalı olup beyaz yağlı boya ile boyanmıştır ve boyaya bağlı olarak tavan yüzeyinde kabuklanmalar görülmektedir. Duvarlar sıva üzeri boyadır ve yangında renk değişimleri çatlaklar ve sıva dökülmeleri meydana gelmiştir. Doğu duvarında bulunan P02 kodlu pencere yapının iç tarafından kapatılmıştır (Resim 4.60). Güney duvarında üç adet dikdörtgen formlu 100cmx210cm boyutlarında P02 kodlu özgün pencere yer almaktadır (Resim 4.59). Alanı 40 m2dir.

Resim 4.59. 105 Güney duvarı ve pencereler

Resim 4.60. 105 Doğu duvarı ve kapatılmış pencere

Resim 4.61. 105 Batı duvarı

106 Wc

108 Koridor mekânının doğu duvarından tek kanatlı K13 kapısından giriş sağlanmaktadır. Oda sonradan tuğla duvarlar ile bölünerek tuvalete çevrilmiştir (Resim 4.62 ve Resim 4.64).

Döşemeler seramik kaplamadır, Duvarlar ise +5.36 kotuna kadar seramik kaplama geri kalanı ise sıva üzeri boyadır. Toplam alanı 16.2 m2 dir.

Resim 4.62. 106 Muhdes duvar

Resim 4.63. 106 Doğu duvarı ve P02 penceresi

Resim 4.64. 106 Muhdes bölücü duvarlar

107 oda

108 Koridor mekânının kuzey duvarından tek kanatlı K14 kapısından giriş sağlanmaktadır. K14 kodlu kapı ahşap olup yapının geçirdiği yangında yer yer malzeme kaybına uğramıştır. Duvarlar sıva üzeri boyadır. Duvarlarda sıva çatlakları ve lekelenmeler mevcuttur. Odanın

kuzey duvarında özgün 100cmx210cm ölçülerinde P02 kodlu pencere bulunmaktadır (Resim 4.65). Doğu duvarında 4.82-5.47 kotları arasında özgün olmayan fayans kaplama mevcuttur (Resim 4.66).

Resim 4.65. 107 Pencere

Resim 4.66. 107 Kuzey duvarı ve muhdes tezgâh

Bodrum kat

Bodrum katına günümüzde yapının arka cephesinde sonradan yapılmış bir merdivenle ulaşılmaktadır (Resim 4.67). Mescit ve müştemilat amaçlı olarak kullanılmış olan bu katın iç duvar bölmeleri de yığma taştan yapılmıştır.

Resim 4.67. Bodrum kat bağlantısı

B01

Kuzey duvarından on basamak merdivenin ardından 89cmx200 cm Boyutlarında kapı ile dışarıdan giriş verilmiştir. Döşemeler mermer kaplamadır. Duvarlar ise mermer lambri kaplama ve sıva üzerine boyadır. Güney duvarında B04 mahali ile bağlantıyı sağlayan 88cmx 190 cm boyutlarında kapı bulunmaktadır (Resim 4.68). Kapı malzemesi ahşaptır. Alanı 13.6 m2dir.

Resim 4.68. B01 Mahalinin B02 ve B04 ile bağlantı kapıları

B02

Duvarlar fayans ve mermer lambri kaplamadır. Fayanslarda ve mermerlerde çatlaklar ve malzeme kaybı görülmektedir. Kuzey duvarında özgün pencere bulunmaktadır(Resim 4.69).

Resim 4.69. B02 muhdes seramik ve mermer kaplama duvarlar

Resim 4.70. B02 genel

B03

Duvarlar ve tavanlarda yangına bağlı renk değişimleri ve islenmeler mevcuttur. Tavanı ahşap çıtalı tavadır duvarlar ise sıva üzerine boyadır (Resim 4.71). Odanın döşemesi beton kaplamadır.

Resim 4.71. B03 duvar

B04

B03 ve B01 mahallerinden ulaşılmaktadır. Kuzey duvarında iki adet pencere bulunmaktadır. Duvarlar sıva üzerine boyalıdır. Kuzey duvarındaki sıva büyük ölçüde dökülmüştür. Duvarlarda ve tavanda yangına bağlı islenmeler ve renk değişimi gözlenmektedir. (Resim 4.72) Döşemesi betondur.

Resim 4.72. B04 Güney duvar ve pencereler

B05

Tavanı kontrplak kaplamadır. Duvarlar belirli bir kota kadar ahşap lambri kaplama geriye kalan kısım ise sıva üzeri boyadır. Zemin döşemesi betondur(Resim 4.74). Kuzey duvarında alçıpan kaplama mihrap bulunmaktadır (Resim 4.73). Mihrabın yüzeyi sentetik boya kaplamadır.

Resim 4.73. B05 kuzey duvarı ve mihrap

Resim 4.74. B05 kontrplak kaplama tavan

Resim 4.75. B05 genel görünüm

B06

Odanın ortasında sonradan eklenmiş metal görünümlü dikme bulunmaktadır. Çatı kaplaması yangın etkisiyle büyük ölçüde deforme olmuştur ve ahşap kontrplak kaplamalar dökülmüştür. Kuzey duvarında üzeri fayans kaplama alçıpan mihrap bulunmaktadır (Resim 4.76). Mihrabın üzerinden sonradan tuğla ile kapatılmış olan pencere açıklığının izi vardır (Resim 4.78). Kuzey duvarı tamamen fayans kaplamadır (Resim 4.76). Diğer duvarlar ise fayans ve sıva üzerine boyadır (Resim 4.77).

Resim 4.76. B06 Kuzey duvarı ve mihrap

Resim 4.77. B06 Kırılmış döşeme

Resim 4.78. Mihrap ve sonradan kapatılmış pencere

B07

Duvarlar ahşap lambri kaplama üst tarafları ise sıva üzerine boyadır. Kuzey ve batı duvarlarında tesisat boruları alçıpan ile kapatılmıştır. Tavanı kontrplak kaplamadır. Döşemesi ise PVC kaplamadır.

Resim 4.79. B07 doğu duvarı

Resim 4.80. B07 genel görünüm

4.2.4. Yapısal ve mimari elemanların tanımlanması

Taşıyıcı elemanlar

Temeller

Yapıda sondaj yapma imkânı olmadığından, Çoban Mektebi'nin temelleri tez çalışması kapsamında incelenememiştir. Kesin veriler restorasyon çalışmaları öncesi yapılacak olan kazı çalışmalarında ortaya çıkacaktır.

Duvarlar

Yapının dış duvarları kaba yonu taş duvardır. Yapının bodrum katında bölücü ara duvarlar da dış duvarlar gibi kaba yonu taştan yapılmıştır. Üst katlarda bulunan özgün bölücü duvarların ise sıvası dökülen kısımlar değerlendirildiğinde arası tuğla dolgulu ahşap çatki duvar olduğu anlaşılmaktadır. Dış duvar kalınlıkları 75 cm ile 100 cm arasında değişmektedir. Bodrum kat iç duvar kalınlıkları ise 70cm ile 80 cm arasında değişmektedir.

Üst katlarda ise özgün iç duvarların kalınlıkları 20cm ile 30 cm aralığında değişmektedir. Yapının iç duvarları sıva üzeri boyalıdır dış duvarları ise özgün olmayan sıvadır.

Tavan ve döşemeler

Yapının tavan ve döşemelerinde ahşap kirişleme üzerine ahşap kaplama tekniği kullanılmıştır. Yapıdaki özgün tavanlar çıtalı ahşap tavadır. Bazı odalarda ahşap işlemeli ve göbekli özgün nitelikli tavanlar bulunmaktadır. Özgün olmayan tavanlarda ise ahşap kontrplak kaplama görülmektedir. Müştemilat bölümünün tavanı çıtalı ahşap kaplamadır.

Çatı

Yapı Kırma çatı konstrüksiyona sahip olup üst örtüsü ise özgün olmayan Marsilya tipi kiremitle kaplıdır. Çatı kiremit kaplamalarında yer yer bozulmalar ve malzeme kayıpları vardır. Çatı üzerinde bulunan özgün bacalar tuğla malzemeden yapılmıştır. Çatı altı taş saçaklarda malzeme kayıpları mevcuttur.

Mimari elemanlar

Kapılar

Yapının kapıları bezemesiz genellikle ahşap doğrama ve kanatlı kapılardır. Yapının geçirdiği niteliksiz onarımlar ve iç mekân kurgusunun değişmesi ile yapıya özgün olmayan kapılar eklenmiştir. Yapının en nitelikli kapısı güney cephesindeki çift kanatlı ana giriş kapısıdır. Yapının ikinci girişi ise Kuzey cephesinden yine çift kanatlı ahşap doğrama kapı ile sağlanmaktadır. Müştemillatlara Güney cephesinden giriş sağlayan kapılar özgün değildir. Bodrum kata bağlantı sağlayan kuzey cephesinden merdiven ile ulaşılan kapı özgün değildir. İç mekân kapılarında malzeme kaybı ve deformasyon gözlemlenmektedir. Kapıların kanatları bazı mahallerde eksiktir. Batı tarafından bulunan Müştemilat yapısında bulunan K09, K10 ve K11 kapıları özgün değildir.

Pencereler

Genel itibariyle yapıdaki pencereler büyük oranda özgünlüğünü korumuşturlar. Bunun yanında dönem içinde yapılan eklentiler ve tadilatlar sonrasında özgün olmayan pencereler de mevcuttur.

Bodrum katın havalandırılması ve aydınlatılması özgün ahşap pencereler ile sağlanmaktadır. Bodrum katta bulunan ahşap pencereler cephede demir korkuluklara sahiptir. Yapının cephelerinde baskın şekilde gördüğümüz P02 penceresi, kapı yanlarında ve birinci katta aynı hizada devam eden P01 pencereleri özgündür. Yapının doğusunda bulunan müstemilat yapısının doğu duvarındaki P04 penceresi özgün değildir. Birinci kat Batı cephesinde ortada bulunan P02 penceresi içeriden kapatılmış olmasına rağmen dışarıda hala mevcuttur. Pencerelerin camlarında deformasyonlar ve malzeme kaybı yükündür. Bazılarının ahşap kasaları kullanılabilir durumda bazıları ise geçirdiği yangında kullanılmayacak kadar deforme olmuşlardır. Birinci kat 106 Wc mahalinde doğu batı yönünde uzanan bölücü muhdes duvar pencereyi içeriden kısmen kapatmıştır.

Merdiven

Zemin kattan birinci kata bağlantıyı sağlayan ahşap merdiven zemin katta çift kollu olarak başlar ve sahanlıkta ortada birleşerek birinci kata ulaşmaktadır. Sahanlığa kadar sağ ve sol kollarda 12 şer tane basamak, sahanlıktan birinci kata kadar ise 8 basamak bulunmaktadır. Merdivenin altı kontrplak kaplama ile sonradan kapatılmıştır. Zemin katı bodrum kata bağlayan merdiven yapıya dıştan verilmiş ve bodrum kata giriş de bu şekilde dışarıdan sağlanmıştır. Bodrum kata ulaşan merdiven özgün değildir.

5. RESTİTÜSYON

5.1. Restitüsyon Kavramı

“Restitüsyon, sonradan değişikliğe uğramış, kısmen yıkılmış, veya yok olmuş, öğelerin, yapıların veya yerleşmelerin ilk tasarımlarındaki veya belirli bir tarihteki durumlarının, arşiv kayıtlarından, yapı üzerindeki izlerden, yapıya, yerleşmeye ait çizim fotoğraf gibi belgelerden yararlanılarak plan, kesit, görünüş ve aksonometrik çizimlerle, ya da maketle anlatımına denir.” Restitüsyon tescilli bir yapının özgün ilk hali hakkında bilgiye ulaşmak amacı ile hazırlanır. Restorasyon projesi hazırlanırken, yapının mevcut hali üzerindeki izlerden, benzer yapılardan karşılaştırmalı çalışmalar yapılarak ve bu çalışmalardan yararlanılarak, özgünlüğünü kaybetmiş ya da yerinde mevcut olmayan mimari elemanların, eski düzeninde belgelenmesini mümkün kılınır (Ahunbay, 2019).

Çoban Mektebinin Restitüsyon projesinin hazırlanmasındaki amaç yapının özgün halini tespit ederek bunun ışığında yapılacak olan Restorasyon çalışmasına katkıda bulunmaktır.

5.2. Yöntem

Yapının değişikliğe uğrayan; sonradan eklenen ya da kaldırılan bölümleri, geçirdiği doğal afetlerde kaybolan bölümleri ve bozulmaları: deforme olan yüzeyler, malzemelerde meydana gelmiş olan fiziksel ve kimyasal bozulmalar saptanmıştır. Tespit edilen bu değişim ve bozulmalar paftalara islenmiştir. Yapının özgün hali günümüzdeki halinden, yazılı ve görsel kaynaklardan ve karşılaştırmalı çalışmalardan elde edilen veriler kapsamında tespit edilerek Restitüsyon çizimleri hazırlanmıştır (EK-2).

5.3. Kaynak Kullanımı

Yapının kendinden gelen izler

Varlığı ve tüm özellikleri bilinenler

Rölöve tespitleri kapsamında belgelenen ve yapıda varlığı net olarak bilinen özgün yapı öğeleri bu kapsamdadır.

İzi olan, varlığı yapıdaki diğer örneklerinden tespit edilenler

Mevcut durumda yapı üzerinde izi olan, yapıda değişlik geçirdiği afetler, niteliksiz onarımlar vb. sebeplerle bir kısmı ya da tamamı yok olmuş, öğelerin yapıda bulunan diğer örnekleriyle kendi içinde karşılaştırmalı çalışmalardan bilinen yapı elemanları bu kapsamdadır.

İzi olmayan, varlığı yapıdaki diğer örneklerinden tespit edilenler

Mevcut durumda yapı üzerinde izi olmayan, yapıda değişlik geçirdiği afetler, niteliksiz onarımlar vb. nedenlerle tamamı yok olmuş, öğelerin yapıda bulunan diğer örnekleriyle kendi içinde karşılaştırmalı çalışmalardan bilinen yapı elemanları bu kapsamdadır.

Yazılı ve görsel kaynaklardan tespit edilen bilgiler

Fotoğraflar

Yapılmış olan Arşiv taramalarından elde edilen eski tarihli fotoğraf ve haritalar bu kapsamdadır.

Mimari gereklilik

Yapıda herhangi bir şekilde izi olmayan, boyutu, malzemesi, bicimi ve detayı hakkında bilgi sahibi olmadığımız ancak mimari gereklilik nedeniyle bilinenler bu kapsamdadır.

Karşılaştırmalı çalışmadan elde edilenler

Yapıda izi olan, diğer özellikleri karşılaştırmalı çalışmadan elde edilen bilgiler

Mevcut durumda yalnızca yeri ve izi olan, boyutu, biçimi ve malzemesi gibi herhangi bir bilgiye ulaşılabilen elemanların karşılaştırmalı çalışmalara dayanarak tespit edilmesi bu kapsamda değerlendirilmiştir.

Yapıda izi olmayan, diğer özellikleri karşılaştırmalı çalışmadan elde edilen bilgiler

Mevcut durumda yapıda herhangi bir izi olmayan, boyutu, bicimi ve malzemesi gibi herhangi bir bilgiye ulaşılamayan elemanların karşılaştırmalı çalışmalara dayanarak tespit edilmesi bu kapsamda değerlendirilmiştir.

5.4. Güvenilirlik Analizi

Birinci derece güvenilir kaynaklar

Yapılan belgeleme çalışmaları ve araştırmalar sonucunda varlığı net bir şekilde bilinenlerdir.

İkinci derece güvenilir kaynaklar

Mevcut durumda yapıda izi bulunan ya da bulunmayan, diğer özellikleri yapıdaki örneklerinden tespit edilerek bilinenler, yapının kendi içinde karşılaştırılması ile ulaşılan bilgilerdir.

Üçüncü derece güvenilir kaynaklar

Yapıda mevcut durumda herhangi bir izi olan ve diğer tüm özelliklerine ilişkin verileri karşılaştırmalı çalışmalardan tespit edilerek elde edilen bilgilerdir.

Dördüncü derece güvenilir kaynaklar

Yapıda mevcut durumda herhangi bir izi olmayan ve diğer tüm özellikleri karşılaştırmalı çalışmalardan tespit edilerek bilinenler ve sözlü kaynaklardan gelen bilgiler, Mimari gereklilik sonucu elde edilen verilerdir.

Beşinci derece güvenilir kaynaklar

Geçmişte çekilen yapı fotoğraflarından elde edilen veriler.

5.5. Karşılaştırmalı Çalışma

5.5.1. Yöntem

Karşılaştırmalı çalışmanın amacı; yapıda izi bulunmayan ya da yapıdan gelen izlerin yetersiz kaldığında, mimari yapı elemanlarının; malzemesi boyutu, bicimi ya da yerlerinin diğer yapılar aracılığı ile analiz edilerek tespit edilmesidir. Karşılaştırmalı çalışma kapsamında Ankara’da bulunan Geç Osmanlı dönemi bazı Eğitim yapıları, Türkiye genelinde bulunan bazı Ziraat Mektepleri ile Tanzimat dönemi diğer eğitim yapıları arasında karşılaştırmalı çalışma yapılmış sırası ile Dönemin mimari anlayışı, plan şeması ve kütleli özellikler, cephe özellikleri ve elemanları incelenmiş ve restitüsyon için kaynak oluşturulmuştur.

5.5.2. Dönemin mimari anlayışı

19. yüzyılda mimari yapılar, Osmanlı İmparatorluğu için halka batılı ölçütlerle kurulmuş güçlü imparatorluk anlayışını aktarmak için önemli bir araçtır (Aydın Ö. , 2022). Bu dönemde Osmanlı Devletinde batılılaşma ve Modernizasyon gibi kavramların ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Bu kavramlar Osmanlı devletinde yönetim , askeri, eğitim , tıp gibi birçok alanda dönüşüm sürecine girilmesine sebep olmuştur (Can, 2011).Çalıştırılmak için yurtdışından gelen mimarların aynı zamanda okullarda mimarlık eğitimi verdiği bilinmektedir. Ayrıca 1830 lu yıllardan itibaren Mühendislik okullarından ve Harbiyeler’ den mezun olan öğrenciler mimarlık eğitimi için belirli sürelerle yurt dışına gönderilmiştir (Yazıcı, 2007). 1883 yılına gelindiğinde ise Sanayi-i Nefis Mektebi, Osmanlı hükümetinin resmi kurumlarında çalışan teknik mimar eksikliğini gidermek için açılmıştır (Toptaş, 2020). Sanayi-i Nefis Mektebinde Resim, heykel, mimarlık ve hasa gibi alanlarda eğitim verilmekte ve mektebin eğitim stratejisinde Fransa’da bulunan Ecole des Beaux-Art güzel Sanatlar Akademisi örnek alınmaktaydı (Aydın D. U., 2014).Bu okulda yetişen öğrencilerin çoğunun gayrimüslim öğrenciler olduğu ve mezun olduktan sonra il belediyelerine mimar olarak atandığı bilinmektedir (BOA, Dahiliye Nezareti Mektub-i Kalemi 598/18, DH.MKT). Abdülhamit Dönemi’nde imar çalışmalarında fazlaca batılı mimar görev almıştır. Balyan ailesi, Sanayi-i Nefise Mektebinin başkanlığını yapmış olan Fransız Alexandre Vallaury, İtalyan Raimondo D’Aronco, Alman Jachmund bu dönemin önemli mimarlarındandır. Osmanlı mimarisi ve bu dönemde etkin rol oynayan yabancı asıllı ve azınlık mimarlar bu dönemde mimariye yeni bir bakış açısı getirmiş ve eklektik üslup uygulamıştır. Dönem

yapılarının hepsinde benzer bir üslup uygulanmaya çalışılmasına rağmen Anadolu’da yöresel üslup ve malzeme birleşerek bölgelerin kendine özgü üslupları oluşmaya başlamıştır (Duymaz, 2019, s. 400-401).

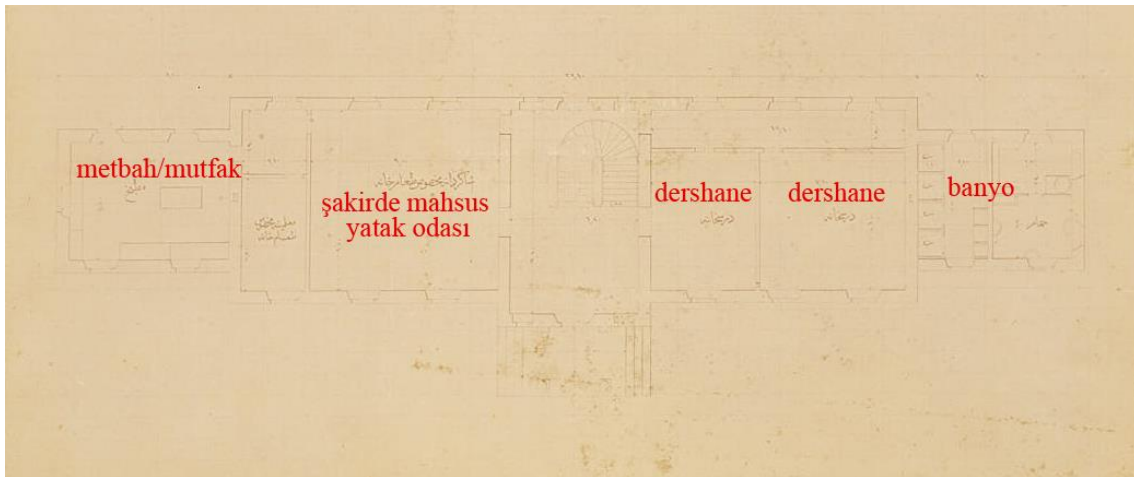
Bu dönemin mimarisi çeşitli kaynaklardan beslenen tek tip bir tarza sahip olmasa da bir yaklaşım birliğinden söz edilebilmektedir. Avrupa'daki Neo (yeni) gelenekler, Yunan, Gotik, Rönesans ve Barok stilleri dahil olmak üzere birçok farklı kaynaktan izler görmek mümkündür. Eklektik dönemle birlikte bu mimari üslubu aynı tip yapılarda uygulandığının II. Abdülhamid dönemi mimarisine ilişkin ortak bir üslup olduğu söylenebilir. Bu mimarlık düşüncesi ile farklı yapı türleri ortaya çıkmış ve inşa edilen bu yapılara kimlik kazandırılmaya çalışılmıştır (Toptaş, 2020).

Dönemin devlet eliyle yapılmış olan bütün yapılarında ampir üslubu görmek mümkündür. Ampir üslup Fransa’dan ithaldir ve *emire stile* kelimesinden dilimize geçmiştir. Sözlük anlamı ile imparatorluk üslubu demektir (Isermeyer, 1977). Ampir üslup anlayışında Roma sütun başlıkları, üçgen alınlıkları, silmeli kornişleri, basık ya da sivri kemerler, üçgen alınlıklar, silmeli kornişler, pencereleri çevreleyen plastırları gibi mimari elemanları görmek mümkündür. Şekil olarak simetrik ve net kuralların ve şekillerin uygulandığı dairesel öğelere yer verilmeyen yapılardır (Atasaral, 1993). II. Abdülhamit Dönemi’nde genel olarak yapılarda Neo-klasik stil hâkim olmasına rağmen barok, oryantalist ve yerel detaylarda bulunmaktadır (Aydın, 2012). Bu üslup Tanzimat sonrasında II. Abdülhamit’in tüm imparatorluk dâhilindeki imar faaliyetlerinde baskın olarak görülmektedir. Her ne kadar işlevlerde çeşitlilik olsa da yapıların planlama aşamasında çeşitlilik yoktur. Bu dönemde yapılmış olan eğitim yapılarının resmi yapılar, konutlar ve sembolik yapılar ile birçok benzer noktaları bulunmaktadır. Yapılarda konut mimarisinde görülen sofa konumuna göre şekillenen plan tipleri yaygın şekilde görülmektedir. Genelde yapılar simetrik şekilde planlanmış olup hacimler koridorlar boyunca dizilerek konumlanmıştır. Yapılarda köşelerinin vurgulandığı kütsel düzen plan ve cephelerden okunabilmektedir (Ertuğrul, 2009).

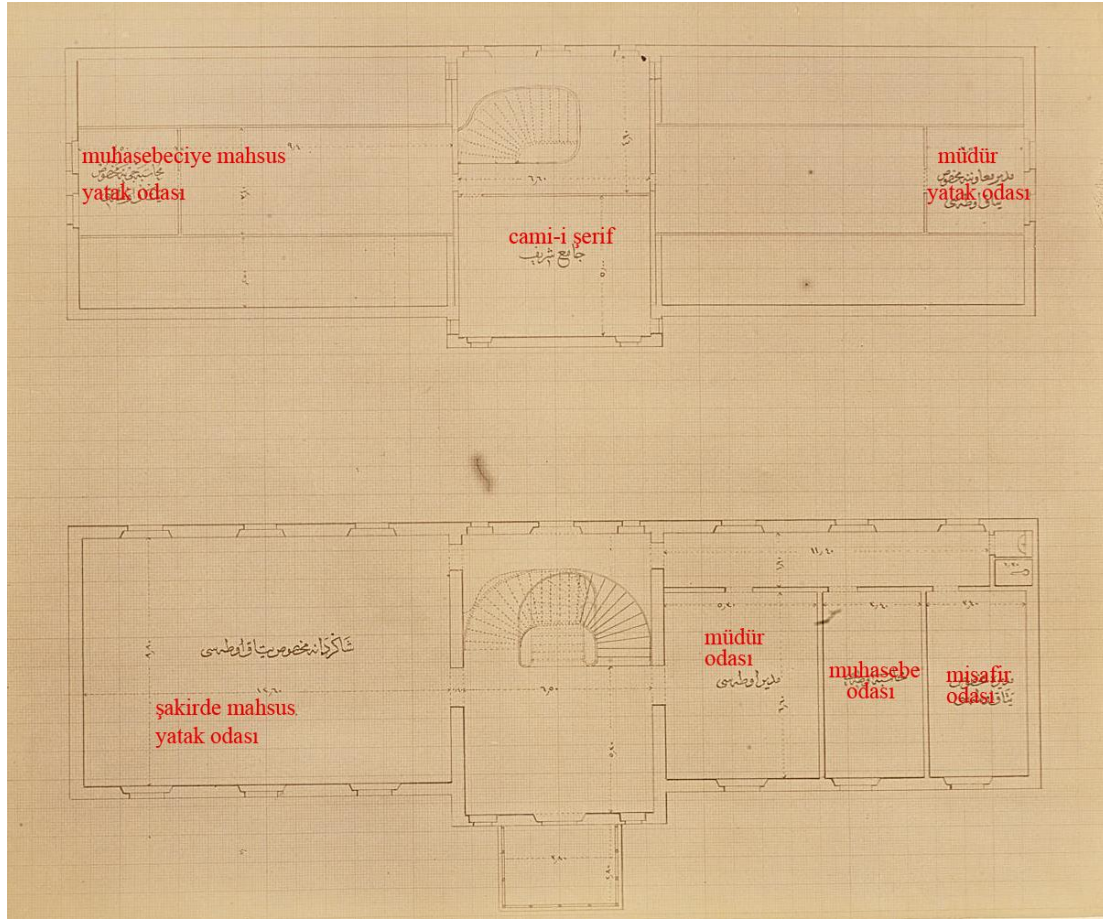
5.5.3. Çoban Mektebinin karşılaştırmalı çalışma kapsamında değerlendirilmesi

Plan şeması ve kütleli özellikler

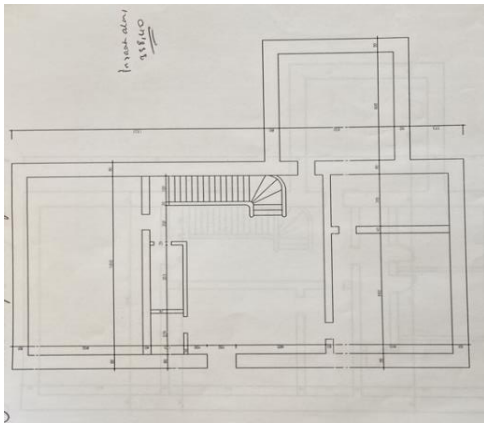
Çalışmaya konu olan Geç Osmanlı döneminde yapılmış eğitim yapıları incelendiğinde; yapıların belirli bir plan tipinde yapıldığını söylemek mümkündür. Çoğunlukla dikdörtgen plan şeması kullanılmıştır. Bu yapıların plan şemaları çoğunlukla kendi içlerinde simetrik şekilde kurgulanmışlardır. Yapıların ana girişleri orta akstan verilmiştir. Bazı yapılarda ise köşeler yükseltilerek ve dışa taşırılarak kule algısı verilmiş ve vurgulanmıştır. Girişler sofaya açılarak plan da baskın konumdadırlar (Resim 5.5 ve Resim 5.6.). Girişin verildiği orta hol yapı içinde plan merkezinde yer alır ve dağılma-toplanma mekânını oluşturmaktadır. Orta hol ile aynı aksta ahşap anıtsal merdivenler ile birinci kata ve bodrum kata ulaşılmaktadır. Orta giriş alanına dik koridorlarla ise yapının diğer bölümlerine bağlantı sağlanmaktadır. Bu koridorlar etrafında dikdörtgen veya kare biçimli mekânlar sıralanmıştır. Koridorların sonunda çoğunlukla tek katlı yapının iki yanına dayalı müstemilat yapılarına bağlantı bulunduğu görülmektedir. Plan tipi bağlamında konut mimarisi plan tipini andırmaktadır. Osmanlı devletinde eğitim ve kamusal amaçlı inşa edilen yapılarda Konut mimarisine dayalı plan tiplerinin kullanılması yaygındır (Güntan, 2007).

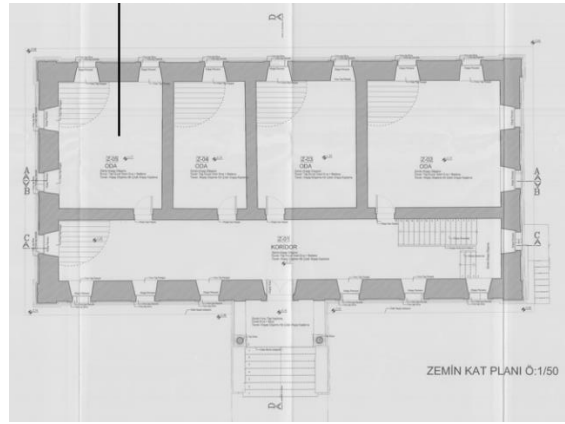
Resim 5.1. Bursa Hüdevendigar Ziraat ve Ameliyat Mektebi zemin kat planı(İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi)

Resim 5.2. Bursa Hüdevandigar Ziraat ve Ameliyat Mektebi üst kat planları(İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi)

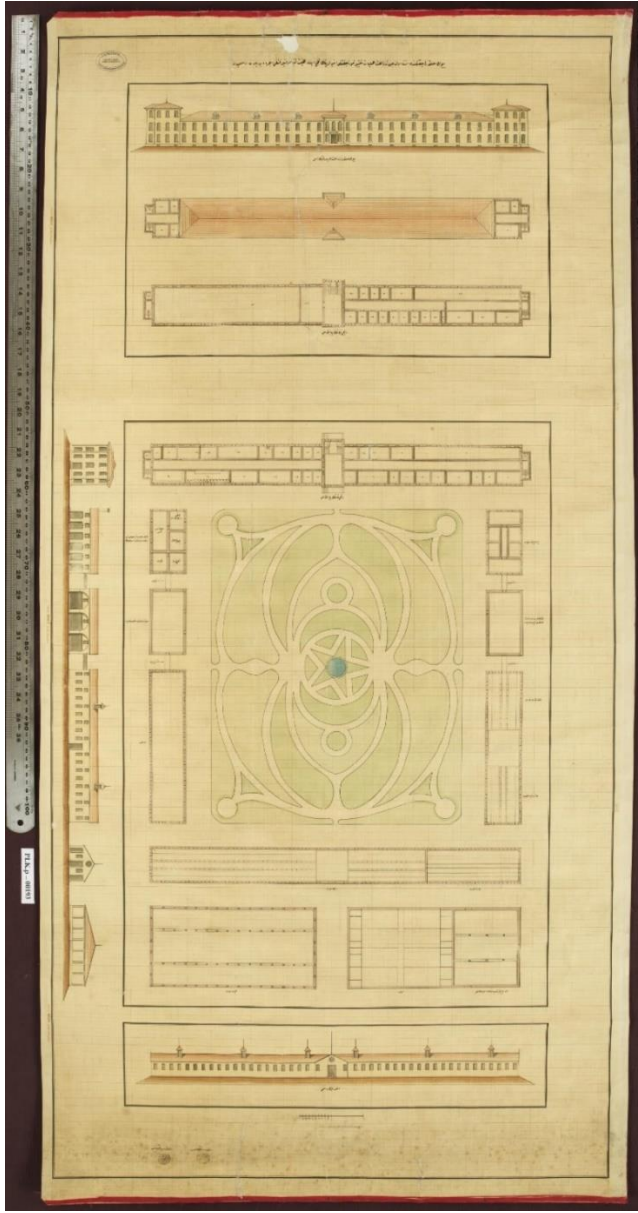
Resim5.3. Haymana Taş Mektep planı(Haymana İlçe Milli Eğitim Md. Arşivi)

Resim5.4. Ş.koçhisar mektep planı (Şereflikoçhisar Belediyesi Arşivi)

Resim 5.5. Halkalı Ziraat Mektebi Güncel Planı(İst. Sabahattin Zaim Üniversitesi Arşivi)

Resim 5.6. Halkalı Ziraat Mektebi Vaziyet Planı ve Planları(İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi)

Bu dönemdeki çoğu eğitim yapısında geleneksel yapım teknikleri ve malzemesi batı yapım teknikleri ile sentezlenerek elde edilmiştir (Laurent, 1989). Yapılar bodrum kat , zemin kat ve 1. Kattan oluşmaktadır. Yapıların bodrum katları genelde teknik hacimler ve depo amaçlı kullanılmıştır. Teze konu olan Çoban Mektebi yapısında ise Tanzimat sonrasında inşa edilmiş olan eğitim yapılarında olduğu gibi konut plan tipinden esinlenildiği ve merkezi giriş aksı bulunan plan tipine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Plan tipi itibari ile Bursa Hüdavendigâr Ziraat Ameliyat Mektebi ile büyük ölçüde benzerli göstermektedir. Çoban mektebinin plan düzeninde de Bursa da bulunan Hüdavendigâr Ameliyat ve Ziraat mektebinde olduğu gibi iki yanında bitişik müştemilat yapıları bulunmakta ve bu yapılara içeriden bağlantı sağlanmaktadır. Yapının her iki yanında bulunan müştemilat yapılarının banyo mutfak gibi işlevlerle kullanıldığı ve tek katlı müştemilat yapılarına hem içeriden hem bahçeden bağlantı olduğu görülmektedir (Resim 5.1.). Yapı bodrum + 2 katlıdır. Benzer yapılarla karşılaştırıldığında Çoban Mektebinin bodrum katına inen merdivenin yapının giriş aksında bulunan çift kollu merdiven ile aynı hizadan ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Yapıda Giriş kapısının tam karşısında merdivenlerin arka hizasında bahçeye açılan ikinci bir kapı bulunmaktadır. Benzer şekilde arka bahçeye açılan ikinci giriş kapısı Halkalı Ziraat Mektebinde de görülmektedir (Resim 5.7).

Resim 5.7. Halkalı Ziraat Mektebi Orta Hol ve arka bahçeye açılan kapı (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Arşivi)

Resim 5.8. Bursa Ziraat Mektebi Orta Hol

Resim 5.9. Çoban Mektebi Orta Hol

Resim5.10. Bursa Ziraat Mektebi (İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi)

Resim5.11. Konya Ziraat Mektebi (<http://www.eskiturkiye.net/1999/konya-ziraat-mektebi-1920ler>)

Resim5.12.Bursa Hüdevendigar Ziraat Mektebi (İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi)

Resim5.13.Selanik Ziraat Mektebi (İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi)

Resim 5.14. Halkalı Ziraat Mektebi (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Arşivi)

Resim 5.15. Ankara Ziraat Mektebi (www.envanter.gov.tr)

Resim 5.16. Bursa Ziraat Mektebi ve Numune Tarlası (İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi)

Resim 5.17. Edirne Ziraat Mektebi (İ. Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi)

Cephe özellikleri ve elemanları

Çalışma kapsamında tespit edilen yapıların hepsinde plan seması simetrik düzende olup bu düzen yapıların cephelerine de yansımıştır. Yapıların hepsinde giriş aksı ileri geri çekilerek anıtsal nitelik kazandırılmaya çalışılarak vurgulanmıştır. Analiz edilen yapılardan Balıkesir Kepsut Ziraat Mektebi, Haymana Taş Mektep, Bursa Ziraat Mektebi çıkma balkonlarla aynı şekilde vurgulanarak anıtsal nitelik kazandırılmış ve giriş aksı vurgulanmıştır. Bazı yapılarda balkon kısmında kolonlarla revaklı girişler oluşturularak cephelere hareketlilik katılmış ve giriş aksı vurgulanmıştır. Revaklar genellikle taş sütunlarla taşınmakta ve bu sütunlar çoğu yapıda 1. Katta da devam etmektedir. Birinci katta devam eden sütunların bazıları serbest bazıları ise cepheye gömük vaziyette konumlanmıştır. Yapılarda genelde toskana tarzı sütunlar kullanılmıştır(Resim 5.18 , Resim 5.19 ve Resim 5.20). Araştırmaya konu yapıların bazılarında ise revaklı giriş üstü üçgen alınlıkla sonlandırılmıştır. Cepheler giriş aksı ekseninde simetriktir. Yapı girişlerine genelde yapıya dik biçimde uzanan birkaç basamaklı merdivenlerle ulaşılmaktadır. Cephelerde kat ayrımları dışa taşırılmış silmelerle vurgulanmıştır. Yapıların çoğunda kat aralarında tas silmeler ve çatı saçak altında kornişler bulunmaktadır. Cephelerden saçaklara geçişli kademelendirilerek kornişlere ulaşmaktadır. Yapıların cephe çerçevelerinde ise taş köşebentler yer almaktadır. Çatılar kırma çatı üzeri alaturka kiremit kaplamadır.

Resim 5.18. Şereflikoçhisar Lisesi

Resim 5.19. Haymana Taş Mektep

Resim 5.20. Kepsut Ziraat Mektebi

Resim 5.21. Halkalı Ziraat Mektebi girişi

Resim 5.22. Ankara Ziraat Mektebi girişi

Resim 5.23. Bursa Ziraat Mektebi girişi

Pencereler

Çalışma kapsamında tespiti yapılan yapıların çoğunda pencereleri ince yonu taş söveler ile çevrelenmiştir (Resim 5.24, Resim 5.25 ve Resim 5.26). Yapılarda bulunan özgün pencereler çoğunlukla basık kemerlidirler. Zemin ve üst katlardaki pencereler $\frac{1}{2}$ oranına sahiptirler. Zemin katta pencerelerin konumu birinci ve bodrum katlarda da aynı hizada devam etmektedir. Kapılarda da pencerelerde olduğu gibi taş söveler bulunmaktadır.

Resim 5.24. Sivri kemerli söveli pencere

Resim 5.25. Sivri kemerli söveli pencere

Resim 5.26. Basık kemerli söveli pencere

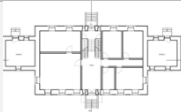
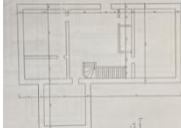

Resim 5.27. Halkalı Ziraat Mektebi basık kemerli pencereler

Çıkma ve Balkonlar

Yapılarda vurgulanan giriş akslarında bulunan çıkma ya da balkonlar genellikle dikdörtgen biçimlidir. Balkonların giriş kapısının üstünde kolonlarla taşınan, 1. Katta ise kolonların kesintiye uğrayarak cephe üzerinde gömük biçimde devam ettiği görülmektedir. Çoban Mektebinde de yapıların çoğunda görüldüğü gibi giriş aksı üzerine çıkma ile balkon yapılmıştır. Yapılan müdahaleler sonucunda balkon camekân ile kapatılarak özgünlüğünü koruyamamıştır.

Çizelge 5.1. Benzer yapıların karşılaştırılması

YAPI	YAPIM DONEMİ	YAPI MALZEMESİ	YAPIM SİSTEMİ	KUTLESEL ÖZELLİKLER				CEPHE ÖZELLİKLERİ VE ELEMANLARI				
				PLAN TİPİ	KAT ADEDİ	PLAN SEMASI	YENİ İŞLEVİ	CEPHE	REVAKLİ GİRİŞ	CEPHE DÜZENİ	CIKMA BALKON	CATI
ANKARA ZİRAAT MEKTEBİ	1895-1898	KESME TAS VE TUĞLA	YIĞMA	DİKDÖRTGEN PLAN	BODRUM+2	ULASILAMADI	METEO ROLOJİ GENEL MÜD.		VAR	SİMETRİK	YOK	KIRMA ÇATI
COBAN MEKTEBİ	1895-1898	KESME TAS VE TUĞLA	YIĞMA VE KARKAS	DİKDÖRTGEN PLAN	BODRUM+2		ATIL		SUNDURMA	SİMETRİK	VAR	KIRMA ÇATI
HAYMANA TAS MEKTEP	1985	KESME TAS	YIĞMA VE KARKAS	DİKDÖRTGEN PLAN	BODRUM+2		İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜD.		VAR	SİMETRİK	VAR	KIRMA ÇATI
SEREFİLİ KOÇİSAR KENT MUZESİ	1899	KESME TAS	YIĞMA	DİKDÖRTGEN PLAN	BODRUM+2		KENT MÜZESİ		VAR	SİMETRİK	VAR	KIRMA ÇATI
BALIKESİR KEPSUT ZİRAAT MEKTEBİ	1915	KESME TAS VE TUĞLA	YIĞMA	DİKDÖRTGEN PLAN	BODRUM+2	ULASILAMADI	MÜZE		VAR	SİMETRİK	VAR	KIRMA ÇATI
BURSA ZİRAAT MEKTEBİ VE NUMUNE ÇİFTLİĞİ	1891	KESME TAS VE TUĞLA	YIĞMA+KARKAS	U PLAN	BODRUM+3		OKUL		VAR	SİMETRİK	VAR	KIRMA ÇATI
HALKALI ZİRAAT MEKTEBİ	1890	KESME TAS	YIĞMA	DİKDÖRTGEN PLAN	BODRUM+2		ÜNİVERSİTE BİNASI		YOK	SİMETRİK	YOK	KIRMA ÇATI

5.6. Çoban Mektebi Restitüsyon Analizi

Yapı inşa edildiği tarihten bu zamana kadar birçok farklı işlevde kullanılmış, olmasına rağmen, plan semasında ve kütlesinde ciddi değişiklikler olmadan, büyük ölçüde özgünlüğünü koruyarak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Yapı süreç içerisinde farklı kullanıcılar tarafından kullanılmış ve buna bağlı olarak gereksinimler doğrultusunda yapılan tadilatlar sonucu yapıya çeşitli eklemeler yapılmış, tadilatlar geçirmiştir.

Bodrum kat

Bodrum katı yapının en az değişikliğe uğrayan bölümüdür. Plan tipi olarak özgünlüğünü korumaktadır.

Günümüzde yapının kuzey cephesinden merdivenle bağlantısı sağlanan bodrum katı yapının benzer örnekleri incelendiğinde, Zemin katta giriş aksında bulunan ana merdivenin tek kollu biçimde Bodrum kata indiği karşılaştırmalı çalışmalardan elde edilen verilerle anlaşılmış olup, günümüzde ise bu merdivenin kaldırılarak yapı bodrumuna dışarıdan ayrı giriş verildiği anlaşılmaktadır. Restitüsyon çalışmasında dışarıdan bodrum kata bağlantıyı sağlayan bu merdiven kaldırılmıştır.

Belgeleme çalışmalarından tespit edilen B06 mescit mahallindeki alçıpan kaplama mihrap ve duvarlarda bulunan ahşap lambri kaplamalar yapılan çalışmalar sonucunda kaldırılmıştır. Yine B06 kodlu mahaldeki duvarlarda bulunan seramik kaplamalar kaldırılmıştır.

B05 mahal kodlu mescit mekânında bulunan alçıpan kaplama mihrabın yapılan analizler sonucunda özgün olmadığı anlaşılmış ve kaldırılmıştır.

B01 ve B02 mahal kodlu odalarda bulunan mermer Zemin kaplaması ve duvarlardaki mermer lambriyerler kaldırılmıştır.

Zemin kat

Z01 giriş holünün doğu duvarında bulunan kontrplak kaplama kaldırılmış ve Z09 koridor ile bağlantısı sağlanmıştır. Z01 giriş holünün batı duvarında bulunan kontrplak kaplama

kaldırılmış ve buradan yapının doğu tarafındaki ana odaya giriş holünden bağlantı sağlanmıştır.

Bu kattaki önemli değişikliklerden birisi de zemin kat ile bodrum kat bağlantısını sağlayan merdivenin kaldırılmasıdır. Karşılaştırmalı çalışmadan elde edilen veriler ışığında Z01 giriş holünde 1. Kata bağlantı sağlayan merdiven hizasında bodrum kata ulaşımı sağlayan merdiven olduğu bilgisine ulaşılmış olup restitüsyonda tamamlanmıştır.

Z02 Z03 ve Z04 mahallerinde yapıdan gelen izler doğrultusunda koridor ve odalardaki bölücü duvarların muhdes olduğu tespit edilmiş ve Z02 ve Z03 odalarının muhdes kuzey duvarı ve doğu duvarı kaldırılmıştır. Burada oluşan ana odaya giriş holünden ahşap kapı ile bağlantı sağlanmıştır.

Z05 ve Z06 mahallerinin arasındaki bölücü duvarda yapılan analiz çalışmaları ve yapıdan gelen izler sonucunda duvarın muhdes olduğu tespit edilmiş ve kaldırılmıştır.

Z04 kodlu mahalden batı yönündeki müştemilat yapısına bağlantıyı sağlayan muhdes boşluk kaldırılmış ve yapıdan gelen izler doğrultusunda duvar tamamlanmıştır.

Batıda bulunan müştemilat yapısının ahşap bölücü duvarların yapıdan gelen izler doğrultusunda muhdes olduğu anlaşılmış ve bu bölücü duvarlar kaldırılmıştır.

Z09 kodlu mahalden doğu yönündeki müştemilat yapısına bağlantıyı sağlayan muhdes boşluk ve merdivenler kaldırılmıştır.

Z10 mahalinde bulunan ahşap kontrplak döşeme kaldırılarak özgün malzemesine uygun şekilde ahşap döşeme yapılmıştır.

Z11 müştemilat mahalinde bulunan bölücü duvarların yapıdan gelen izler doğrultusunda muhdes olduğu anlaşılmış ve yeniden tasarımlama çalışmasında kaldırılmıştır.

Birinci kat

Bu katta bulunan 104 mahal kodlu odadaki balkon camekânları görsel kaynaklardan elde edilen veriler ışığında kaldırılmıştır.

104 numaralı odanın yapılan karşılaştırmalı çalışmalar sonucunda yapının sofası olduğu anlaşılmış olup Koridor mahali ile arasındaki bölücü duvar kaldırılarak Restitüsyonda birinci kata bağlantı sağlayan merdiven buraya açılmıştır.

Yapıdan gelen izler analiz edildiğinde 102 ve 103 kodlu mahallerin arasındaki duvarın muhdes olduğu, yapının aslında bu iki odanın tek mekân olduğu anlaşılmış olup Restitüsyonda aradaki duvar tamamen kaldırılmıştır.

102 ve 103 mahalleri arasındaki kaldırılan bölücü duvar hizasındaki içeriden sonradan kapatılan pencere açılarak özgün haline getirilmiştir.

105 mahal kodlu odada yapıdan gelen izler incelendiğinde bu odanın iki ayrı oda olduğu giriş hizasından odanın bölündüğü tespit edilmiş ve bu duvar Restitüsyon çalışmasında tamamlanmıştır. 105 nolu odanın doğu duvarında içeriden kapatılmış olan özgün P02 penceresi yapıdan gelen izler doğrultusunda açılarak özgün haline getirilmiştir.

Çatı

Çatıda kullanılan kaplama marsilya Kiremitlerin yapılan karşılaştırmalı çalışmalar doğrultusunda özgün olmadığı anlaşılmıştır ve Restitüsyon çizimlerinde kaldırılarak yerine Alaturka kiremit kullanılmıştır.

6. RESTORASYON

Tescilli yapının bozulmasına, özgünlüğünü kaybetmesine sebep olan faktörler araştırılarak tespit edilmeli, ardından bu deformasyonlar durdurulmalı ve eğer varsa yapısal hasarların giderilebilmesi için gerekli müdahaleler tespit edilir ve yapılacak olan müdahaleler tespit edilmelidir. Çalışma korunmaya değer bir yapı üzerinde yapılacağından özgün dokuya minimum müdahale ile gerçekleştirilmesi, yapım tekniklerinin ve kullanılan malzemelerin yapının özüne uyumlu olmasına, yapının mekânların bütünlüğünün korunması gibi kriterler gözetilerek müdahalelerin gerçekleştirilmesidir (Ahunbay, 2009).

6.1. Yapının Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi

Yapının restorasyon aşaması; yapının mimari özellikler, yapısal durumu, tarihsel faktörler, ve sosyal faktörler olmak üzere 4 başlıkta değerlendirilmiştir.

6.1.1. Mimari özellikler

Yapı Geç Cumhuriyet Dönemi eğitim yapıları kapsamında değerlendirildiğinde dönemin eğitim yapıları mimari tipolojisinin özelliklerini önemli ölçüde taşıdığı görülmektedir. Günümüzdeki durumuna bakıldığında çatısı özgün olmayan marsilya kiremit ile tamir edilmiştir. Yapının ön cephesinde, giriş kapısının üstünde bulunan çıkma balkon bulunmakta olup, sonradan camekânla kapatılmıştır.

Yapının tüm cephelerinde ince yonu taş silmeler, pencere ve kapılarda ince yonu taş bordürler ve şaşırtmalı biçimde konumlanmış ince yonu taş köşebentler mevcuttur. Geçirdiği yangın sonrası atıl kalan yapı; yüzeysel çatlaklar, malzeme bozulmaları, niteliksiz ekler, plan tipolojisinin değişmesi ve uygun olmayan işlevde kullanımlardan kaynaklı sorunlar tespit edilmiştir.

6.1.2. Yapısal durum

Uzun süre âtil durumda bulunan yapının belgeleme yapıldığı günkü durumu dikkate alındığında; strüktürel bir sorunu yoktur. Mimari elemanlarda yangın etkisiyle malzeme bozulmaları ve yapılan tadilatlarla bağlı kullanıcı müdahaleleri olduğu görülmektedir. Yapıda kapılar yangın etkisiyle ahşap malzemede kayıplar olduğu görülmektedir. Bütün

katlarda sıvada çatlaklar, dökülmeler, islenmeler görülmektedir. Tavanlarda kabarmalar, döşemelerde ise yer yer kırılmalar mevcuttur. Bodrum kat döşeme ve duvarlarında nemlenme görülmektedir. Bodrum kat tavanlarında yine yangına bağlı malzeme kaybı ve döşemede yırtıklar vardır.

6.1.3. Tarihsel faktörler

Tanzimat döneminin ardından II. Abdülhamit dönemi ile beraber eğitimde bazı reform hareketleri yapılmıştır. Ziraat ve hayvancılık alanında açılan Ziraat ve Çoban Mektepleri Numune Tarlaları da bu reformlar kapsamındadır. Numune Tarlaları modern tarım metotlarının verimliliği çiftçilere uygulamalı olarak anlatabilen, gübre kullanımı, meyve ağaçlarının ıslah edilerek verimliliğini arttırması ile birlikte kaliteli tohum ekiminin desteklenmesi amaçlayan, böylece çiftçilere modern zirai tarım metotlarına teşvik etmeyi hedefleyen yapılanmadır. Çoban mektebi ve Numune Tarlası bu kapsamda 1898 yılında kurulmuştur.

6.1.4. Sosyal faktörler

Kültürel mirasın korunması kapsamında tescilli yapılar restore edilirken amaç; kültürel ve tarihi değerleri koruyarak gelecek nesillere ulaştırmaktır. Bu doğrultuda yapılacak olan restorasyonda sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda yeni işlev verilmesi amaçlanmaktadır.

6.2. Restorasyon Projesinin Amacı ve Yaklaşımı

Tarihi yapıların sorunlarının giderilerek ve özgün kalan kısımlarının korunması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması, değişime ve deformasyona uğrayan kısımları özüne uygun biçimde yenilenerek kültürel mirasımıza kazandırılması temel amaç olarak belirlenmiştir. Restorasyon projesinin yaklaşımı; Yapının özgün kimliğinin korunarak gelecek nesillere aktarılmasının sağlanabilmesi, yapının mimari kimliğine zarar verilmemesi, binanın sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yöneliktir. Çoban Mektebinin yenileme ve yeniden işlevlendirilme yaklaşımı ulusal koruma mevzuatı maddeleri doğrultusunda oluşturulmuştur.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 6/a “19. yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar”, 6/b (19. yüzyıldan sonra yapılmış olmakla beraber) “...önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar” , 6/d “Milli tarihimizeindeki önemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Mill  Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evler.” Maddeleri uyarınca  oban Mektebi koruma kapsamına girmektedir. (Kanunu, 1983) Ayrıca  oban Mektebi, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 23/b bendinde “Milli tarihimizeindeki önemleri sebebiyle, Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna ait tarihi değer taşıyan belge ve eşyalar, Mustafa Kemal Atatürk’e ait zati eşya, evrak, kitap, yazı ve benzeri taşınırlar.” korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarıdır maddesi uyarınca da koruma kapsamındadır (Kanunu, 1983) .

Venedik tüzüğüne göre tarihi yapının korunabilmesi için sürdürülebilir kullanım gereklidir ve topluma yararlı kamusal bir araç için kullanılması korunabilmesini mümkün kılmaktadır (Venedik Tuzugu, 1964). Buna ek olarak Venedik Tüzüğü’n n 6. Maddesinde “Geleneksel ortam olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir eklentiye, yok etmeye ya da değiştirmeye izin verilmemelidir” denilmektedir. Restorasyon projesindeki ana kararlar Venedik Tüzüğüne göre uygulanan mistir.

Yapının sürdürülebilirliği amacı ile yapıya yeni işlev  nerisi sunulmuştur. Yeni işleviyle yapının sürdürülebilirliği sağlanırken, günümüzün getirdiği konfor koşullarının sağlanması yenileme çalışmasının bir diğer öncelikli hedefidir. Böylece yapı kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verecektir ve böylece yapılması muhtemel uyumsuz tadilat ve eklerin önüne geçilecektir (EK-3).

6.3. Yeni İşlev

Yeniden ilerlendirme kavramı atıl kalmış yapıların tarihsel koruma değerine, mek nsal ve strüktürel özelliklerine uygun bicimde yeniden kullanım olanaklarının sağlanmasıdır. Korunması gerekli kültür varlıklarının ileriki nesillere aktarılması bağlamında günümüz koşullarına entegrasyonu etkin rol oynamaktadır. Yapıların eski işlevini kaybetmeleri ya da işlevlerinin günümüz koşullarında güncel olmaması yeniden işlevlendirmeyi beraberinde

getirmektedir (Zeren, 2019).Yeniden işlevlendirme ile yapıyı topluma yararlı kılmalı ve onu yaşayan bir varlık haline getirmelidir (Altınoluk, 1998). Böylece yapıyı toplumun bir parçası haline getirmek kültürel ve fiziksel sürekliliği de beraberinde getirmektedir (Altınoluk, 1998).Yeniden işlevlendirme yapıların kullanım ömrünü uzatırken aynı zamanda kültürel ve ekonomik sürdürülebilirliği sağlamaktadır.

Venedik Tüzüğü 5. Maddesine göre “Anıtların korunması, onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanım öncelikli olarak tercih edilir ancak bu nedenle yapının planı veya bezemeleri değiştirilmemelidir (Venedik Tüzüğü, 1964).

Venedik Tüzüğü’nün 6. Maddesinde “Kültür varlığının korunması, ölçeği dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam varsa, olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye ya da değiştirmeye izin verilmemelidir.” (Venedik Tüzüğü, 1964).

Nairobi Kararlarında , “Tarihî ve geleneksel alanlara ve çevrelerine, yeri doldurulamaz evrensel miras oluşturdıkları göz önünde bulundurarak yaklaşılmalıdır. Bu alanların yer aldığı Devlet, hükümetler ve bu ülkelerin vatandaşları, söz konusu mirasın korunmasını kendilerine görev kabul etmeli ve bu sorumluluklarını gündelik toplumsal hayatlarına entegre etmelidirler. ”

1985 Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi 11. Maddesinde ise, Her bir Taraf, Kültür mirasının mimari ve tarihsel özelliklerini koruma açısından, korunan varlıkların, çağdaş hayatın gereksinimleri göz önüne alınacak şekilde kullanımını, uygun olan durumlarda, eski binaların yeni kullanımlara intibaklarını teşvik etmeyi, taahhüt eder. İfadesi yer almaktadır.

ICOMOS unda referans gösterdiği "New uses for heritage places" adlı çalışmada kültürel miras alanlarının yeniden işlevlendirmesinin kriterleri su şekilde özetlenmiştir;

Tarihi yapı ile yeniden işlevi arasındaki ilişkiyi korumak; yanı yapının yeni işlevinde tarihi önemine katkıda bulunan pratiklerle ilişki kurmak ve yapıya verilecek olan yeni işlevin kamusal kullanıma uyumlu olması gerekmektedir.

Minimum düzeyde değişikler içermeli ve yapının özgünlüğü korunmalı, yapının yeni işlevi malzeme ve strüktürel potansiyeli ile uyumlu olmalıdır. Tarihi yapıda yapılan geri dönüşü olmayan değişiklikler, yalnızca yeri tarihi yapıyı yasatmanın alternatif bir yolu olmadığında değerlendirilebilir.

Yeni verilecek işlevin uygulanabilirliğinin uzun vadede mümkün olması gerekmektedir. Yapıya verilecek olan yeni işlevde önceki kullanıma ait izleri korumak ve iç mekânların düzeninde geçmiş kullanıma ait fiziksel kanıtların bulunması yapının tarihsel öneminin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunur.

Tüm bu ilkeler doğrultusunda Çoban Mektebinin tarihi değeri ve çağdaş yaşam doğrultusunda potansiyelleri göz önünde bulundurularak yapının Ziraat müzesi olarak işlevlendirilmesi düşünülmüştür. Ziraat Müzesi işlevi yapının yapıldığı dönemdeki özgün işlevine göndermeler yaparak kent belleğinde yer edinecektir. Müzede o dönemki ziraat eğitimine ilişkin araç gereçleri, döneme ait fotoğrafları, Tiftik keçisinden üretilmiş olan sof kumaşı ürünleri barındıran, interaktif biçimde Ankara'nın tarihsel sürecinden önemli rol oynamış sof ticareti ve tiftik keçileri hakkında bilgi veren ve farkındalık sağlayan atölyelerin de bulunduğu mekânları içermektedir. Yeni işlev gereği yapılacak olan ekler, sabit elemanlar olmayıp yapının plan semasını değiştirmeyecektir.

Çizelge 6.1. Yeni işlev önerisi çizelgesi-1

KAT	MEKÂN POZU	YENİ İŞLEVDEKİ MEKÂN POZU	MEVCUT İSLEVI	ÖNERİLEN YENİ İŞLEV
BODRUM KAT	B01	B01	GİRİŞ HOLÜ	DEPO
	B02	B02	ISLAK HACİM	DEPO
	B03	B03	DEPO	DEPO
	B04	B04	DEPO	TEKNİK HACİM
	B05		MESCİD	HOL
	B06	B06	MESCİD	SERĞİ DEPOSU
	B07	B07	MESCİD	TUVALET
ZEMİN KAT	Z01	Z01	SOFA-GİRİŞ HOLÜ	SOFA-GİRİŞ HOLÜ
	Z02	Z03	ODA	SERĞİ ALANI
	Z03		ODA	
	Z04		KORİDOR	
	Z05	Z02	ODA	SERĞİ ALANI
	Z06		ODA	
	Z07	Z06	ODA	İDARE
	Z08	Z07	ODA	İDARE
	Z09	Z09	KORİDOR	KORİDOR
ZEMİN KAT	Z10	Z05	ODA	SATIŞ BİRİMİ
	Z11	Z08	MÜŞTEMİLAT ODA	KÜTÜPHANE
	Z12	Z04	MÜŞTEMİLAT ODA	ATÖLYE
	Z13		MÜŞTEMİLAT ODA	
	Z14		MÜŞTEMİLAT HOL	

Çizelge 6.2. Yeni işlev önerisi çizelgesi-2

KAT	MEKÂN POZU	YENİ İŞLEVDEKİ MEKÂN POZU	MEVCUT İSLEVI	ÖNERİLEN YENİ İŞLEV
1.KAT	101	108	KORİDOR	KORİDOR
	102	101	ODA	ÇOK AMAÇLI SALON
	103		ODA	
	104	102	ODA	DİNLENME ALANI
	105	103	ODA	SERĞİ ALANI
		104		SERĞİ ALANI
	106	106	WC	ODA
	107	105	ODA	ODA

6.4. Restorasyonda Müdahale Biçimleri ve Teknikleri

6.4.1. Temizleme

Temizleme, tescilli yapıların özüne uygun olmayan sonradan eklenmiş, tarihi ve estetik değer taşımayan eklerin kaldırılmasıdır.

Fiziksel temizleme

- Yapıya sonradan eklenmiş olan muhdes mimari elemanlar kaldırılacaktır.
- Yapının arka cephesinde dıştan verilmiş bodrum merdiveni kaldırılacaktır. Bodrum merdiveni, projesine uygun olarak içeriden verilecektir. Bodruma bağlantı ahşap merdivenle sağlanacaktır.
- Pencere denizliklerinde kullanılan muhdes beton denizlikler kaldırılacaktır.
- Z04 Giriş Holünde bulunan bölme duvar ahşap elemanları kaldırılacaktır.
- Z04 Giriş Holünde bulunan merdiven altındaki kontrplak kaplama temizlenecektir.
- 106 WC mahalinde bulunan bölücü duvarlar kaldırılacaktır.
- 102 ve 103 mahalleri arasındaki muhdes bölme duvar kaldırılacaktır.
- Yapı içerisinde bulunan tesisat boruları sökülecek ve yenilenecektir.
- Balkonda bulunan camekân kaldırılarak Restitüsyon çalışmasında tespit edildiği şekliyle korkuluk yapılacaktır.
- Yapının çatı örtüsü kaldırılacaktır. Çatı örtüsü Marsilya kiremit yerine Alaturka kiremit yapılacaktır.
- Bodrum kat pencerelerindeki demir parmaklıklar kaldırılıp, yeniden tasarımlama çalışmasından elde edilen bilgiler doğrultusunda geçmeli demir parmaklık yapılacaktır.
- Yapının döşemelerine sonradan yapılmış PVC ve kontrplak kaplamalar sökülerek yeniden tasarımlama çalışmasından elde edilen bilgiler doğrultusunda ahşap döşeme yapılacaktır.
- Z11 mahalinde bulunan ahşap kontrplak bölücü duvarlar yapıdan gelen izler doğrultusunda kaldırılacaktır.
- B05 ve B06 mahalindeki sonradan eklenen seramik kaplama mihraplar kaldırılacaktır.
- B01 mahalindeki dışarıdan girişi sağlayan kapı kaldırılacaktır.
- Bodrum katta bulunan mermer döşeme kaplamaları kaldırılacaktır.

- Bodrum katta bulunan seramik, mermer duvar kaplamaları ve lambriler kaldırılacak ve projesine uygun özgün sıva uygulanacaktır.
- Sentetik boya ile boyanmış olan tavan yüzeyleri raspa edilecektir.
- Kontrplak döşeme ve tavan kaplamaları kaldırılacaktır.

Kimyasal temizleme

- Yapının çatısında oluşan yosunlanmalar temizlenmiştir.
- İç mekânlarda bulunan nemlenmenin meydana getirdiği renk değişimleri kimyasal müdahaleler ile temizlenmiştir.

6.4.2. Tamamlama

Bir kısmi hasar görmüş parça kaybına uğramış mimari elemanların özgün haline ulaştırılabilmesi için geleneksel ya da çağdaş malzeme ile tamamlanması gereklidir. Tamamlama ile yapılan kısımların özgün olandan ayrılması ve sonradan tamamlandığının yapı üzerinden okunabilmesi gerekmektedir. Tamamlama işlemi restitüsyonda elde edilen verilere göre yapılmalıdır.

- Silmelerde ve saçaklarda oluşan malzeme kaybı özgün malzemesi ile tamamlanacaktır. Fiziksel olarak kullanılacak durumda olmayan taş malzeme aynı boyut ve nitelikteki malzeme ile değiştirilecektir.
- Zemin ve birinci kat döşemesi ve bodrum kat tavanında yangın sebebiyle parça kayıpları mevcuttur. Döşeme ve tavanlardaki parça kaybı özgün biçimde yapıdan gelen izler doğrultusunda tamamlanmıştır.
- Ahşap kapı ve pencerelerde meydana gelen kırılmalar, kopan kısımlar yapı içinde karşılaştırılan benzer örnekleri doğrultusunda aynı malzeme ile tamamlanmıştır.
- Bacalar sıvanacak ardından üstüne taş harpuşa yapılmıştır.
- Z05 ve Z07 mahallerinde kanadı zarar görmüş kapıların kasası temizlenerek özgün malzeme ve biçimde kanat ile tamamlanmıştır.

6.4.3. Yenileme

Onarılması mümkün olmayan büyük ölçüde deforme olmuş yapı elemanlarının Restitüsyon çalışmalarından elde edilen veriler doğrultusunda yeniden yapılmasıdır.

- Ahşap pencere doğramaları kullanılmaz durumda olanlar yerine çift camlı ahşap pencere yapılmıştır.
- Kullanılmayacak durumda olan kapı doğramaları yerine projesine uygun detaylar ile yeni ahşap kapı yapılmıştır.
- Yapıya dışarıdan giriş sağlayan merdivenler özgün detaylarla yeniden yapılmıştır.

6.4.4. Sağlamaştırma

Yapının ömrünü uzatmak ve özgün malzemeyi korumak için kullanılan müdahale yöntemidir. Yapının malzemesinin, taşıyıcı sisteminin veya zeminin sağlamaştırılması olmak üzere üç farklı şekilde uygulamak mümkündür. (Ahunbay, 2009)

- Duvar yüzeylerinde bulunan çatlaklar raspa edildikten sonra çatlaklara sıva enjekte edilerek doldurulacaktır.
- Sıvasız taş duvarlarda meydana gelen deformasyonlar bağlayıcı harç ile derzler sağlamaştırılacaktır.

6.4.5. Çağdaş ek

Venedik Tüzüğü'nün 13. Maddesinde; “Eklemelere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonun dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir.” İfadesi yer almakta olup, günümüz şartlarına uygun konfor koşulları ve yapıya yüklenecek yeni işlevin getireceği ihtiyaçlar doğrultusunda geleneksel yapım sistemine ve yapının özgün mimari elemanlarına, kütsel bütünlüğüne zarar vermeyecek şekilde ekler yapılabileceği vurgulanmıştır.

- Mekânların yeni işlevine yönelik ihtiyaçlar doğrultusunda yapının bütünlüğünü bozmayacak hafif ve hareket edebilir tefriş elemanları eklenmiştir.
- Günümüz konfor koşullarının sağlanabilmesi sebebiyle elektrik, yangın, ısıtma, sıhhi tesisat gibi uygulamalar geleneksel yapılara restorasyon aşamasında yapılan

eklemelerdir. Çoban Mektebinin restorasyon projesi kapsamında tesisat projeleri hazırlanmıştır.

Yangın tesisatı

Yapının ahşap yoğunluğunun fazla olması ve daha önce de yangın geçirmiş olması yapının yangın geçirme potansiyelini yükseltmektedir. Yapılacak olan restorasyon projesi dahilinde yangın söndürme sistemleri, uyarı levhaları ayrıca projelendirilecektir. Yapıda bulunan tüm ahşap elemanlara yanmayı geciktirici kimyasal uygulanacaktır.

Isıtma tesisatı

Yapıda ısıtma ve soğutma sistemi için klima düşünülmüştür. Tüm odalara klima yerleştirilecek ve VRF klima sistemi ile tek bir dış üniteye toplanılacaktır ve bu dış ünite yapının bahçesine yerleştirilecektir.

Aydınlatma

Yapının mevcut durumunda tavanlarda aydınlatmalar mevcuttur. Mekân ile bütünlüğü sağlaması için Anahtar ve prizler antik bronz renkte olacaktır.

Sıhhi tesisatı

Projede bulunan musluk – Wc alanlarının tesisat boruları yenileme projesi doğrultusunda yenilenecektir. Islak hacimlerin döşemesi seramik kaplama ile yapılacaktır.

Çizelge 6.3. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-1

MAHAL ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TURU	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE SEKİ
Z01	TAVAN	MALZEME KAYBI KIRLENME YÜZEYDE BOYA	TEMİZLEME	Tavan yüzeylerindeki boya raspa edilip onarılacaktır. Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır.
	KAPI	DEFORMASYON	YENİLEME	Ahşap kapılar malzeme ve boyutlarına uygun biçimde değiştirilecektir.
	MERDIVEN	NİTELİKSİZ EK	TEMİZLEME	Merdiven altında bulunan ahşap kontrplaklar temizlenecektir
	DUVAR	SIVA ÇATLAKLARI MUHDES EK	SAGLAMLASTIRMA TEMİZLEME	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
Z02	PENCERE-DENİZLİK	MALZEME KAYBI MUHDES EK	YENİLEME	Özgün malzeme ve boyutları ile çift camlı ahşap pencere ve mermer denizlik yapılacaktır.
	DUVAR	SIVA ÇATLAKLARI NİTELİKSİZ MÜDAHALE	SAGLAMLASTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Duvardaki raflar kaldırılacaktır.
	KAPI	MALZEME KAYBI RENK DEĞİŞİMİ	YENİLEME	Projesine uygun detay ve malzeme ile yenilenecektir
Z03	DUVAR	KIRLENME SIVA ÇATLAGI	TEMİZLEME SAGLAMLASTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
	PENCERE	MUHDES EK	TEMİZLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır.
Z04	TAVAN	MALZEME KAYBI	YENİLEME	Tavanda oluşan malzeme kayıpları projesine uygun olarak yenilenecektir.
	DUVAR	KIRLENME SIVA ÇATLAGI	TEMİZLEME SAGLAMLASTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
Z05	KAPI	EKSIK KANAT MALZEME KAYBI	TAMAMLAMA	Ahşap kapılar malzeme ve boyutlarına uygun biçimde değiştirilecektir.
	DUVAR	SIVA ÇATLAKLARI RENK DEĞİŞİMİ SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAGLAMLASTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
	TAVAN	KIRLENME	KİMYASAL TEMİZLİK	Yangının etkisiyle kirlenen ve ıslanan özgün ahşap tavan temizlenerek ahşap koruyucu malzeme uygulanmıştır
	PENCERE	MUHDES EK	TEMİZLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır.

Çizelge 6.4. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-2

MAHAL ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TURU	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE SEKLI
Z06	KAPI	MALZEME KAYBI	YENİLEME	Ahşap kapı özgün malzeme ve boyutlarda yenilenmiştir.
	DUVAR	SIVA ÇATLAKLARI RENK DEĞİŞİMİ SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
	TAVAN	KİRLENME MALZEME KAYBI	KİMYASAL TEMİZLİK TAMAMLAMA	Zaman içerisinde yangının da etkisiyle kirlenen ve islenen özgün ahşap tavan temizlenerek ahşap koruyucu malzeme uygulanmıştır
	PENCERE	MUHDES EK	TEMİZLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır.
Z07	KAPI	EKSIK KANAT MALZEME KAYBI	TAMAMLAMA	Mevcut kapı kasası temizlenmiş ahşap koruyucu uygulanmıştır, kanadı özgün haline uygun ölçü ve malzeme ile tamamlanmıştır.
	DUVAR	SIVA ÇATLAKLARI RENK DEĞİŞİMİ SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılmıştır.
	TAVAN	KİRLENME YÜZEYDE BOYA	KİMYASAL TEMİZLİK	Tavan yüzeylerindeki boya raspa edilip onarılacaktır. Tavana ahşap koruyucu malzeme uygulanmıştır.
	PENCERE	MUHDES EK YÜZEY KİRLENMESİ	TEMİZLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır.
Z08	DUVAR	SIVA ÇATLAKLARI SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Çatlaklar siva enjekte edilerek doldurulacaktır.
	TAVAN	KİRLENME YÜZEYDE BOYA	KİMYASAL TEMİZLİK	Zaman içerisinde kirlenen ve islenen özgün ahşap tavan temizlenerek ahşap koruyucu malzeme uygulanmıştır.
	PENCERE	MUHDES	TEMİZLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır. Yüzeyler temizlendikten sonra ön koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır.

Çizelge 6.5. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-3

MAHAL ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TURU	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE SEKLİ
Z10	KAPI	MALZEMEDE DEFORMASYON	TAMAMLAMA	Deforme olan camlar değiştirilecektir. Ahşap yüzeyler temizlendikten sonra ön koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır.
	DUVAR	PARÇA KAYBI SIVA CATLAKLARI	TAMAMLAMA TEMİZLEME	Duvardaki parça kayıpları moloz tas ile doldurulmuş, sıva çatlakları ise raspa edilerek onabilmiştir.
	DOSEME	OZGUN DEGİL	TEMİZLEME	Özgün olmayan kontrplak döşeme kaplaması kaldırılmıştır.
Z11	DUVAR	SIVA CATLAKLARI SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
	TAVAN	KIRLENME YUZEYDE BOYA	KİMYASAL TEMİZLİK	Zaman içerisinde kirlenen ve islenen özgün ahşap tavan temizlenerek ahşap koruyucu malzeme uygulanmıştır.
	PENCERE	MUHDES	TEMİZLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır. Yüzeyler temizlendikten sonra ön koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır.
Z12	KAPI	EKSIK KANAT MALZEME KAYBI	TAMAMLAMA	Mevcut kapı kasası temizlenmiş ahşap koruyucu uygulanmıştır, kanadı özgün haline uygun ölçü ve malzeme ile tamamlanmıştır.
	DUVAR	SIVA CATLAKLARI RENK DEĞİŞİMİ SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
	TAVAN	KIRLENME YUZEYDE BOYA	KİMYASAL TEMİZLİK	Tavandaki özgün olmayan yıpranmış boya raspa edilip onarılacaktır. Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır.
	PENCERE	MUHDES EK YUZEY KIRLENMESİ	TEMİZLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır. Yüzeyler temizlendikten sonra ön koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır.

Çizelge 6.6. Restorasyon müdahale kararları-4

MAHAL ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TURU	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE SEKİ
Z14	KAPI	EKSIK KANAT MALZEME KAYBI MUHDES KAPI	TEMİZLEME	Mevcut kapılar muhdes olduğundan kaldırılmıştır.
	DUVAR	SIVA ÇATLAKLARI RENK DEĞİSİMİ SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Çatlaklar sıva enjekte edilerek doldurulacaktır.
	TAVAN	KIRLENME YÜZEYDE BOYA	KİMYASAL TEMİZLİK	Tavan yüzeylerindeki boya raspa edilip onarılacaktır. Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır.
	PENCERE	MUHDES EK YÜZEY KIRLENMESİ	TEMİZLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır. Yüzeyler temizlendikten sonra on koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır.
101	DUVAR	SIVA ÇATLAKLARI RENK DEĞİSİMİ SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Çatlaklar sıva enjekte edilerek doldurulacaktır.
	TAVAN	KIRLENME YÜZEYDE BOYA PARÇA KAYBI	KİMYASAL VE FİZİKSEL TEMİZLİK	Tavan yüzeylerindeki dökülmüş ve kabuklanmış olan boya raspa edilip onarılacaktır. Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır.
	DÖŞEME	MUHDES	TEMİZLEME	Kontrplak döşeme kaplaması temizlenecektir.
102	KAPI	MUHDES	TEMİZLEME	Özgün olmayan kapı kaldırılmıştır.
	DUVAR	SIVA ÇATLAKLARI RENK DEĞİSİMİ SIVA DOKULMESİ MUHDES DUVAR	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Çatlaklar sıva enjekte edilerek doldurulacaktır. Özgün olmayan kuzey duvarı kaldırılacaktır.
	TAVAN	KIRLENME YÜZEYDE BOYA PARÇA KAYBI	KİMYASAL VE FİZİKSEL TEMİZLİK	Tavan yüzeylerindeki dökülmüş ve kabuklanmış olan boya raspa edilip onarılacaktır. Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır.
	PENCERE	MALZEME DEFORMASYON	YENİLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Malzemeler kayıpları ve deformasyonlar özgün detaylara göre yenilenmiş ve ya sağlamlaştırılmışlardır.

Çizelge 6.7. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-5

MAHAL ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TURU	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE ŞEKLİ
103	KAPI	MUHDES	TEMİZLEME	Özgün olmayan kapı kaldırılmıştır.
	DUVAR	SIVA CATLAKLARI RENK DEĞİŞİMİ SIVA DOKULMESİ MUHDES DUVAR	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Çatlaklar sıva enjekte edilerek doldurulacaktır. Özgün olmayan kuzey duvarı kaldırılacaktır.
	TAVAN	KIRLENME YÜZEYDE BOYA	KİMYASAL VE FİZİKSEL TEMİZLİK	Tavan yüzeylerindeki boya raspa edilip onarılacaktır. Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır
	PENCERE	MALZEMEDE DEFORMASYON VE PARÇA KAYBI	TEMİZLEME YENİLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır. Yüzeyler temizlendikten sonra on koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır. Deforme olan camlar projedeki boyutlarına göre yenilenmiştirler.
	DOSEME	MALZEMEDE DEFORMASYON VE PARÇA KAYBI	TEMİZLEME YENİLEME	Projesine göre aynı teknik ve malzemeyle tekrar yapılmıştır
104	DUVAR	SIVA CATLAKLARI RENK DEĞİŞİMİ SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Çatlaklar sıva enjekte edilerek doldurulacaktır.
	TAVAN	YÜZEYDE BOYA	KİMYASAL VE FİZİKSEL TEMİZLİK	Tavan yüzeylerindeki boya raspa edilip onarılacaktır. Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır
	PENCERE	MALZEMEDE DEFORMASYON	TEMİZLEME YENİLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır. Yüzeyler temizlendikten sonra on koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır. Deforme olan camlar projedeki boyutlarına göre yenilenmiştirler
	DOSEME	PARÇA KAYBI	TAMAMLAMA	Projesine göre aynı teknik ve malzemeyle tekrar yapılacaktır.

Çizelge 6.8. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-6

MAHAL ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TÜRÜ	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE ŞEKLİ
105	DUVAR	SIVA CATLAKLARI RENK DEĞİSİMİ SIVA DOKULMESİ MUHDES EKLER	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Çatlaklar sıva enjekte edilerek doldurulacaktır. Doğu duvarında kapatılmış olan özgün pencere önündeki kaplama kaldırılarak açılacaktır.
	TAVAN	YÜZEYDE BOYA	KİMYASAL VE FİZİKSEL TEMİZLİK	Tavan yüzeylerindeki boya raspa edilip onarılacaktır. Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır
	PENCERE	MALZEMEDE DEFORMASYON	TEMİZLEME YENİLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır. Yüzeyler temizlendikten sonra on koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır. Deforme olan camlar projedeki boyutlarına göre yenilenmiştir.
	DOSEME	MUHDES	TEMİZLEME	Kontrplak döşeme kaplaması kaldırılmıştır.
106	DUVAR	SIVA CATLAKLARI RENK DEĞİSİMİ SIVA DOKULMESİ MUHDES EKLER	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Çatlaklar sıva enjekte edilerek doldurulacaktır. Doğu duvarında kapatılmış olan özgün pencere önündeki kaplama kaldırılarak açılacaktır.
	TAVAN	YUZEYDE BOYA	KİMYASAL VE FİZİKSEL TEMİZLİK	Tavan yüzeylerindeki boya raspa edilip onarılacaktır. Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır
	PENCERE	MALZEMEDE DEFORMASYON	TEMİZLEME YENİLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır. Yüzeyler temizlendikten sonra on koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır. Deforme olan camlar projedeki boyutlarına göre yenilenmiştir.
	DOSEME	MUHDES	TEMİZLEME	Kontrplak döşeme kaplaması kaldırılmıştır.

Çizelge 6.9. Restorasyon müdahale kararları-7

MAHAL ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TÜRÜ	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE ŞEKLİ
107	DUVAR	SIVA CATLAKLARI RENK DEĞİŞİMİ SIVA DOKULMESİ MUHDES EKLER	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Çatlaklar sıva enjekte edilerek doldurulacaktır. Duvarda bulunan fayans kalıntıları temizlenmiştir.
	PENCERE	MALZEMEDE DEFORMASYON	TEMİZLEME YENİLEME	Muhdes beton denizlik kaldırılarak özgün malzeme ve boyutlarına uygun mermer denizlik yapılmıştır. Yüzeyler temizlendikten sonra on koruması yapılmış vernik ve ahşap koruyucu uygulanmıştır.
	DOSEME	MUHDES	TEMİZLEME	Kontrplak döşeme kaplaması kaldırılmıştır.
B01	TAVAN	MALZEME KAYBI KIRLENME	TEMİZLEME	Temizlenerek Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır.
	KAPI	MUHDES	TEMİZLEME	Bodruma giriş veren kapı ve merdivenler yenileme projesine uygun olarak kapı boşluğu pencere yapılmıştır.
	MERDİVEN	NİTELİKSİZ EK	TEMİZLEME	Bu kata ulaşımı sağlayan merdiven kaldırılmıştır.
	DUVAR	SIVA CATLAKLARI MUHDES EK	SAĞLAMLAŞTIRMA TEMİZLEME TAMAMLAMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Mermer lambriyer kaldırılarak projesine uygun sıva ile tamamlanacaktır.
B02	PENCERE- DENİZLİK	MALZEME KAYBI DEFORMASYON	YENİLEME	Özgün malzeme ve boyutları ile projesine uygun çift camlı ahşap pencere ve mermer denizlik yapılacaktır.
	DÖŞEME	MUHDES EK	TEMİZLEME	Mermer döşeme kaldırılarak projesine uygun taş döşeme yapılacaktır.
	DUVAR	MUHDES NİTELİKSİZ MÜDAHALE	SAĞLAMLAŞTIRMA	Seramik ve mermer kaplama kaldırılarak projesine uygun sıva yapılacaktır.
B03	DUVAR	KIRLENME SIVA ÇATLAGI	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
	TAVAN	MALZEME KAYBI KIRLENME	TEMİZLEME	Temizlenerek Ahşap koruyucu malzeme uygulanacaktır.

Çizelge 6.10. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-8

MAHAL ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TÜRÜ	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE SEKLI
B04	TAVAN	MALZEME KAYBI	YENİLEME	Tavanda oluşan malzeme kayıpları projesine uygun olarak yenilenecektir.
	DUVAR	KIRLENME SIVA ÇATLAGI	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Sıvası dökülen tas duvarların derzleri temizlenerek derzler güçlendirilecektir.
	PENCERE	MALZEME KAYBI DEFORMASYON	YENİLEME	Özgün malzeme ve boyutları ile projesine uygun çift camlı ahşap pencere ve mermer denizlik yapılacaktır.
B05	KAPI	EKSIK KANAT MUHDES	TAMAMLAMA	Projesine uygun tamamlanacaktır.
	DUVAR	RENK DEĞİSİMİ SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
	TAVAN	MUHDES	TEMİZLİK	Kontrplak kaplama kaldırılmıştır, özgün malzeme ve boyutlarına uygun ahşap tavan yapılmıştır.
	PENCERE	MALZEME KAYBI DEFORMASYON	YENİLEME	Özgün malzeme ve boyutları ile projesine uygun çift camlı ahşap pencere ve mermer denizlik yapılacaktır.
	MİHRAP	MUHDES	TEMİZLEME	Sonradan eklenmiş olan mihrap kaldırılacaktır.
B06	TAVAN	MALZEME KAYBI	YENİLEME	Tavanda oluşan malzeme kayıpları projesine uygun olarak yenilenecektir.
	DUVAR	KIRLENME SIVA ÇATLAGI MUHDES	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA A TAMAMLAMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır. Seramik kaplama kaldırılarak projesine uygun sıva yapılacaktır.
	MİHRAP	MUHDES	TEMİZLEME	Sonradan eklenmiş olan mihrap kaldırılacaktır.
	PENCERE	MUHDES	TEMİZLEME	Mihrap üstünde bulunan kapatılmış olan pencere boşluğu açılarak restorasyon projesine uygun olarak mermer denizlikle çift camlı ahşap pencere yapılmıştır.
B07	DUVAR	RENK DEĞİSİMİ SIVA DOKULMESİ	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Duvar yüzeyleri raspa edilip onarılacaktır.
	TAVAN	MUHDES	TEMİZLEME	Kontrplak tavan kaplaması kaldırılmış ve projesi doğrultusunda ahşap tavan yapılmıştır
	TESİSAT BORULARI		TEMİZLEME	Tesisat boruları kaldırılacaktır.

Çizelge 6.11. Restorasyon müdahale kararları-9

CEPHE ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TURU	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE SEKLİ
GÜNEY CEPHE	DUVAR YÜZEYİ	OZGUN OLMAYAN SIVA SIVA DOKULMESİ KIRLENME	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Özgün olmayan harç ve sıvalar raspa yapılarak temizlenmiştir. Özgün tas malzemede meydana gelen deformasyonlar bağlayıcı harç ile tamamlanmıştır.
	PENCERE	MALZEMEDE BOZULMA		Deformasyonlar detaylara uygun biçimde yenilenmiştir.
	KAT SİLMESİ VE SÖVELER	PARÇA KAYBI TAŞ MALZEMEDE KIRLENME	SAĞLAMLAŞTIRMA TEMİZLEME	Tas malzeme mekanik yöntemlerle temizlenmiş ardından üzerine koruyucu uygulanmıştır Sövelerde parça kaybı olan kısımlar bağlayıcı harç ile tamamlanmıştır.
	KÖŞEBENTLER	PARÇA KAYBI DEFORMASYON	SAĞLAMLAŞTIRMA	Tas malzemede parça kaybı olan kısımlar bağlayıcı harç ile doldurularak sağlamlaştırılmıştır.
	MERDİVEN	PARÇA KAYBI DEFORMASYON	YENİLEME	Projesine uygun olarak taş döşemeli yapılmıştır.
KUZAY CEPHE	DUVAR YÜZEYİ	OZGUN OLMAYAN SIVA SIVA DOKULMESİ KIRLENME	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Özgün olmayan harç ve sıvalar raspa yapılarak temizlenmiştir. Özgün tas malzemede meydana gelen deformasyonlar bağlayıcı harç ile tamamlanmıştır.
	PENCERE	MALZEMEDE BOZULMA MUHDES EK	YENİLEME	Deformasyonlar detaylara uygun biçimde yenilenmiştir. Mevcut demir parmaklıklar kaldırılıp, geçmeli demir parmaklık yapılmıştır.
	KAT SİLMESİ VE SÖVELER	PARÇA KAYBI TAŞ MALZEMEDE KIRLENME	SAĞLAMLAŞTIRMA TEMİZLEME	Tas malzeme mekanik yöntemlerle temizlenmiş ardından üzerine koruyucu uygulanmıştır Sövelerde parça kaybı olan kısımlar bağlayıcı kireç bazlı harç ile tamamlanmıştır.
	MERDİVEN	PARÇA KAYBI DEFORMASYON	YENİLEME	Projesine uygun olarak taş döşemeli yapılmıştır.
	KÖŞEBENTLER	PARÇA KAYBI DEFORMASYON	SAĞLAMLAŞTIRMA	Tas malzemede parça kaybı olan kısımlar bağlayıcı kireç bazlı harç ile doldurularak sağlamlaştırılmıştır.

Çizelge 6.12. Restorasyon müdahale kararları çizelgesi-10

CEPHE ADI	YAPI ELEMANLARI	SORUN TURU	RESTORASYON TEKNİĞİ	MÜDAHALE SEKLİ
DOĞU CEPHE	DUVAR YÜZEYİ	OZGUN OLMAYAN SIVA SIVA DOKULMESİ KIRLENME	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Özgün olmayan harç ve sıvalar raspa yapılarak temizlenmiştir.
	PENCERE	MALZEMEDE BOZULMA	YENİLEME	Deformasyonlar detaylara uygun biçimde yenilenmiştir. Tekrar kullanılmayacak olan pencereler projesine uygun biçimde yenilenecektir.
	KAT SILMESİ VE SOVELER	PARÇA KAYBI TAS MALZEMEDE KIRLENME	SAĞLAMLAŞTIRMA TEMİZLEME	Tas malzeme mekanik yöntemlerle temizlenmiş ardından üzerine koruyucu uygulanmıştır. Sövelerde parça kaybı olan kısımlar bağlayıcı harç ile tamamlanmıştır.
	KOSEBENTLER	PARÇA KAYBI DEFORMASYON	SAĞLAMLAŞTIRMA	Tas malzeme parça kaybı olan kısımlar bağlayıcı harç ile doldurularak sağlamlaştırılmıştır.
BATI CEPHE	DUVAR YÜZEYİ	OZGUN OLMAYAN SIVA SIVA DOKULMESİ KIRLENME	TEMİZLEME SAĞLAMLAŞTIRMA	Özgün olmayan harç ve sıvalar raspa yapılarak temizlenmiştir. Özgün tas malzeme meydana gelen deformasyonlar bağlayıcı harç ile tamamlanmıştır.
	PENCERE	MALZEMEDE BOZULMA	YENİLEME	Deformasyonlar detaylara uygun biçimde yenilenmiştir. Tekrar kullanılmayacak olan pencereler projesine uygun biçimde yenilenecektir.
	KÖŞEBENTLER	PARÇA KAYBI DEFORMASYON	SAĞLAMLAŞTIRMA	Tas malzeme parça kaybı olan kısımlar bağlayıcı harç ile doldurularak sağlamlaştırılmıştır.
ÇATI	ÇATI KAPLAMASI	ÖZGÜN OLMAYAN MALZEME	TEMİZLEME YENİLEME	Çatıda bulunan Marsilya tipi Kiremitler kaldırılmış yerine projesine uygun Alaturka Kiremit kaplaması yapılmıştır.
YAPI GENELİ	TESİSAT	İHTİYACI KARŞILAYAMAMASI	YENİ EK	Yapıya ilişkin tesisat projeleri multidisipliner çalışma ile hazırlanmış ve uygulanmıştır.
YAPI GENELİ	TEFRİŞ	YAPININ YENİ İŞLEVİNE YÖNELİK İHTİYAÇLAR	YENİ EK	Mekânların yeni işlevine yönelik ihtiyaçlar doğrultusunda yapının bütünlüğünü bozmayacak hafif ve hareket edebilir elemanlar eklenmiştir.

6.5. Restorasyon Projesi Uygulama Aşaması

1. Aşama: Öncelikli olarak şantiye iş programı yapılacak, şantiye kurularak gerekli malzemeler şantiyeye getirilip depolanacaktır. İş güvenliğine yönelik önlemler alınacaktır.
2. Aşama: Fiziksel temizleme ve kimyasal temizleme yapılmıştır. Yapıya sonradan eklenen niteliksiz muhdes ekler kaldırılmış, yapı çevresinde bitki temizliği yapılmış, islenen renk değiştiren ve nemden zarar görmüş iç, mekân duvarları ve cepheler kimyasal yollarla temizlenmiştir.
3. Aşama: Çatıda bulunan kiremitler Restorasyon projesine uygun olarak alaturka kiremitlerle değiştirilecektir. Bu aşamada çatı strüktürü gereken yerlerde sağlamlaştırılarak yenilecektir. Deforme olan yağmur olukları ile iniş borularının özgününe uygun olarak tamamlanacaktır.

4. Aşama: Yapı malzemesi ve mimari elemanlarında oluşan değişme ve bozulmalar giderilerek gereken yerlerde tamamlamalar ve yenilemeler yapılmıştır.
5. Aşama: Döşeme ve tavan kaplamalarında gereken tamiratlar ve yenilemelerin yapılacak malzeme kaybı olan kısımlar tamamlanacaktır.
6. Aşama: Elektrik, mekanik ve sıhhi tesisat; gerekli disiplinlerce projelendirilecek ve projesine uygun biçimde yapılacaktır.
7. Aşama: Bahçe içinde gerekli düzenlemeler projeye göre eklenecektir.
8. Aşama: Restorasyon projesindeki tefrişler eklenecektir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yüzyıllar boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Ankara’da mimari ve kültürel mirasın önemli öğelerine rastlamak mümkündür. Kültürel ve milli değerlerimizden izler taşıyan günümüze kadar gelebilmiş yapılar süreç içerisinde koruma bilincinin zayıf olması sonucunda niteliksiz onarımlara, doğal afetlere ve Vandalizm’e maruz kalsalar bile dönemin hem mimari ve kültürel özelliklerini yansıtmaktadırlar. Bu kültürel, milli ve mimari birikimin gelecek nesillere aktarılması elzem bir durumdur.

Yapı milli mücadele dönemine tanıklık etmiş, Mustafa Kemal tarafından Ziraat Mektebi ile birlikte karargâh binası olarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra II. Abdülhamit dönemindeki eğitim reformlarının da bir yansıması olan Çoban Mektebi binası 2009 yılında Ankara Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunca tescil edilmiş olan dönemin eğitim ve mimarisini yansıtan nitelikli bir yapıdır. Yapı işlevi itibarıyla inşa edildiği dönemde ve Türkiye’de bulunan tek Çoban Okulu örneği olması ile de özgün ve emsali olmayan bir yapıdır. 1895 yılında temelleri atılan Çoban Mektebi yapıldığı dönemde gitgide önemini kaybeden ve ticari değeri düşmekte olan Tiftik keçilerinden üretilen sof kumaşı ticaretini canlandırmayı ve tiftik keçilerinin ıslah edilmesini sağlayarak eski ticari verimin elde edilmesi, halkın eskisi gibi tiftik keçisi bakımına teşviki hedeflenmiştir. Bu okul kapsamında Tiftik keçilerinin hastalıklardan nasıl korunacağı, nasıl daha verimli ve kaliteli sof kumaşı elde edileceği ve ziraat yöntemlerinin öğretilmesi amaçlanmıştır. 2018 yılında geçirdiği yangın sonrasında boşaltılarak atıl durumda kalmış ve köhneleşme sürecine girmiştir. Yapı geçirdiği yangın öncesinde de potansiyellerine uygunsuz işlevlerde kullanılması ile birtakım niteliksiz onarımlar geçirmiştir. Geçirdiği bu onarımlar ile bölücü duvarlar eklenerek özgün malzemesi ve plan şemasından uzaklaşmış, muhdes yapı elemanları eklenmiştir. Yapının doğru müdahale kararları ile restorasyonunun yapılarak koruma altına alınması ve yeni işlevi ile kamuya kazandırılması önem arz etmektedir. Yapının günümüzde Keçiören Belediyesi tarafınca restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Çalışmaya konu yapının restorasyon projesindeki müdahale kararları alınırken yapının benzer dönemde ve işlevde yapılmış yapılar ile karşılaştırmalı çalışması yapılmış olup elde edilen bilgiler doğrultusunda restitüsyon çalışması hazırlanmıştır. Yapıya ait eski fotoğraflar, arşiv belgeleri, yapının kendisinden elde edilen izler de restitüsyon çalışmasına ışık tutmuştur. Restitüsyon çalışmasından hareketle kaybolmuş ya da değiştirilmiş olan mimari elemanları hakkında müdahale kararları verilmiştir. Buna ek olarak yapıdan izlenen mimari elemanlar özüne

sadık kalınarak onarılmış, tekrar kullanılacak durumda olmayanlar ise özgün biçimde yeniden imal edilmiştir. Çoban Mektebine restorasyon müdahale kararları kapsamında günümüz koşullarına uygun biçimde tesisat elemanları ve yeni işlevine hizmet edebilecek hafif ve taşınabilir tefriş elemanları eklenmiştir.

Çalışmadaki asıl hedef, kültürel ve milli değerler taşıyan Çoban Mektebinin özgün niteliklerinin korunarak yok olma tehlikesinin önüne geçilerek, bu değeri bir belge olarak gelecek nesillere aktarmaktır. Bu amaç doğrultusunda izlenmesi gereken en uygun yol ise yapıların yaşatılarak ve kullanılarak korunmasıdır. Bu kapsamda yapının mevcut durumu yerinde yapılan ölçümler ve fotoğraf verileri ile belgelenmiş ve Rölöve çalışmaları hazırlanmıştır. Hazırlanmış olan Rölöve çalışması üzerinden yapıda gözlemlenen bozulmalar analiz edilmiştir. Ardından sözlü ve yazılı kaynaklar, karşılaştırmalı çalışma ve yapı üzerinden elde edilen izler doğrultusunda yeniden tasarımı proje hazırlanmıştır. Rölöve ve restitüsyon çalışmaları ışığında, yapıya yeniden işlev vererek korumak için gerekli müdahaleler belirlenmiş ve yeni işlevi doğrultusunda ihtiyaçlar da tespit edilerek restorasyon çalışması hazırlanmıştır.

Yapıya verilecek yeni işlev belirlenirken, yapının özgün niteliklerine zarar vermemesi ve yapının strüktürel potansiyeli kapsamında olması, yapının ilk işlevine referans vermesi ve günümüzde toplumsal ihtiyaçları karşılaması ve toplumsal fayda sağlaması dikkate alınmıştır. Bu bağlamda yapının restorasyon projesi ile birlikte yeni işlev önerisi olarak “Ziraat Müzesi” işlevi ile kullanılması önerilmiştir. Yapının yapıldığı dönemdeki özgün işlevine göndermeler yapan o dönemki ziraat eğitimine ilişkin araç gereçleri , döneme ait fotoğrafları, Tiftik keçisinden üretilmiş olan sof kumaşı ürünleri barındıran , interaktif biçimde Ankara’nın tarihsel sürecinden önemli rol oynamış sof ticareti ve tiftik keçileri hakkında bilgi veren ve farkındalık sağlayan atölyelerin de bulunduğu mekanları içermektedir. Yapıya verilecek olan bu yeni işlev ile Çoban Mektebi binasının toplum hafızasında özgün işlevi ile yer edinmesi sağlanacaktır. Bu yeni işlevin toplum tarafından bilinmesi ve kentsel bellekte yer edinmesi yapının kent hayatına katılarak sürdürülebilirliğinin sağlandığının kanıtıdır.

Önerilen bu yeni işlev kapsamında Çoban Mektebi’nin kültürel ve yapısal olarak sürekliliğinin sağlanması Yapının özgün işlevine ve önemine ilişkin kamusal farkındalığı arttırmaya yardımcı olması hedeflenmiştir. Yapılacak olan bu Restorasyon ve yeni işlev

önerisi ile benzer dönemde yapılmış günümüzde atıl durumda olan ya da amacına uygun işlevler ile kullanılmayan, tarihe tanıklık etmiş yapıların da korunmasına ve topluma koruma bilincinin aşılmasına sebep olması ümit edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adivar, H. E. (2007). *Türk'ün Ateşle İmtihanı İstiklâl Savaşı Hatıraları*. İstanbul: Can Yayınları, 138-139 .
- Ahunbay, Z. (2009). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul: Yem Yayınları, 12-14.
- Ahunbay, Z. (2019). *Kültür Mirasını Koruma-İlke ve Teknikleri*. İstanbul: YEM Yayın, 120-160 .
- Akdağ, M. (2019). *Türkiye Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası (Celali İsyanları)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 418-425.
- Aktüre, S. (2000). *16. Yüzyıl Öncesi Ankara'sı Üzerine Bilinenler*. Ankara: TBMM Basımevi, 5-45 .
- Akurgal, E. (1992). Antik Devirde Ankara. *Ankara Konuşmaları*, 13-19.
- Altınoluk, Ü. (1998). *Binaların yeniden kullanımı*. İstanbul: YEM Yayınları, 20-23 .
- Akyüz, Y. (1994). *İlköğretimin Yenileşme Tarihinde bir Adım Nisan 1947 Talimatı*. OTAM, 22-24.
- Atasaral, O. (1993). *Ampir Üsluplu Bazı İstanbul Yapıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Aydın, D. U. (2014). “Sanayi-i Nefise Mektebi” ve Paris Güzel Sanatlar Okulu “L’ Ecole Des BeauxArt” Üzerine Bir Değerlendirme. *Asos Journal*, 74-81.
- Aydın, Ö. (2022). Sultan II. Abdülhamid dönemi hükümet konakları üzerine bir tipoloji denemesi: Türkiye’deki örneklerin plan-mekân özelliklerinin analizi. *Grid Mimarlık Planlama ve Tasarım Dergisi*, 97-128.
- Aydın, Ö. (2012.). Sultan II. Abdülhamit Dönemi Yapılarında İmparatoru-İmparatorluğu Temsil Eden Semboller (1). *Mimarlık Dergisi*, 364, 74-78.
- Aysal, N. (2007). Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'da İlk Günleri Ziraat Mektebi. *Atatürk Yolu Dergisi*, 359-396.
- BOA. (A.MKT.MHM). *Sadaret Mektubi Kalemi Mühimme* . Nr.727-3: 13 Haziran 1893.
- BOA. (DH.MKT). *Dahiliye Nezareti Mektub-i Kalemi* 598/18. H. 17 Recep 1320-M. 20 Ekim 1902.
- BOA. (ŞD.). *Şûrâ-yı Devlet*. Nr.518-2: 20 Nisan 1894.
- BOA. (Y.PRK.OMZ). *Yıldız Perakende Orman Ma'âdin ve Ziraat Nezareti Maruzat*. Nr.1-87: 17 Ekim 1894.
- Can, S. (2011). *II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Mimarisi ve Sanat Anlayışı*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 23-43 .

- Çaldırcı, M. (1984). Yönetim merkezi olarak Ankara'nın geçirdiği evrim - Tarih İçinde Ankara .*Orta Doğu Teknik Üniversitesi* . Ankara, 92-93.
- Çelebi, E. (2008). *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi: Bursa-Bolu-Trabzon-Erzurum-AzerbaycanKafkasya-Kırım-Girit*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 520-530.
- Duymaz, Ş. (2019). Sultan II. Abdülhamit Dönemi: Siyaset-İktisat-Dış Politika-Kültür-Eğitim, *II. Abdülhamit Dönemi'nde İmar*. İstanbul: İzü Yayınları, 400-402.
- Ergenç, Ö. (1980). Osmanlı Şehrinde Esnaf Örgütlerinin Fiziki Yapıya Etkileri. H. İnalcık, & O. Okyar içinde, *Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920)* .Ankara: Meteksan, 86-87.
- Ertuğrul, A. (2009). XIX. Yüzyılda Osmanlı'da Ortaya Çıkan Farklı Yapı Tipleri. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 293-312.
- Gencer, A. İ. (1978). İstanbul Tersanesinde Açılan İlk Tıp Mektebi. *Tarih Dergisi*, 301-310.
- Georgeon, F. (1999). *Keçi Kılından Kalpağa: Osmanlı İmparatorluğunun Son Yüzyılında Ankara'nın Gelişimi. Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 104-107.
- Güntan, Ç. (2007). *II. Abdülhamit Dönemi'nde imparatorluk imajının kamu yapıları aracılığı ile Osmanlı kentine yansıtılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güran, T. (1992). *Ziraî Politika ve Ziraatte Gelişmeler, 1839-1876* . Ankara: Türk Tarih Kurumu, 65-110 .
- Isermeyer, C. A. (1977). *Empire*. Münih: Agroplant GmbH, 8-10 .
- İnternet-1:Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021 . (2022, 12 10). TUIK Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=45500> adresinden alındı. Son erişim tarihi: 15.12.2022
- İnternet-2: Ankara Valiliği. (2022, 12 15). Ekonomik Durum : <http://www.ankara.gov.tr/ekonomik-durum> adresinden alındı Son erişim tarihi: 15.10.2023
- İnternet-3: Coğrafya Dünyası: <https://www.cografya.gen.tr/tr/ankara/> adresinden alındı Son erişim tarihi: 19.12.2022
- İnternet-4: Kanunu, K. v. (1983). Kanun Numarası 2863. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2863.pdf> adresinden alındı Son erişim tarihi: 11.12.2022
- İnternet-5: Venedik Tuzugu (1964). http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf adresinden alındı Son erişim tarihi: 15.11.2022

- İnternet-6: Tarihçe. (2022, 1 14). Ankara Valiliği: <http://ankara.gov.tr/tarihce> adresinden alındı Son erişim tarihi: 15.12.2022
- İnternet-7: Wikipedia. (2022, 12 15). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ankara> adresinden alındı Son erişim tarihi: 5.11.2022
- İnternet-8: Genel İklim Durumu . (2022, 12 15). Ankara Valiliği: <http://ankara.gov.tr/iklimi> adresinden alındı Son erişim tarihi: 25.12.2022
- İnternet-9: Yükseköğretim Kurulu YÖK. (2022, 12 14). Üniversitelerimiz: <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz> adresinden alındı Son erişim tarihi: 12.10.2022
- Kaya, P. H. (2021). Ankara'nın Sof Üretiminin Osmanlı Devleti Ticaretindeki Yeri ve Önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 84-90.
- Keskin, O. (2010). Osmanlı İmparatorluğu'nda Modern Ziraat Eğitiminin Yaygınlaşması: Ankara Numune Tarlası ve Çoban Mektebi. *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 88-102.
- Koç, V. (1973). *Hayat Hikâyem*. İstanbul: Apa Ofset.
- Koçak, A. (2013). *Salnamelere göre Ankara Vilayeti (1871-1907)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuban, D. (2021). *Osmanlı Mimarisi*. İstanbul: Yem Yayınları, 662-663.
- Kurdoğlu, F. (1938) Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış. *Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını*. İstanbul,100-106,194-195.
- Laurent, B. S. (1989). *Ottomanization and Modernization. The Architectural and Urban Development of Bursa and Genesis of Tradition 1839–1914*, Yayımlanmış Doktora Tezi. Harvard Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Cambridge.
- Lewis, B. (1961). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. İstanbul: Arkadaş Yayıncılık, 85-86 .
- Madran, E., & Ozgonul, N. (2005). *Kültürel ve doğal değerlerin korunması*. İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası, 5-65.
- Ortaylı, İ. (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 208-209
- Önder, M. (1970). *Atatürk Evleri Atatürk Müzeleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 53.
- Özgönül, N., & Gökçe, F. (1998). *Ankara'da Kaybolan Kültür Varlıklarımız:Bağ Evleri. Tarih İçinde Ankara II* içinde Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 269- 289.
- Özkan, R. (2018). *Darülmualimîn'in İlk Nizamnamesi ve Prof. Dr. Yahya Akyüz*. Akademik Matbuat, 4-5.
- Özkan, T. (2014). Keçiören'den Etlik'e Bir Ankara Fragmanı . *İdealkent*, s. 96-111.

- Sevimli, M E., Sağiroğlu Demirci, Ö., ve Güngör, C., (2022). *Ankara-Ankara'da Bulunan Geç Osmanlı Dönemi eğitim yapılarının mevcut durumlarının tespiti ve değerlendirilmesi*. MKA'22 II. Mimarlık ve Kentsel Araştırmalar Konferansı, Ankara.
- Quataert, D. (2008). *Anadolu'da Osmanlı Reformu ve Tarım 1876-1908*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 119-120
- Talay, A. (1991, Mayıs). Sultan II.Abdülhamid Devri Ziraat Okulları, *Türk Dünyası Tarih Dergisi* . 53, 45-50.
- Toptaş, R. (2020). *II. Abdülhamid dönemi (1876-1909) idâdi yapıları (Türkiye örnekleriyle)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli .
- Tunçer, M. (2001). *Ankara (Angora) Şehri Merkez Gelişim (14.-20. yy)*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 32-36 .
- Ubicini, J.-H. A. (1977). *Türkiye 1850*, (çev. Cemal Karaağaçlı). İstanbul: Tercüman.
- Zakar, L., ve Eyüpgiller, K. (2015). *Mimari Restorasyon Teknik ve Yöntemleri*. İstanbul: Ömür Matbaacılık, 35-150 .
- Zeren, M. T. (2019). *Tarihi Çevrede Yeni Ek ve Yeni Yapı Olgusu Çağdaş Yaklaşım Örnekleri*. İstanbul: Yalın Yayıncılık, 23-35.

EKLER

(Ekler CD ortamında tezin arkasına eklenmiştir.)

Gazili olmak ayrıcalıktır